

ตาราง 4.1 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดตาก รายเดือนในปี พ.ศ. 2552

เดือน	ทั่วราชอาณาจักร			ตาก		
	ถูก กม.	ผิด กม.	รวม	ถูก กม.	ผิด กม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	411	24,970	25,381
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	419	21,302	21,721
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	417	23,599	24,016
เมษายน	237,857	516,574	754,431	419	23,620	24,039
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	429	23,623	24,052
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	436	12,692	13,128
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	440	21,885	22,325
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	275	47,960	48,235
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	279	42,090	42,369
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	298	42,091	42,389
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	294	45,233	45,527
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,544,902	303	45,383	45,686

ที่มา: www.doe.go.th

ตาราง 4.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2551 ของ 5 อำเภอชายแดน* กับภาพรวมจังหวัดตาก

ปี พ.ศ.	ภาพรวมจังหวัดตาก	5 อำเภอชายแดน จำนวน (ร้อยละ)
2547	52,911	51,220 (96.80)
2548	44,396	43,018 (96.90)
2549	38,415	37,180 (96.79)
2550	26,916	25,952 (96.42)
2551	27,003	26,155 (96.86)

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

หมายเหตุ: * 5 อำเภอชายแดน คือ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง

จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตากแสดงไว้ในตาราง 4.3 ซึ่งจะพบว่าแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85 นอกจากนี้แล้วตาราง 4.4 แสดงให้เห็นถึงการกระจายทางพื้นที่ของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติในจังหวัดตาก ซึ่งจะพบว่าใน 3 อันดับแรกคือ อำเภอแม่สอด รองลงไปคือ อำเภอพบพระ และอำเภอเมืองตาก ตามลำดับ

ตาราง 4.3 จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ปี พ.ศ.			
	2547	2548	2549	2550
เมืองตาก	1,006	876	800	655
บ้านตาก	351	210	170	114
สามเงา	90	99	86	71
วังเจ้า	244	193	178	124
แม่สอด	42,771	35,431	34,524	24,183
พบพระ	7,041	5,421	2,127	1,421
แม่ระมาด	975	603	305	221
ท่าสองยาง	130	186	75	44
อุ้มผาง	303	377	150	83
รวม	52,911	44,396	38,415	26,916

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก สาขาแม่สอด, 2552

ตาราง 4.4 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก เรียงลำดับตามจำนวนจากมากไปหาน้อย

ลำดับ	2547	2548	2549	2550
1	แม่สอด	แม่สอด	แม่สอด	แม่สอด
2	พบพระ	พบพระ	พบพระ	พบพระ
3	เมืองตาก	เมืองตาก	เมืองตาก	เมืองตาก
4	แม่ระมาด	แม่ระมาด	แม่ระมาด	แม่ระมาด
5	บ้านตาก	อุ้มผาง	วังเจ้า	วังเจ้า
6	อุ้มผาง	บ้านตาก	บ้านตาก	บ้านตาก
7	วังเจ้า	วังเจ้า	อุ้มผาง	อุ้มผาง
8	ท่าสองยาง	ท่าสองยาง	สามเงา	สามเงา
9	สามเงา	สามเงา	ท่าสองยาง	ท่าสองยาง

ที่มา: คัดแปลงจากสถิติของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก สาขาแม่สอด, 2552

ตาราง 4.5 แสดงสถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในปี พ.ศ. 2551 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก ซึ่งจะพบว่าภาพออกมาเหมือนกับภาพของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติในตาราง 4.4 กล่าวคือ จะมีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าส่วนใหญ่อยู่ใน 5 อำเภอชายแดนคือ อำเภอท่าสองยางอำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง เป็นจำนวนถึง 25,697 คน ในจำนวนแรงงานสัญชาติพม่าทั้งหมด 26,619 คน คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 96.54 โดยส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอแม่สอดถึง 24,361 คน หรือร้อยละ 91.52 ของจำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าทั้งหมด หากเปรียบเทียบจำนวนแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดตากในปี พ.ศ. 2551 กับสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวพม่า ลาว กัมพูชา ในจังหวัดตาก ในปี พ.ศ. 2551 ของ สำนักบริหารแรงงานต่างด้าวซึ่งมีทั้งหมดเป็นจำนวน 28,559 คน จะพบว่าในจำนวนนี้เป็นแรงงานสัญชาติพม่าสูงถึง 26,619 คน หรือร้อยละ 93.21

ตาราง 4.5 สถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในปี พ.ศ. 2551 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	กลุ่มใบอนุญาต หมดอายุ 20 ม.ค. 2552	กลุ่มใบอนุญาต หมดอายุ 28 ก.พ. 2552	กลุ่มใบอนุญาต หมดอายุ 30 มิ.ย. 2552	รวม
เมืองตาก	85	72	502	659
บ้านตาก	20	9	86	115
สามเงา	1	4	44	49
วังเจ้า	16	19	64	99
แม่สอด	7,356	4,483	12,522	24,361
พบพระ	137	33	917	1,087
แม่ระมาด	3	6	136	145
ท่าสองยาง	4	4	25	33
อุ้มผาง	33	2	36	71
รวม	7,655	4,632	14,332	26,619

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

ตาราง 4.6 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดตากระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ซึ่งจะพบว่า ประเภทกิจการ 4 อันดับแรกที่แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติทำมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งคือ โรงงาน (หรือภาคการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย การผลิตสิ่งทอ สิ่งถัก เครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์จากไม้ ผลิตภัณฑ์เซรามิก ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์อาหาร น้ำดื่ม ฯลฯ) อันดับที่สองคือ เกษตรและปศุสัตว์ อันดับที่สามคือ ก่อสร้าง อันดับที่สี่คือ ผู้รับใช้ในบ้าน

ตาราง 4.7 แสดงให้เห็นถึงประเภทของกิจการที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดตากซึ่งภาพออกมาเหมือนกับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติกล่าวคือ อันดับหนึ่งคือ โรงงาน (หรือภาคการผลิต) ตามด้วยเกษตรและปศุสัตว์ ก่อสร้าง และผู้รับใช้ในบ้าน ตามลำดับ

ตาราง 4.6 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภท
กิจการต่างๆ ของจังหวัดตาก ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550

ประเภทกิจการ	ปี พ.ศ.			
	2547	2548	2549	2550
ประมงทะเล	-	3	-	-
ต่อเนื่องประมงทะเล	42	272	5	6
เกษตรและปศุสัตว์	10,621	8,492	4,199	2,489
โรงสีข้าว	126	81	48	62
โรงอิฐและเครื่องปั้นดินเผา	60	118	77	18
โรงงานน้ำแข็ง	58	66	67	31
ขนส่งถ่ายสินค้าทางน้ำ	40	680	493	334
ก่อสร้าง	2,565	2,067	1,686	960
เหมืองแร่/เหมืองหิน	5	12	34	34
ผู้รับใช้ในบ้าน	2,032	1,730	1,298	973
โรงงาน (การผลิต)	33,289	27,229	27,899	19,866
อื่นๆ	4,073	3,646	2,609	2,143
รวม	52,911	44,396	38,415	26,916

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

ตารางที่ 4.7 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของ
จังหวัดตากระหว่างปี พ.ศ. 2551 – 2552

ประเภทกิจการ	ปี พ.ศ.	
	2551	2552
ประมงทะเล	-	-
ต่อเนื่องประมงทะเล	43	30
เกษตรและปศุสัตว์	2,101	1,450
โรงสีข้าว	71	44
โรงอิฐและเครื่องปั้นดินเผา	33	3
โรงงานน้ำแข็ง	34	25
ขนส่งถ่ายสินค้าทางน้ำ	301	244
ก่อสร้าง	1,233	910
เหมืองแร่/เหมืองหิน	3	2
ผู้รับใช้ในบ้าน	1,113	854
โรงงาน (การผลิต)	19,332	12,873
อื่นๆ	2,355	1,883
รวม	26,619	18,318

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

สำหรับงานอื่นๆ นั้นประกอบไปด้วย

- การขายปลีก ขายส่ง
- การซ่อมแซมยานยนต์
- การโรงแรม ร้านอาหาร กัฏตาคาร
- สถานที่เก็บสินค้า
- การให้เช่าหรือการบริการทางธุรกิจ
- การบริการทำความสะอาดหรือซัก อบ รีด
- สถานศึกษา
- มูลนิธิสมาคมการกุศล
- บริการเสริมความงาม

- การบริการซ่อมแซมติดตั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า

โดยสรุปแล้วในอำเภอแม่สอดนั้นแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นแรงงานพม่า ด้วยสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 93 และอยู่ในอำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85 ของแรงงานสัญชาติพม่าทั้งหมด โดยที่อำเภอแม่สอดเป็นแรงงานในโรงงาน (ภาคการผลิต) ร้อยละ 70 เกษตรและปศุสัตว์ ร้อยละ 20 และบริการร้อยละ 10 Yaung Chi Oo Workers Association (YCOWA) ได้ประมาณว่ามีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าอยู่ในอำเภอแม่สอดเป็นจำนวนถึง 100,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานในการผลิตเสื้อผ้าและสิ่งทอ

4.3 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ข้อมูลทั่วไปของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แสดงไว้ในตาราง 4.8 โดยประกอบด้วยเพศชาย 12 คน และเพศหญิง 8 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 13 ปี และมากที่สุด 26 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 18 คน) โสด ที่เหลือแต่งงานแล้ว 1 คน และหย่าร้าง 1 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 17 คน นับถือศาสนาพุทธ 2 คนนับถือศาสนาอิสลาม และอีก 1 คน นับถือศาสนาคริสต์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 14 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็กโดยมาจากรัฐมอญ เขตพะโค เขตย่างกุ้ง และรัฐกะเหรี่ยง โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 1 ปี ไปจนถึง 12 ปี ที่เหลืออีก 6 คน เกิดและเติบโตในประเทศไทย โดยเกิดที่แม่สอดจำนวน 5 คน และเกิดที่นครสวรรค์ 1 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบด้วยชาติพันธุ์พม่า 10 คน กะเหรี่ยง 9 คน และมอญ 1 คน จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานแรงงานจังหวัดตากที่อำเภอแม่สอด พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ในอำเภอแม่สอดจะมีเชื้อชาติพม่าและเชื้อชาติกะเหรี่ยง โดยส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายมาจากเมืองเมียวดีซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่สอด โดยที่แรงงานส่วนใหญ่ที่นายจ้างขอรับเข้าทำงานมีเชื้อชาติกะเหรี่ยงมากกว่าเชื้อชาติพม่า เนื่องจากจะมีความซื่อสัตย์มากกว่า แต่ถ้าพิจารณาเรื่องความขยันความอดทนในการทำงานแล้วพบว่า แรงงาน 3 เชื้อชาติจะมีพอๆ กัน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่อำเภอแม่สอดส่วนใหญ่จำนวน 17 คน ได้เรียนหนังสือ โดยมี 15 รายที่เข้าเรียนตามระบบการศึกษาประเทศพม่า ในระดับเกรด 1-5 จำนวน 13 คน และเกรด 6-10 จำนวน 2 คน (โดยมี 3 คนเรียนที่พม่า 10 คนเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ที่อำเภอแม่สอด ที่เหลืออีก 2 คน เรียนที่โรงเรียนมิชชันนารีที่อำเภอแม่สอด) ส่วนอีก 2 คนได้เข้าเรียนโรงเรียนในอำเภอแม่สอด โดยจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 1 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คนไม่ได้เรียนหนังสือ การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 13 ราย เป็นลูกจ้าง โดยเป็นลูกจ้างขายของหน้าร้าน 3 คน ทำงาน NGO 2 คน อยู่ซ่อม

รถจักรยานยนต์ รถยนต์ 2 คน ล้างรถ บริษัท ร้านอาหาร รักษาความปลอดภัย ส่งของ คูณส้วม อีก
 แห่งละ 1 คน ทำงานโรงงาน 3 คน รับจ้างทั่วไปและกรรมกรก่อสร้าง 3 คน และเก็บขยะ ของเก่า 1
 คน โดยที่ส่วนใหญ่ (จำนวน 10 คน) มีรายได้วันละ 51 – 100 บาท ตัวอย่าง 5 คน มีรายได้ต่อวัน
 น้อยกว่า 50 บาท 4 รายที่มีรายได้ 151 – 200 บาทต่อวัน และมีอีก 1 รายที่มีรายได้วันละ 101 – 150
 บาท

**ตาราง 4.8 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่
 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	12
หญิง	8
อายุ	
<15 ปี	7
15– 20 ปี	11
>20 ปี	2
สถานภาพ	
โสด	18
แต่งงาน	1
หย่า	1
ศาสนา	
พุทธ	17
อิสลาม	2
คริสต์	1
ภูมิลำเนา	
ไทย	6
พม่า	14

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ชาติพันธุ์	
พม่า	10
กะเหรี่ยง	9
มอญ	1
การศึกษา	
- เรียน	17
+ เข้าเรียนตามระบบการศึกษาใน ประเทศพม่า	15
เกรด 1-5	13
เกรด 6-10	2
+ เข้าเรียนตามระบบการศึกษาใน ประเทศไทย (ประถมศึกษา)	2
- ไม่ได้เรียน	3
อาชีพ	
ลูกจ้าง	13
รับจ้างทั่วไปและก่อสร้าง	3
โรงงาน	3
เก็บขยะ	1
รายได้ต่อวัน	
<50 บาท	5
51 – 100 บาท	10
101 – 150 บาท	1
151 – 200 บาท	4

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
สถานะบุคคล	
- มีบัตร	7
+ ใบอนุญาตทำงาน	6
+ บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า	1
- ไม่มีบัตร	13
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
- พูดภาษาไทยได้	12
- พูดภาษาไทยไม่ได้	8

ในอำเภอแม่สอดนั้น การพิจารณารับเข้าทำงานของนายจ้างมักจะไม่นำวุฒิทางการศึกษามาพิจารณาเนื่องจากมีแรงงานพม่าเป็นจำนวนมาก แรงงานที่มีการศึกษาแต่อาจไม่มีงานรองรับทำให้ต้องทำงานที่ได้รับอัตราค่าจ้างแรงงานอยู่ในระดับต่ำเพราะยังคิดว่าที่ตกงาน อย่างไรก็ตามในกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ ตัวอย่างรายที่มีการศึกษาสูงสุดคือ เกรด 10 ได้ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่องค์กร NGO และได้รับค่าตอบแทนถึงเดือนละ 6,000 บาท โดยที่ตัวอย่างรายนี้มีความประสงค์จะศึกษาต่อเพื่อที่จะได้ช่วยงานองค์กรได้มากขึ้น ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เรียนหนังสือ 1 ราย เก็บขยะและของเก่าขาย อีก 1 รายรับจ้างทั่วไป และ 1 รายเป็นลูกจ้าง NGO ซึ่งทั้ง 3 คนนี้มีรายได้อย่างต่ำวันละ 100 บาท ซึ่งสูงกว่าอีกหลายตัวอย่างซึ่งมีการศึกษาแต่มีรายได้ต่ำมาก ต่ำที่สุดคือเดือนละ 1,000 บาท โดยเป็นลูกจ้างร้านซ่อมรถจักรยานยนต์

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นใดทั้งสิ้นซึ่งมีอยู่ถึง 13 คน ในจำนวนนี้มีอยู่ 8 คนที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเล็ก แล้วมาใช้ชีวิตเติบโตอยู่ที่อำเภอแม่สอด ส่วนอีก 5 คนนั้นเกิดที่ประเทศไทย มีอยู่ 4 คนที่เกิดที่อำเภอแม่สอด และอีก 1 คนเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ แต่ก็ไม่มีบัตรอะไรใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 7 คน มีบัตร โดยมีใบอนุญาตทำงาน 6 คน โดยที่นายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ทั้งหมด และมีบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า 1 คน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 12 คน พูดภาษาไทยได้ โดยมีอยู่ 4 คนที่เกิดในประเทศไทยที่เหลืออีก 8 คนได้อพยพโยกย้ายมาอยู่ในประเทศไทยนาน 5 – 19 ปี จึงสามารถพูดภาษาไทยได้ ส่วนกลุ่มตัวอย่าง 8 คนที่พูดภาษาไทยไม่ได้นั้น ประกอบด้วยกลุ่มที่อพยพโยกย้ายมาอยู่ในประเทศ

ไทยตั้งแต่เล็ก จำนวน 7 คน ซึ่งแม่จะอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นเวลา 3 – 12 ปี ก็ตาม แต่ก็ยังพูดภาษาไทยไม่ได้ ที่น่าสนใจคือ มีอยู่ 1 ราย ที่เกิดที่อำเภอแม่สอด นับถือศาสนาอิสลาม ไม่ได้เรียนหนังสือ พูดภาษาไทยไม่ได้ และปัจจุบันเก็บขยะและของเก่าขาย

4.4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่อำเภอแม่สอด

บริเวณเมืองชายแดนอย่างแม่สอดนั้น แรงงานต่างด้าวมีความสำคัญและเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเมืองการค้าชายแดน จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของด่านแม่สอดนั้นพบว่า ในแต่ละปีจะมีชาวพม่าเดินทางเข้า – ออก ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่จะเดินทางเข้าประเทศไทยมากกว่าเดินทางออก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีชาวพม่าอีกเป็นจำนวนมากที่ยังคงอยู่ในประเทศไทย ซึ่งแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอแม่สอดแบบถูกต้องตามกฎหมายนั้นจะต้องได้รับการจดทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงานตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งจะกำหนดช่วงระยะเวลาเพื่อผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวทำงานและอยู่อาศัยในพื้นที่ตามระยะเวลาที่กำหนดได้ แต่ก็มีแรงงานอีกเป็นจำนวนมากที่หลบหนีเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย คือ ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงาน หรือที่เรียกกันว่า แรงงานนอกระบบ ซึ่งแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในอำเภอแม่สอดนั้นจะมีความสัมพันธ์กับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในการศึกษาครั้งนี้ เพราะทายาทรุ่นที่ 2 นี้จะเป็นบุตรของชาวพม่าที่อพยพข้ามชายแดนมาเป็นแรงงานถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายโดยเกิดในอำเภอแม่สอด หรือทายาทรุ่นที่ 2 นี้ อาจอพยพโยกย้ายตามบิดามารดาชาวพม่ามาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอดตั้งแต่ยังเล็ก และเติบโตที่แม่สอดและเข้าสู่ตลาดแรงงานไทย

สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอดนี้แบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเด็น คือ ศึกษา 1) ต้นทางของทายาทรุ่นที่ 2 เพื่อดูว่าพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ใด มีปัจจัยอะไรในการผลักดันให้มีการอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด 2) ระหว่างทางศึกษาถึงเส้นทางอพยพโยกย้าย ปัจจัยที่ทำให้มีการอพยพโยกย้ายออกจากอำเภอแม่สอด และกระบวนการอพยพโยกย้ายจากอำเภอแม่สอด ว่ามีหรือไม่ และเดินทางอพยพโยกย้ายไปที่ใดบ้าง และ 3) ปลายทางมีปัจจัยดึงดูดอะไร อย่างไร ให้กลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 ต้นทาง

4.4.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 6 ราย โดยประกอบไป

ด้วยกลุ่มที่เกิดที่อำเภอแม่สอด 5 ราย และเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ 1 ราย ส่วนที่เหลืออีก 14 ราย เป็นกลุ่มที่เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายเข้ามายังอำเภอแม่สอดตั้งแต่เด็ก โดยมาจากรัฐมอญ 7 ราย เขตพะโค 3 ราย เขตย่างกุ้ง และรัฐกะเหรี่ยง พื้นที่ละ 2 ราย (ตาราง 4.9) ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เกิดที่ประเทศพม่านั้นจะอพยพมาจากเขตปกครองของพม่าที่อยู่ไม่ไกลจากอำเภอแม่สอด มาก โดยที่ไกลสุดมาจากเมืองย่างกุ้ง เมืองพะโคและเมืองจองโค ของเขตพะโค เมืองมะละแหม่ง เมืองปาว เมืองปีเลนและเมืองใจโตของรัฐมอญ และรัฐกะเหรี่ยง โดยทั้งหมดจะมีการเคลื่อนย้าย โดยนั่งรถโดยสารมายังเมืองเมียวดี แล้วนั่งเรือข้ามแม่น้ำเมยมายังอำเภอแม่สอด

ตาราง 4.9 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

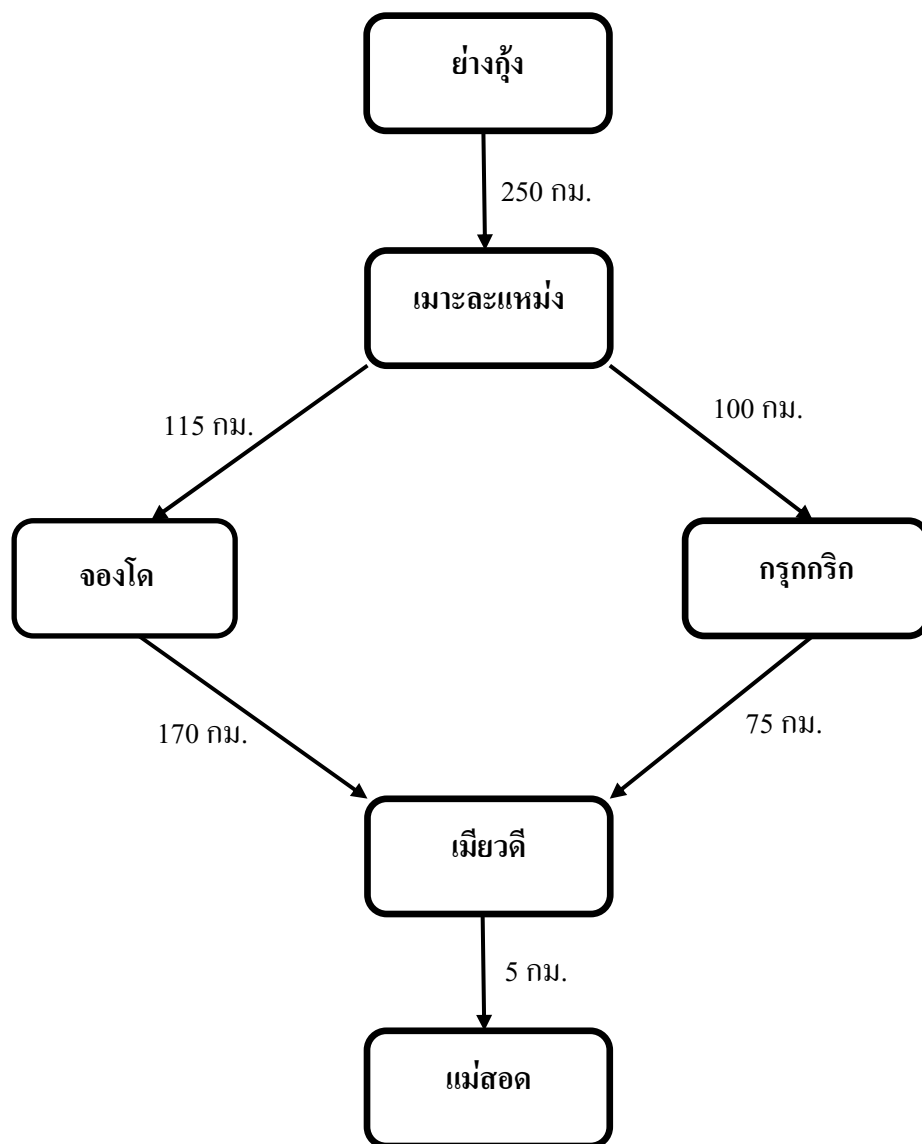
พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
- ประเทศไทย	6
+ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	5
+ จังหวัดนครสวรรค์	1
- ประเทศพม่า	14
+ รัฐมอญ	7
+ เขตพะโค	3
+ เขตย่างกุ้ง	2
+ รัฐกะเหรี่ยง	2
รวม	20

4.4.1.2 เส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ประกอบด้วยชาติพันธุ์พม่า 10 คน กะเหรี่ยง 9 คน และมอญ 1 คน โดยแต่ละกลุ่มนั้นจะอพยพโยกย้ายมาพร้อมกับครอบครัว หรือมีญาติพามาเพื่อเข้าสู่อำเภอแม่สอด โดยมีเส้นทางเดินทางเข้าสู่อำเภอแม่สอด แบ่งตามชาติพันธุ์ 3 ชาติพันธุ์ ดังนี้

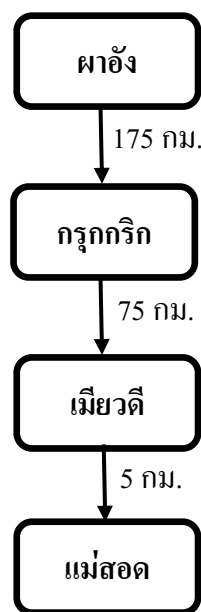
(1) กลุ่มเชื้อชาติพม่า กลุ่มเชื้อชาติพม่าที่อพยพโยกย้ายมายังอำเภอแม่สอดนั้นเข้ามาเพื่อหางานทำเป็นวัตถุประสงค์หลัก มากกว่าประเด็นทางการเมืองหรือการสู้รบ ซึ่งเป็นประเด็น

หลักของการอพยพโยกย้ายของชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า ชาวพม่าที่เดินทางเข้ามาจะมาจากย่างกุ้ง แล้วเดินทางเข้าสู่เมะละหม่ง ผ่านเมืองกรุกกริก หรือเมืองจองโด เข้าสู่เมียวดี ซึ่งเป็นเมืองชายแดนพม่าอยู่ติดกับชายแดนไทยที่อำเภอแม่สอด ข้ามแม่น้ำเมยเข้าสู่แม่สอด โดยมีแผนผังการเดินทางดังรูป 4.2

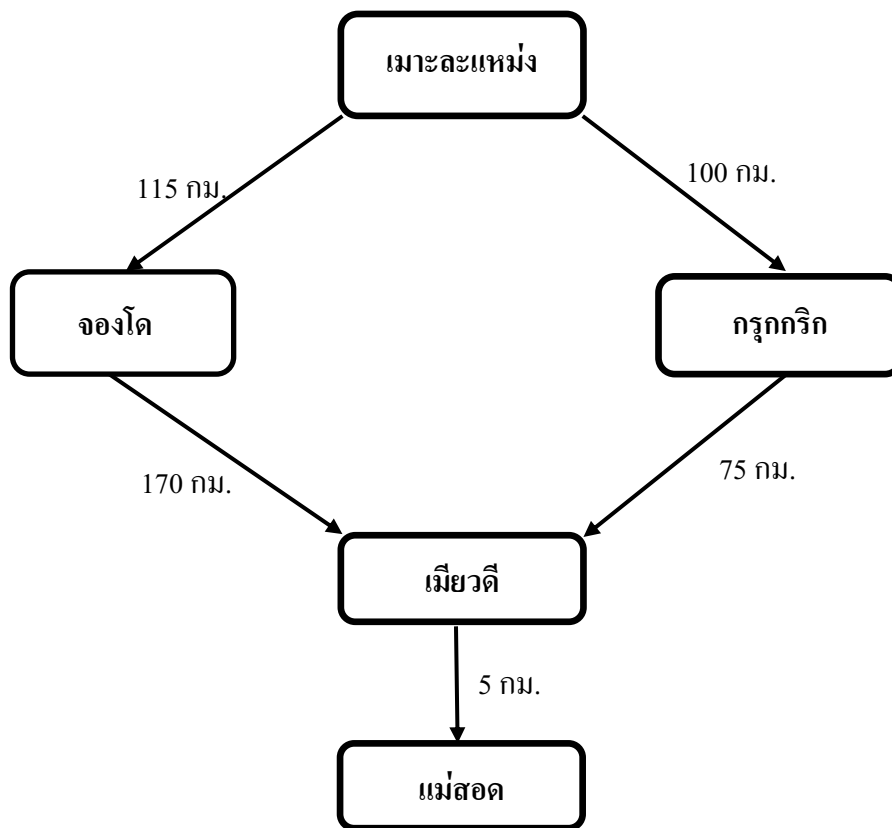
รูป 4.2 เส้นทาง การอพยพเข้ามาอำเภอแม่สอดของชนชาติพม่า

(2) กลุ่มกะเหรี่ยง ชนชาติกะเหรี่ยงที่อพยพโยกย้ายเข้ามายังอำเภอแม่สอดนั้นเข้ามาเพื่อหางานทำและหลบหนีการสู้รบโดยกลุ่มกะเหรี่ยงมักเดินทางจากบ้านเกิดคือ เมืองผาอัง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยง โดยจะเดินทางผ่านเมืองกรูกกริกเข้าสู่เมียวดี ข้ามน้ำเมยเข้าสู่แม่สอด โดยมีแผนผังการเดินทางดังรูป 4.3

รูป 4.3 เส้นทางการอพยพเข้ามาอำเภอแม่สอดของชนกะเหรี่ยง

(3) กลุ่มมอญ ชนชาติมอญที่อพยพโยกย้ายเข้ามายังอำเภอแม่สอดนั้นเข้ามาเพื่อหางานทำและหลบหนีการสู้รบเช่นเดียวกับกลุ่มกะเหรี่ยง โดยจะเดินทางมาจากเมืองเมะละแหม่ง ผ่านเมืองจองไค หรือเมืองกรูกกริกเข้าสู่เมียวดี ข้ามน้ำเมยเข้าสู่แม่สอด โดยมีแผนผังการเดินทางดังรูป 4.4

รูป 4.4 เส้นทางอพยพเข้ามาอำเภอแม่สอดของชนชาติมอญ

4.4.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้าย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ที่ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจำนวน 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอดนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 6 คน โดยเกิดที่แม่สอด 5 คน และเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ 1 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 14 คน ที่เดินทางมาจากประเทศพม่านั้นได้เดินทางเข้ามายังอำเภอแม่สอดตั้งแต่อายุ 6 เดือน ไปจนถึง 12 ปี (ตาราง 4.10) โดยมีจำนวนถึง 10 คน ที่เดินทางเข้ามาตอนช่วงอายุ 5 – 10 ปี 2 คนเข้ามาตอนอายุ 6 เดือน และ 1 ขวบ และอีก 2 คนเข้ามาตอนอายุ 12 ปี โดยทั้งหมด 14 ราย เดินทางมากับบิดามารดา หรือญาติ (ลุง ย่า) พาเข้ามายังอำเภอแม่สอด โดยไม่มีรายใดเลยที่เดินทางตามลำพัง ซึ่งคงเป็นเพราะยังเด็กอยู่ และส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัว โดยได้เดินทางมาจากเมืองต่างๆ ของพม่า มายังเมืองเมียวดี โดยใช้รถประจำทางซึ่งการเดินทางนั้นค่อนข้างสะดวก ไม่ต้องอาศัยนายหน้าในการเดินทางมายังเมียวดี จากนั้นก็จะนั่งเรือข้ามน้ำเมย ซึ่งมีท่าหน้าหลายแห่งตลอดลำน้ำ

เมย โดยเสียค่าเรือเพียงแค่ 2,000 – 5,000 จ๊าด (60 – 150 บาท) ดังนั้นจึงค่อนข้างสะดวกในการข้ามแดนมายังอำเภอแม่สอด

ตาราง 4.10 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด

อายุ	จำนวน
6 เดือน - <5 ปี	2
5 – 10 ปี	10
>10 ปี	2
รวม	14

4.4.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้าย

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 14 คน ที่มาจากประเทศพม่านั้น เดินทางมากับครอบครัว บิดามารดา ญาติ มายังอำเภอแม่สอด ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ดังนั้นจึงเป็นการอพยพโยกย้ายที่ตนเองไม่มีส่วนในการตัดสินใจ เป็นการอพยพตามครอบครัว ซึ่งการอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอดนั้นมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้คือ

(1) การเมืองการปกครอง

ระบบการปกครองของประเทศพม่าโดยเฉพาะภายหลังจากการได้รับอิสรภาพจากอังกฤษ ทำให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ หลากหลายเชื้อชาติที่มีความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ต่างพยายามเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมและต้องการพื้นที่ในการปกครองตนเอง ประกอบกับนโยบายปกครองประเทศโดยรัฐบาลทหารพม่าได้ส่งผลทำให้ประชาชนชาวพม่าได้รับความเดือดร้อน ต้องอพยพหนีภัยสงครามไปหางานทำยังประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศไทยที่อยู่ใกล้เคียงและมีความปลอดภัย ความสงบสุขในการดำเนินชีวิตมากกว่า

(2) ท่าเลที่ตั้งของเมืองแม่สอด

กล่าวคือ เมืองแม่สอดเป็นเมืองชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ซึ่งการเดินทางจากเมืองข้างเคียงหรือเมืองชั้นในของประเทศพม่ามายังเมืองเมียวดีก็ค่อนข้างสะดวกโดยรถประจำทาง ไม่ต้องอาศัยนายหน้าในการเดินทางมายังเมืองเมียวดีแต่อย่างใด ซึ่งแม่สอด - เมียวดี เป็นจุดผ่านแดนถาวรบริเวณชายแดนไทย – พม่า ที่สามารถผ่านเข้าออกได้ทุกวัน อีกทั้งยังมีจุดผ่านแดนชั่วคราว (ผิดกฎหมาย) ตลอดแนวแม่น้ำเมย ทำให้ประชาชน

จากประเทศพม่าสามารถเดินทางเข้ามายังเมืองแม่สอดได้โดยเสียค่าใช้จ่ายและขั้นตอนการข้ามเข้ามายังแม่สอดสะดวกกว่าการเข้ามาทางแม่สอดทางจุดผ่านแดนถาวร

(3) สภาพเศรษฐกิจ

ประเทศพมามีนโยบายปิดประเทศมาเป็นเวลานาน และการปกครองประเทศโดยรัฐบาลทหารกดขี่ข่มเหงประชาชนโดยเฉพาะชนกลุ่มน้อย ทำให้เกิดการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของพม่าอย่างมาก ประชาชนมีรายได้ลดลง มีการขับไล่เกษตรกร นักลงทุนต่างประเทศ กิจกรรมต่างๆ ตกเป็นของรัฐ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ สภาพเศรษฐกิจถดถอยลง ค่าเงินตกต่ำลง ภาวะเงินเฟ้อสูงขึ้น เหล่านี้ได้สร้างผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างยากลำบาก มีความอดอยาก ทำให้มีการอพยพโยกย้ายซึ่งมีทั้งมาเดี่ยว และอพยพโยกย้ายไปทั้งครอบครัวไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า แม่สอดเป็นเมืองการค้าชายแดน เป็นเมืองหน้าด่านระหว่างไทยกับพม่ามาเป็นเวลานาน ทำให้มีสภาพเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าตลอดเวลา และมีแนวโน้มในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้านตะวันตก เนื่องจากมีความได้เปรียบทางทำเลที่ตั้งที่สามารถติดต่อกับประเทศพม่าได้สะดวกจึงได้รับการพัฒนาเป็นเมืองการค้าชายแดนที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่าได้เป็นอย่างดี ในอำเภอแม่สอดมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมากในหลายประเภทกิจกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ การทอผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น พืชผักและผลไม้กระป๋อง และอุตสาหกรรมไม้แกะสลัก และผลิตภัณฑ์จากไม้ เป็นต้น โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับนโยบายผ่อนปรนในด้านแรงงานต่างด้าวของรัฐบาล โดยอนุญาตให้มีการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวและมีกฎหมายควบคุมที่ไม่เข้มงวดมากนัก ปัจจัยเหล่านี้ได้ดึงดูดให้แรงงานพม่าอพยพโยกย้ายข้ามพรมแดนมาแสวงหาโอกาสในชีวิตที่ดีกว่า และประสงค์จะอยู่อย่างถาวร สร้างครอบครัว และมีทายาทที่กลายเป็นทายาทรุ่นที่ 2 หรือมากกว่านั้นที่ตั้งรกรากอาศัยอยู่ในประเทศไทย

(4) ความเป็นพหุสังคมของเมืองแม่สอด

เมืองแม่สอดเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สูง เนื่องจากเป็นชุมทางการค้ามานานับตั้งแต่อดีต ทำให้คนท้องถิ่นแม่สอดมีความคุ้นเคยในการอยู่ร่วมกันกับคนที่ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษาได้ ตลอดจนการติดต่อค้าขายกับผู้ที่เดินทางมาจากประเทศพม่ามาเป็นเวลานาน ทำให้คนท้องถิ่นแม่สอดสามารถปรับตัวในการสื่อสารกับคนที่มาจากประเทศพม่าได้ และยังมีการตั้งชุมชนใหม่ของคนที่มาจากประเทศพม่ากระจายอยู่ในเมืองแม่สอดอีกด้วย ความโอบ

อ้อมอารีของคนไทย ไม่รังเกียจเพียงคนที่คนต่างวัฒนธรรมและวัฒนธรรมของไทยและพม่าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นจึงไม่เกิดการแบ่งแยกระหว่างไทยกับพม่า

จากการศึกษาที่ผ่านมาถึงสาเหตุของการอพยพโยกย้ายเข้ามาเป็นแรงงานในพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้น พบว่าปัจจัยผลักดันหลักคือ ความยากจน การไม่มีงานทำ และการขาดแคลนที่ดินทำกิน ซึ่งชาวพม่าที่อพยพมาเป็นครอบครัวเหล่านี้ได้นำทายาทติดตามเข้ามาด้วย รวมทั้งที่มาจากในอำเภอแม่สอดเอง กลายเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อาศัยอยู่ในอำเภอชายแดนแห่งนี้

4.4.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 8 – 18 ปี (ตาราง 4.11) โดยมีอยู่ 17 คน ที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่ยังเด็ก ส่วนอีก 3 ราย เริ่มทำงานโดยมีอายุมากกว่า 15 ปี โดยเริ่มทำงานเมื่ออายุ 17 ปี 2 ราย และอีกรายเริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า บิดามารดาของทายาทรุ่นที่ 2 เป็นผู้ย้ายถิ่นมาจากประเทศพม้ามักจะคิดว่าบุตรของตนควรเริ่มทำงานได้ที่อายุ 15 ปี เพราะคิดว่า “โตแล้วน่าจะช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระครอบครัวได้แล้ว” ทั้งๆ ที่ตามกฎหมายแรงงานของไทยนั้นห้ามไม่ให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ แต่ในพื้นที่อำเภอแม่สอดความต้องการแรงงานมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานพม่าที่มีราคาถูกกว่าแรงงานไทย และสามารถหลบเลี่ยงการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานไทยได้ง่าย ดังนั้นตลาดงานในอำเภอแม่สอดจึงเปิดรับแรงงานที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปีโดยที่ฝ่ายแรงงานพม่าเองก็มีความประสงค์ที่จะทำงานตั้งแต่ยังไม่ถึง 18 ปี เพราะคิดว่าตนเอง “โตแล้ว และอยากช่วยครอบครัวทำงานหารายได้” จึงพยายามโก่งอายุ โดยมักจะแจ้งกับนายจ้างว่าตนเองอายุ 18 ปีแล้ว ทั้งๆ ที่ความจริงอายุไม่ถึง

ตาราง 4.11 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด ที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน
<10 ปี	2
10 – 15 ปี	15
>15 ปี	3
รวม	20

นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ มีอยู่ 3 คน ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะครอบครัวยากจน ในจำนวนนี้เป็นมุสลิม 2 ราย ได้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย โดยที่ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชาย ปัจจุบันอายุ 18 ปี เป็นชาวมุสลิม เกิดและโตที่อำเภอแม่สอด ไม่ได้เรียนหนังสือเพราะว่าเป็นลูกชายคนโต และครอบครัวยากจน ต้องออกไปช่วยมารดาเก็บขยะและของเก่าขายเป็นรายได้ตั้งแต่อายุ 8 ปี ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงอายุ 20 ปี มารดามาอยู่ที่แม่สอดตั้งแต่อายุเพียง 6 เดือน เติบโตในชุมชนมุสลิมที่อำเภอแม่สอด ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเพราะครอบครัวยากจน ต้องช่วยมารดาทำงาน โดยเริ่มทำงานตอนอายุ 9 ขวบ โดยมารดาติดต่อผ่านนายหน้าซึ่งเป็นผู้หญิงให้พาไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ส่วนตัวอย่างอีกรายหนึ่งเป็นชาย อายุ 21 ปี บิดามารดามายังอำเภอแม่สอดตั้งแต่อายุ 9 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ครอบครัวยากจน บิดาเป็นสามล้อถีบหารายได้ จึงได้ช่วยบิดามารดาดูแลบ้านและน้องๆ โดยได้เริ่มทำงานตอนอายุ 17 ปี

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายอายุ 13 ปี เดินทางมาแม่สอดพร้อมกับบิดามารดาเมื่ออายุได้ 5 ปี มีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จนถึงเกรด 3 ได้ลาออกเพราะสอบไม่ผ่านต้องเรียนซ้ำชั้นบ่อย รู้สึกอับอายที่ต้องเรียนกับเด็กรุ่นน้อง เลยออกมาทำงานตั้งแต่อายุ 10 ปี เป็นลูกจ้างร้านค้าส่งปลาไหล ซึ่งตั้งอยู่ใกล้บ้าน และมารดาเคยทำงานในร้านนี้มาก่อน เพราะต้องการช่วยมารดาหารายได้เลี้ยงครอบครัว

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย อายุ 18 ปี อพยพโยกย้ายกับครอบครัวมาอยู่ที่แม่สอดตอนที่ตนเองอายุ 10 ปี โดยที่ตนเองกำลังเรียนเกรด 5 อยู่ที่พม่า พอมาถึงแม่สอดก็มาช่วยบิดามารดาทำงานเป็นงานรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตร เช่น เกี่ยวข้าว ปลูกหอมแดง หักข้าวโพด เป็นต้น

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือเริ่มทำงานตั้งแต่อายุไม่ถึง 15 ปีนั้น ให้เหตุผลว่า

“อยากทำงานหาเงินช่วยเหลือครอบครัว”

“อยากช่วยบิดามารดาที่มีหนี้สิน”

“เพื่อนชวน/มารดาให้ไปทำงาน”

ซึ่งกลุ่มนี้จะไม่อยากเรียนหนังสือ อยากทำงานเพราะรู้สึกตัวตนเอง “โตแล้ว” และอยากช่วยครอบครัวหารายได้

4.4.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย (6 คน) และกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าเข้ามาในประเทศไทย (14 คน) ส่วนใหญ่เริ่มงานในอำเภอแม่สอดซึ่งมีถึง 18 คน ส่วนที่เหลืออีก 2 คนนั้น มีพื้นที่ที่เริ่มงานอยู่ที่อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่ระมาด (ตาราง 4.12)

ตาราง 4.12 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สวด

พื้นที่	กลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
อำเภอแม่สวด	5	13	18
อำเภอเมืองตาก	1	-	1
อำเภอแม่ระมาด	-	1	1
รวม	6	14	20

4.4.2 ระหว่างทาง

4.4.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สวดจำนวน 20 คนนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 4.5 – 4.24 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเป็นเด็กซึ่งมีอยู่ 14 คนนั้น จะแสดงภูมิถิ่นกำเนิดในประเทศพม่าไว้ในแผนที่ด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 6 คนนั้น 5 คนเกิดที่อำเภอแม่สวด จะมีจุดเริ่มต้นในแผนที่เส้นทางอยู่ที่อำเภอแม่สวด และมี 1 รายที่เกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ก็จะมีจุดเริ่มต้นในแผนที่เส้นทางอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ในที่สุดจะมีจุดเริ่มต้นของเส้นทางอพยพโยกย้ายจากอำเภอแม่สวด จังหวัดตากไปยังพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยคือ กรุงเทพฯ อโยธยา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ลำปาง อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อย่างไรก็ตามก็มีกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่ไม่อพยพโยกย้ายจากอำเภอแม่สวดไปยังพื้นที่อื่นๆ เลย โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่เริ่มทำงานและมี 13 คนที่ไม่อพยพ (ตาราง 4.13) โดยสามารถแบ่งรูปแบบของเส้นทางอพยพโยกย้ายได้ 4 รูปแบบดังนี้คือ

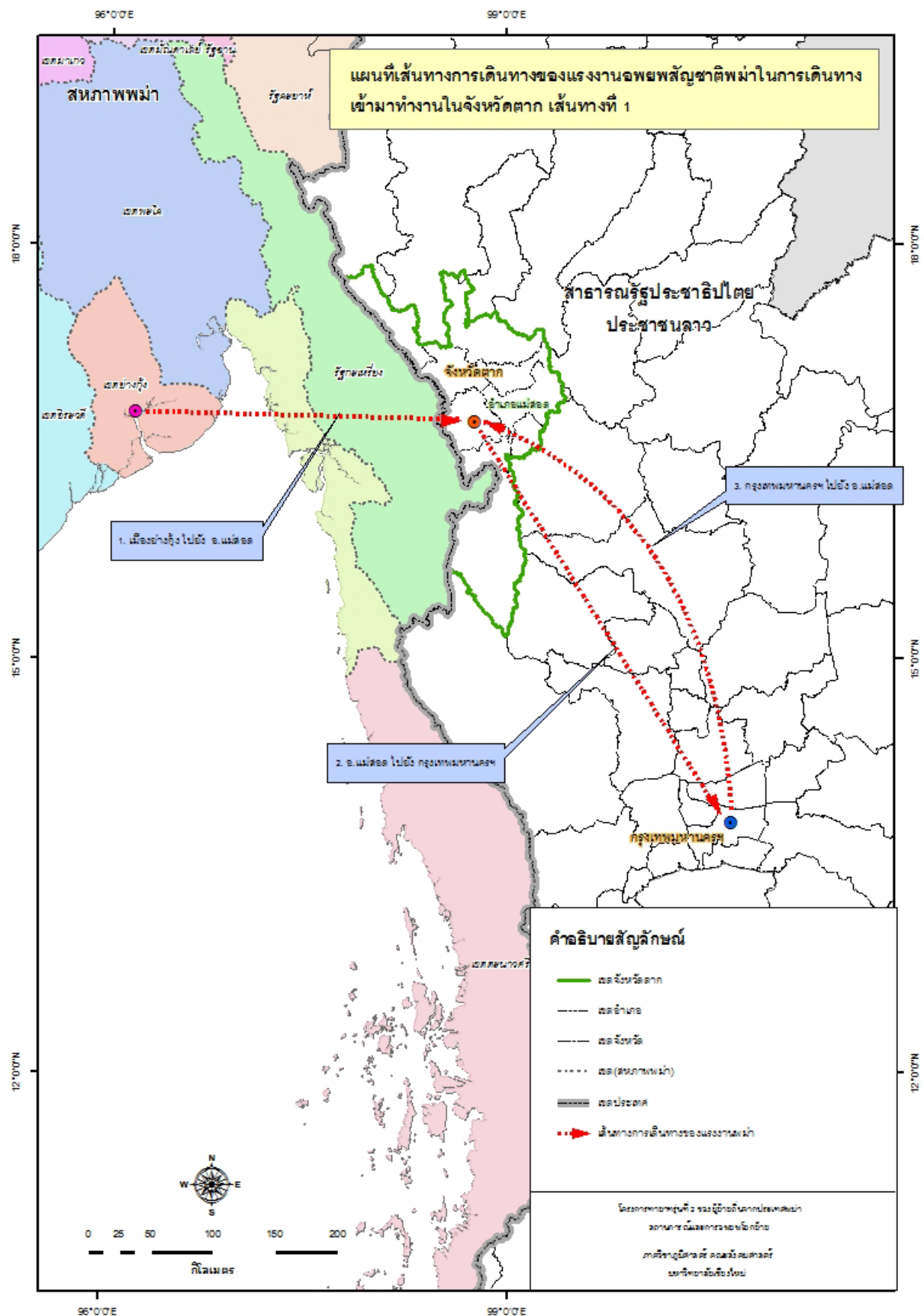
- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย (อำเภอแม่สวด) แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย อำเภอแม่สวดหรือที่อื่นๆ ในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

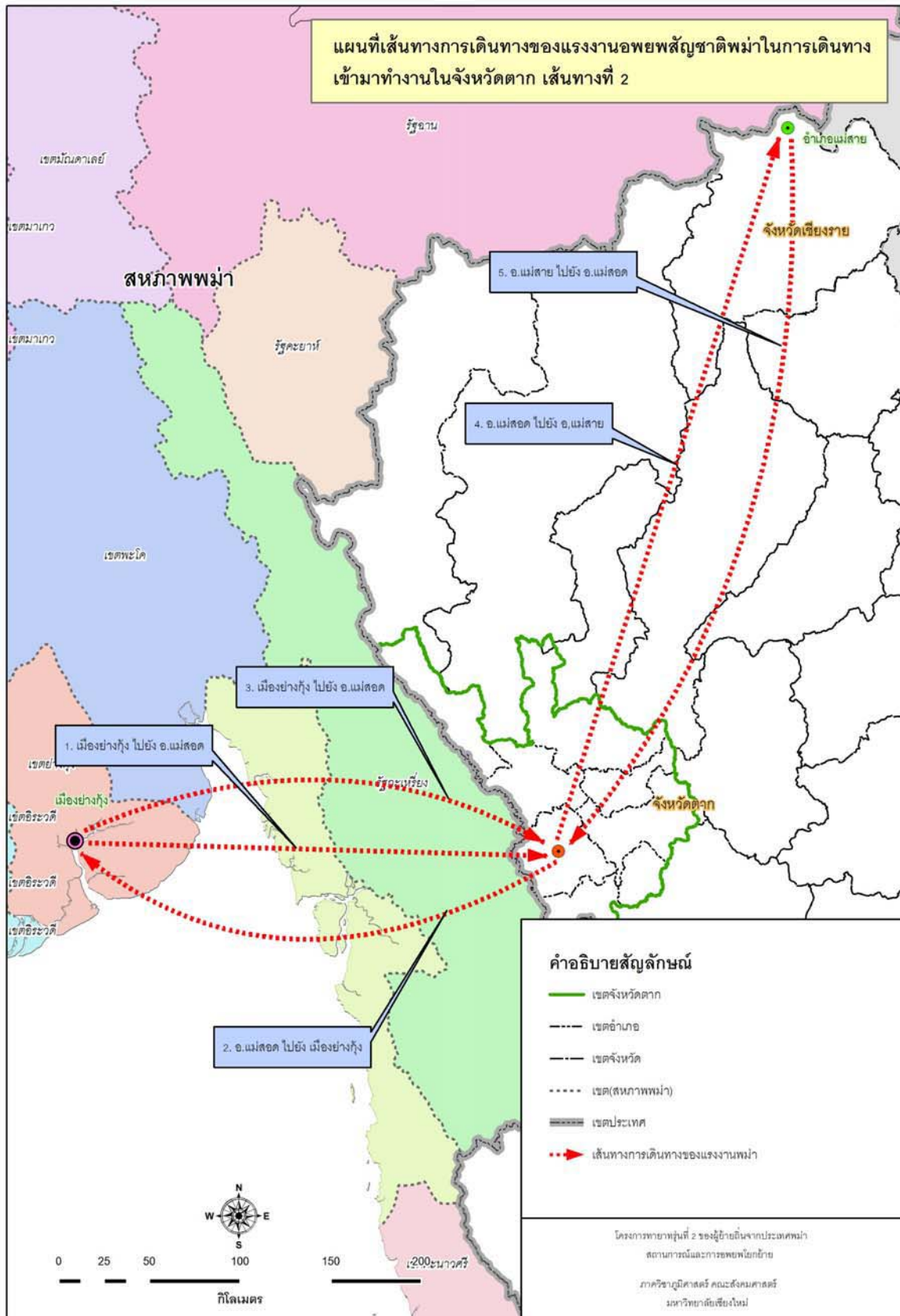
โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 4.13 การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด จากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

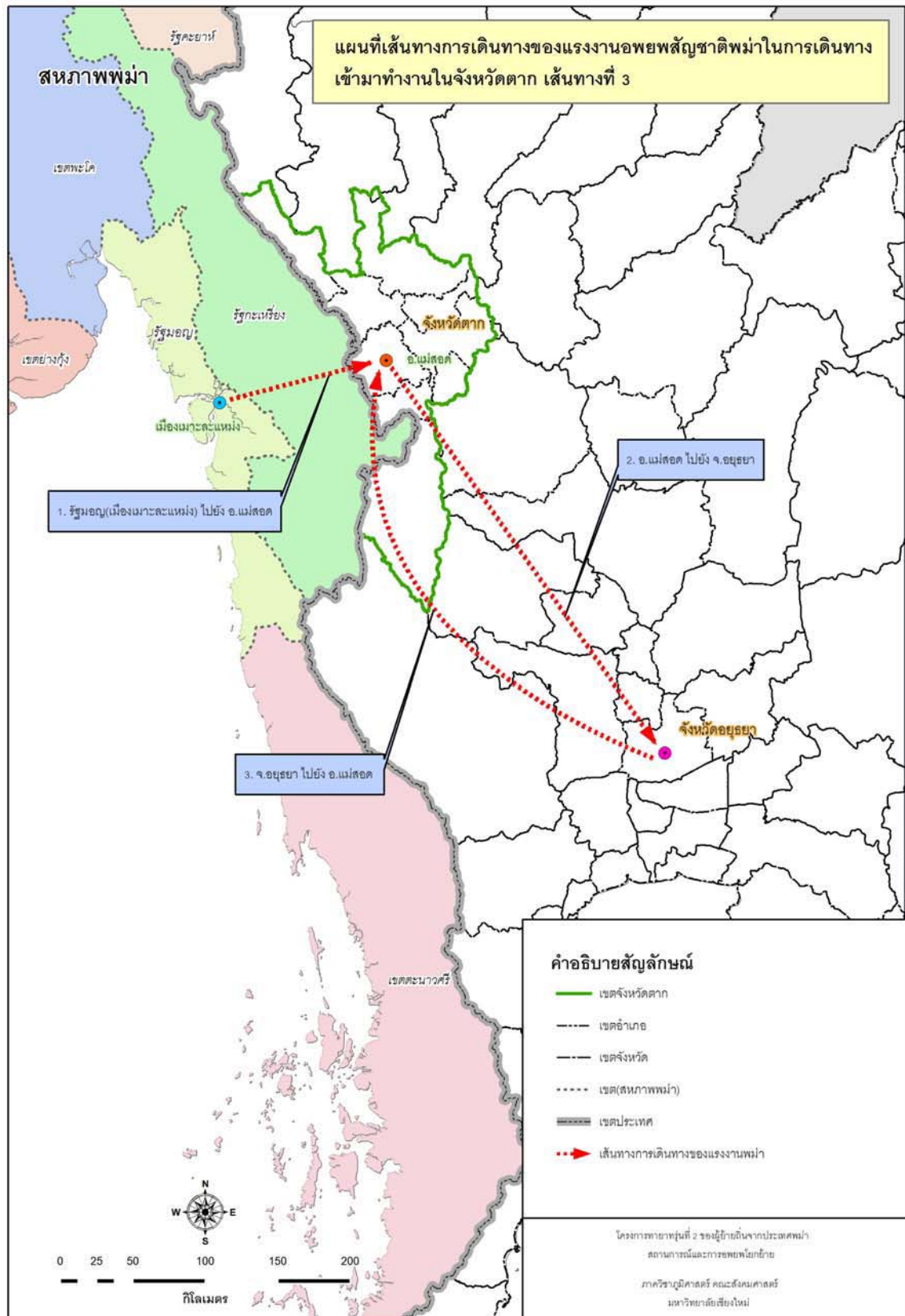
พื้นที่ ที่เริ่มทำงาน	การอพยพโยกย้าย				รวม
	ไม่อพยพ		อพยพ		
	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	
อำเภอแม่สอด	3	10	2	3	18
อำเภอเมืองตาก	-	-	1	-	1
อำเภอแม่ระมาด	-	-	-	1	1
รวม	3	10	3	4	20

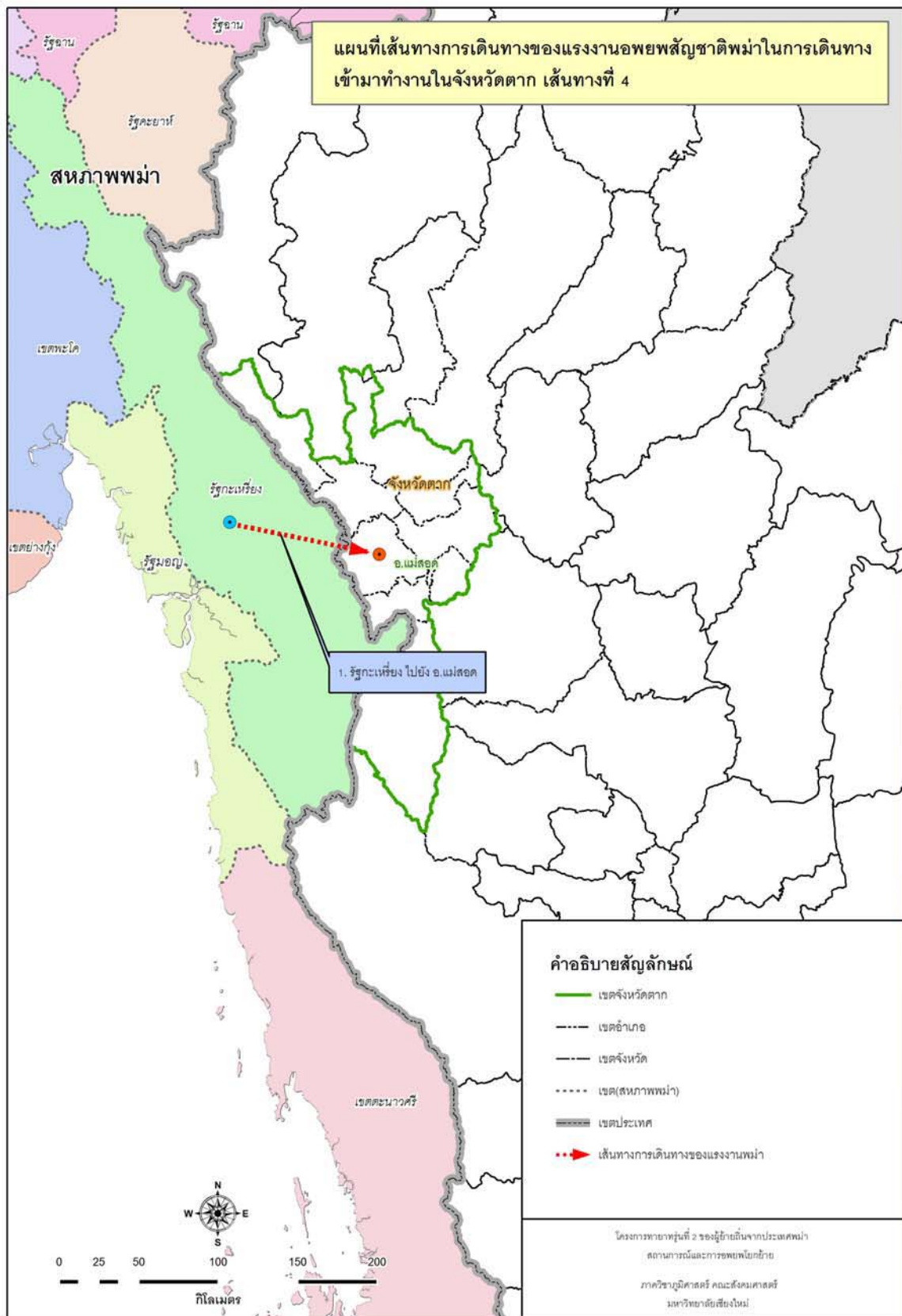
รูป 4.5 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 1

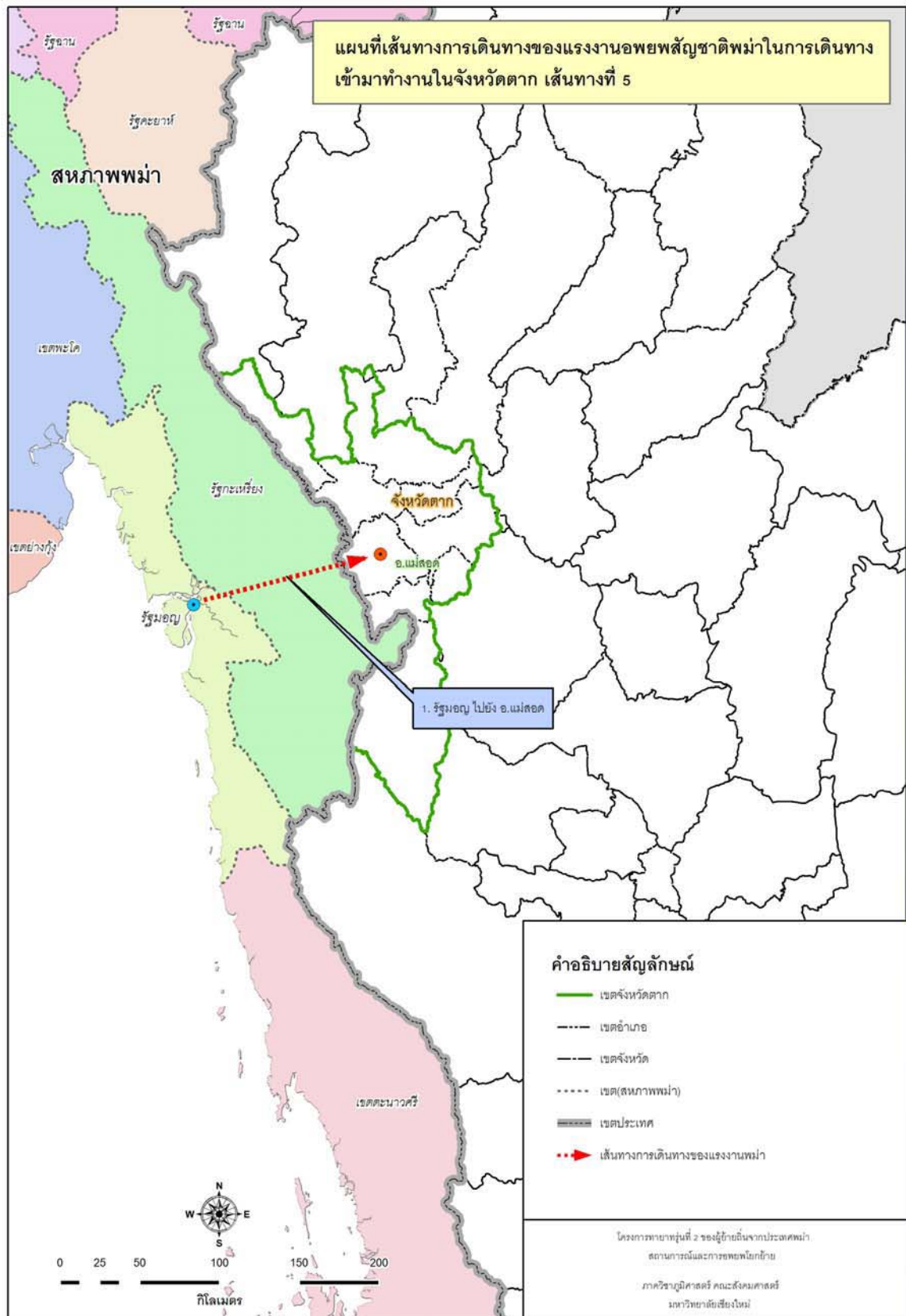
รูป 4.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 2

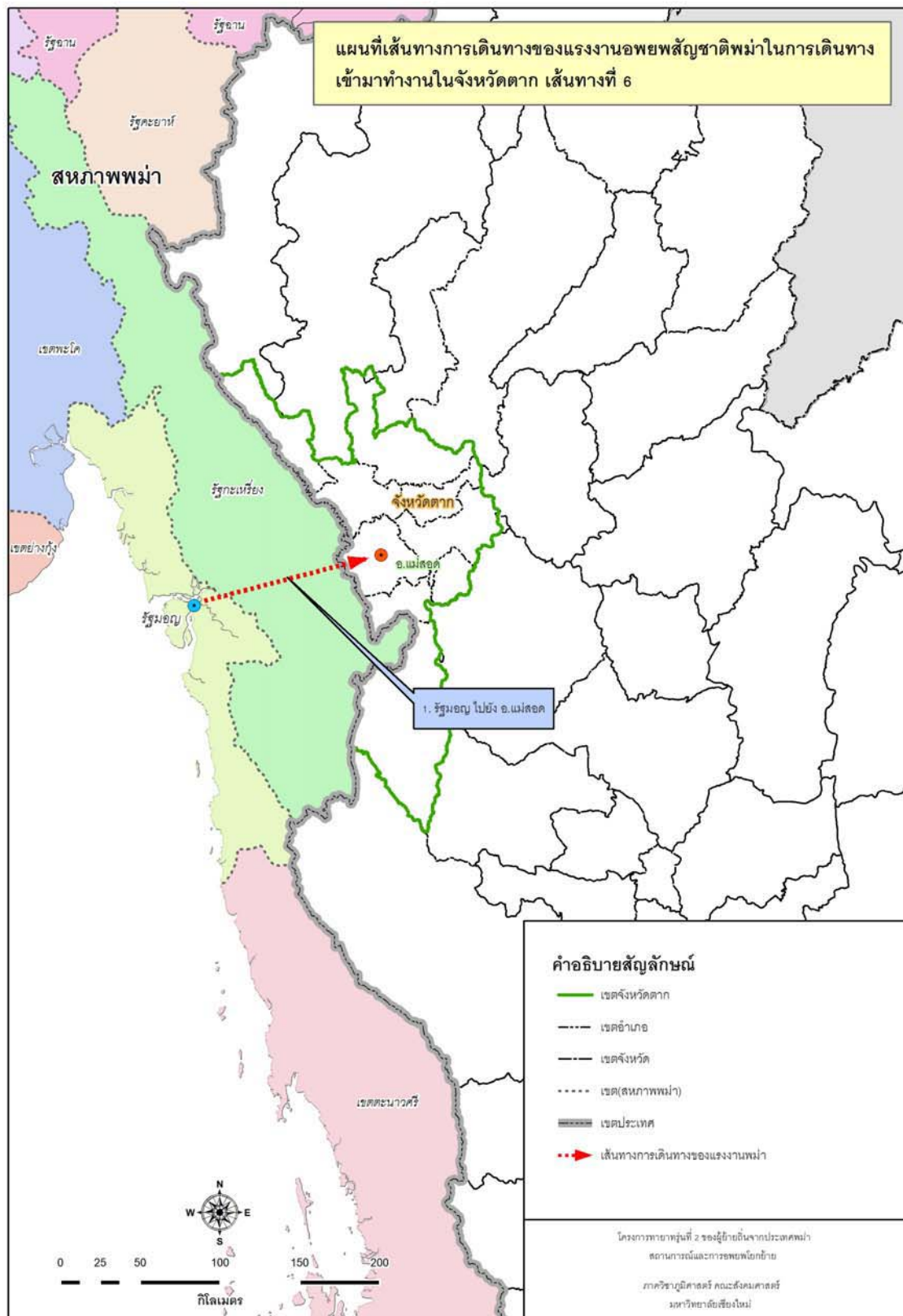
รูป 4.7 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 3

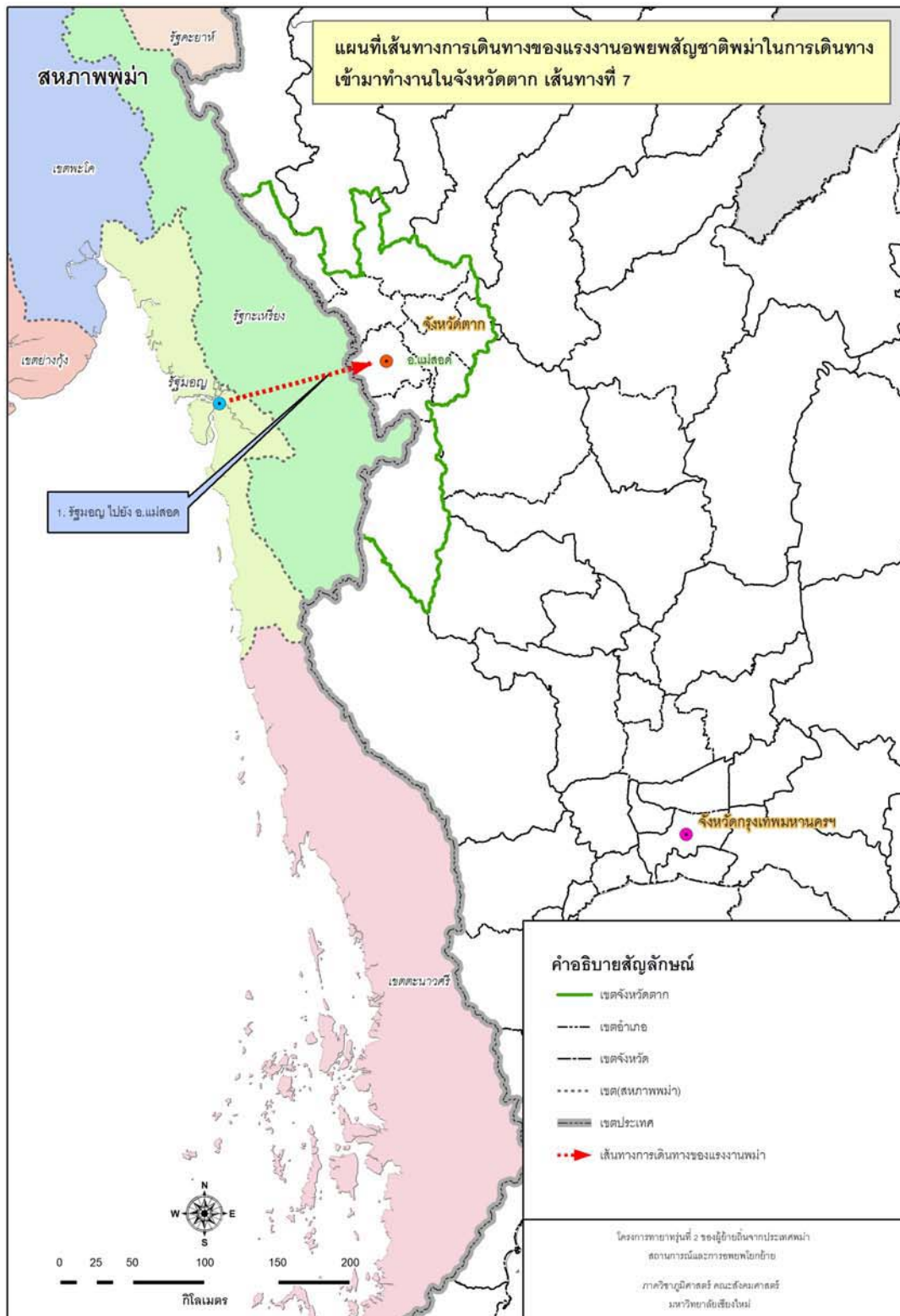
รูป 4.8 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 4

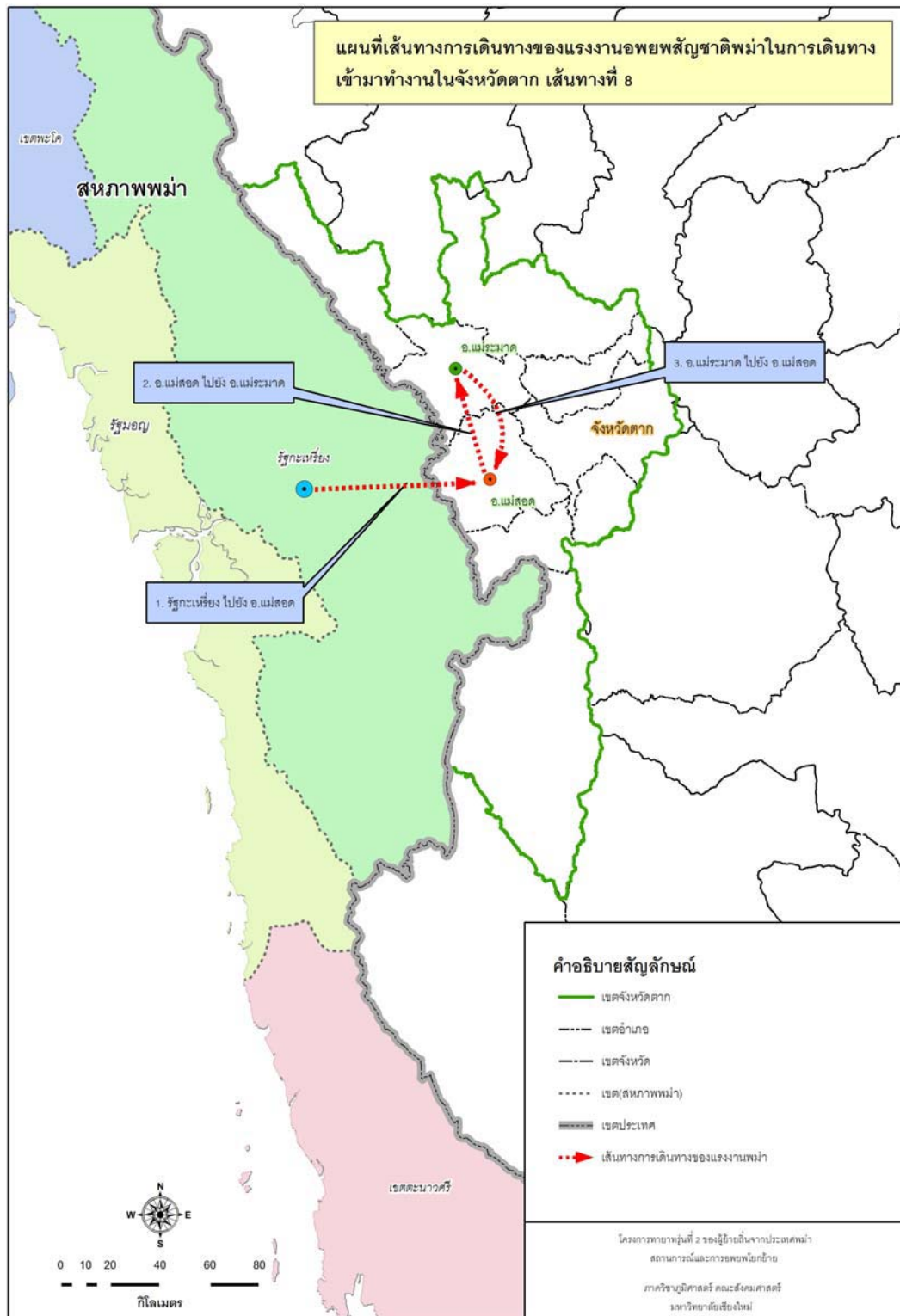
รูป 4.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 5

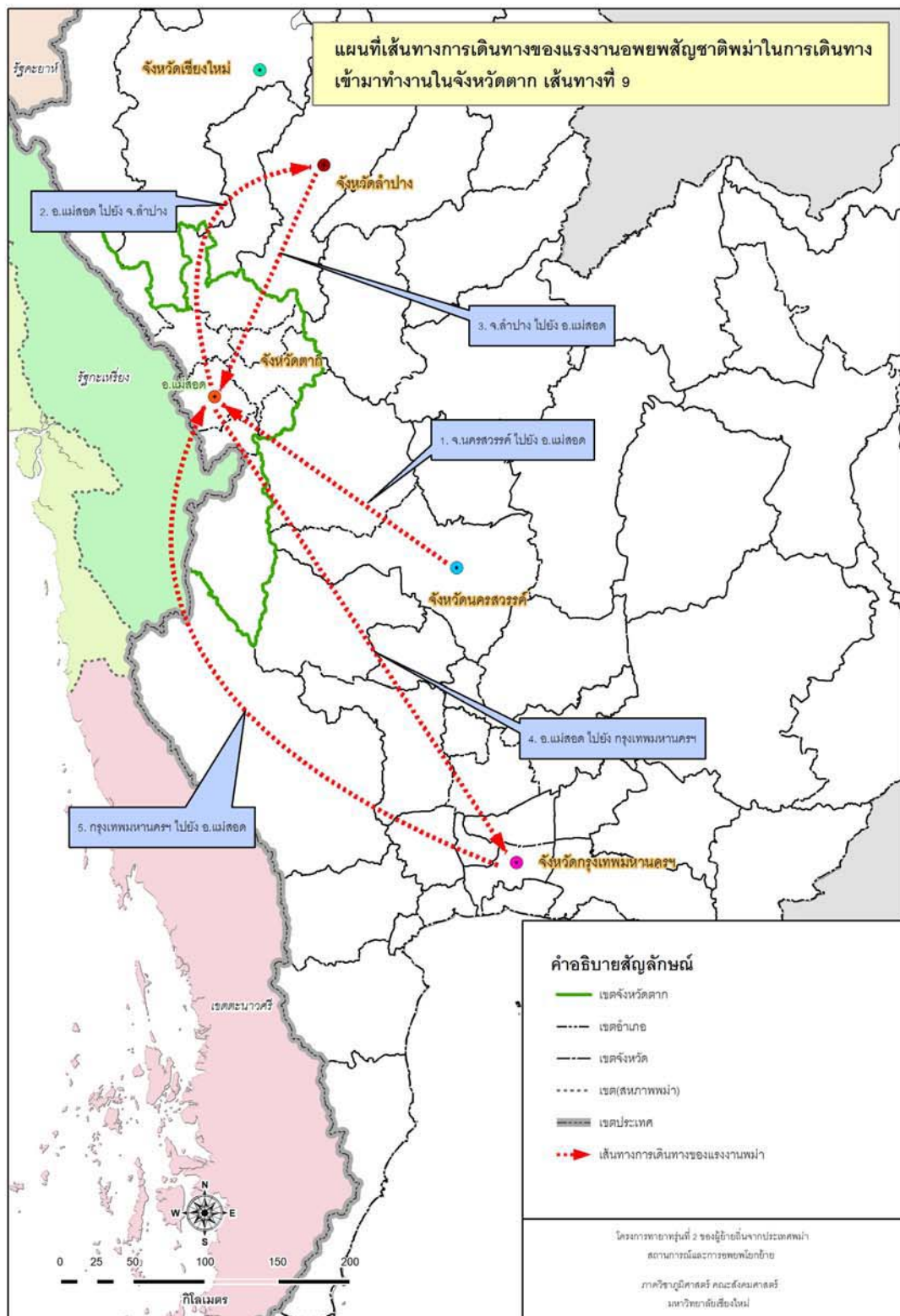
รูป 4.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 6

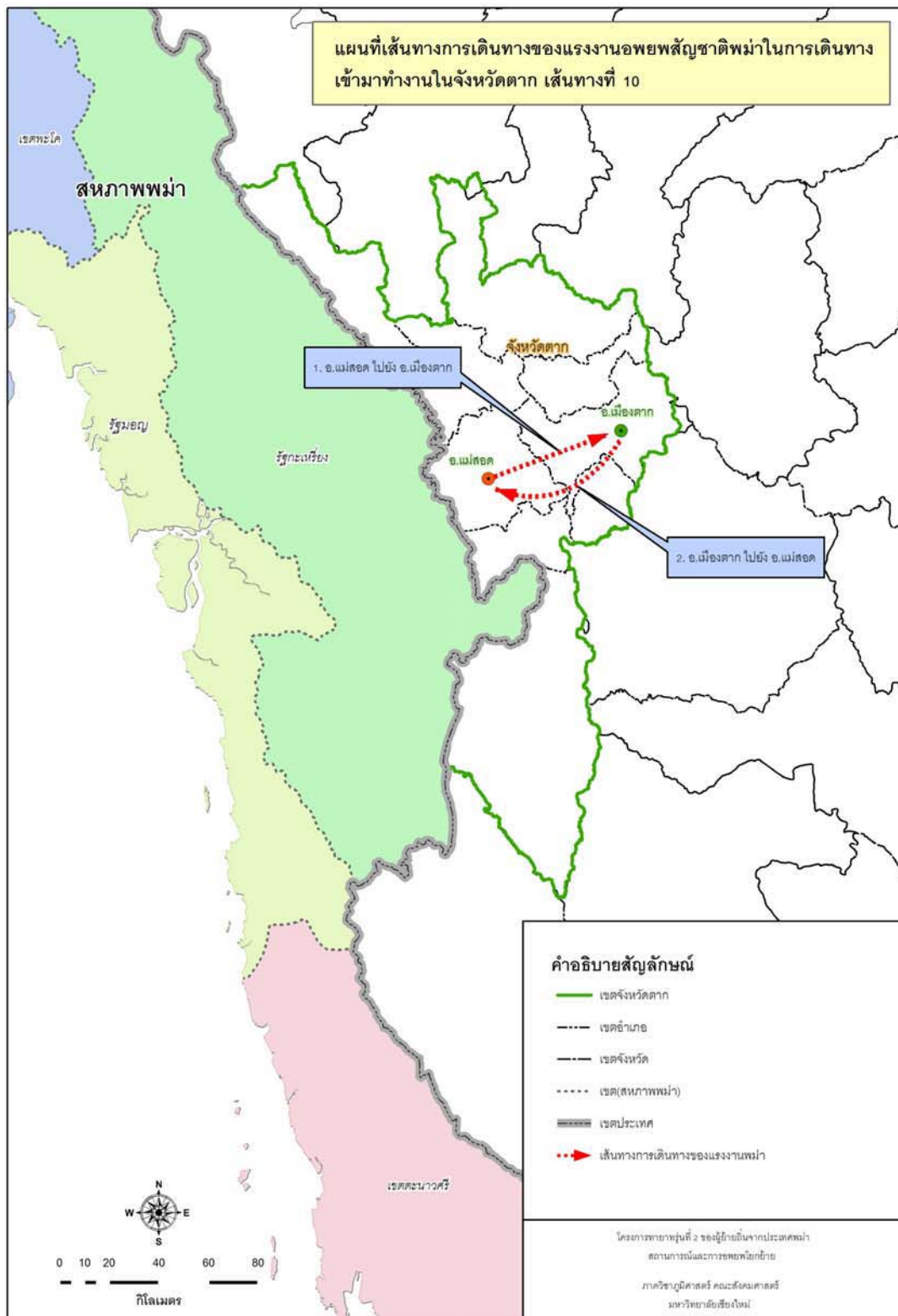
รูป 4.11 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 7

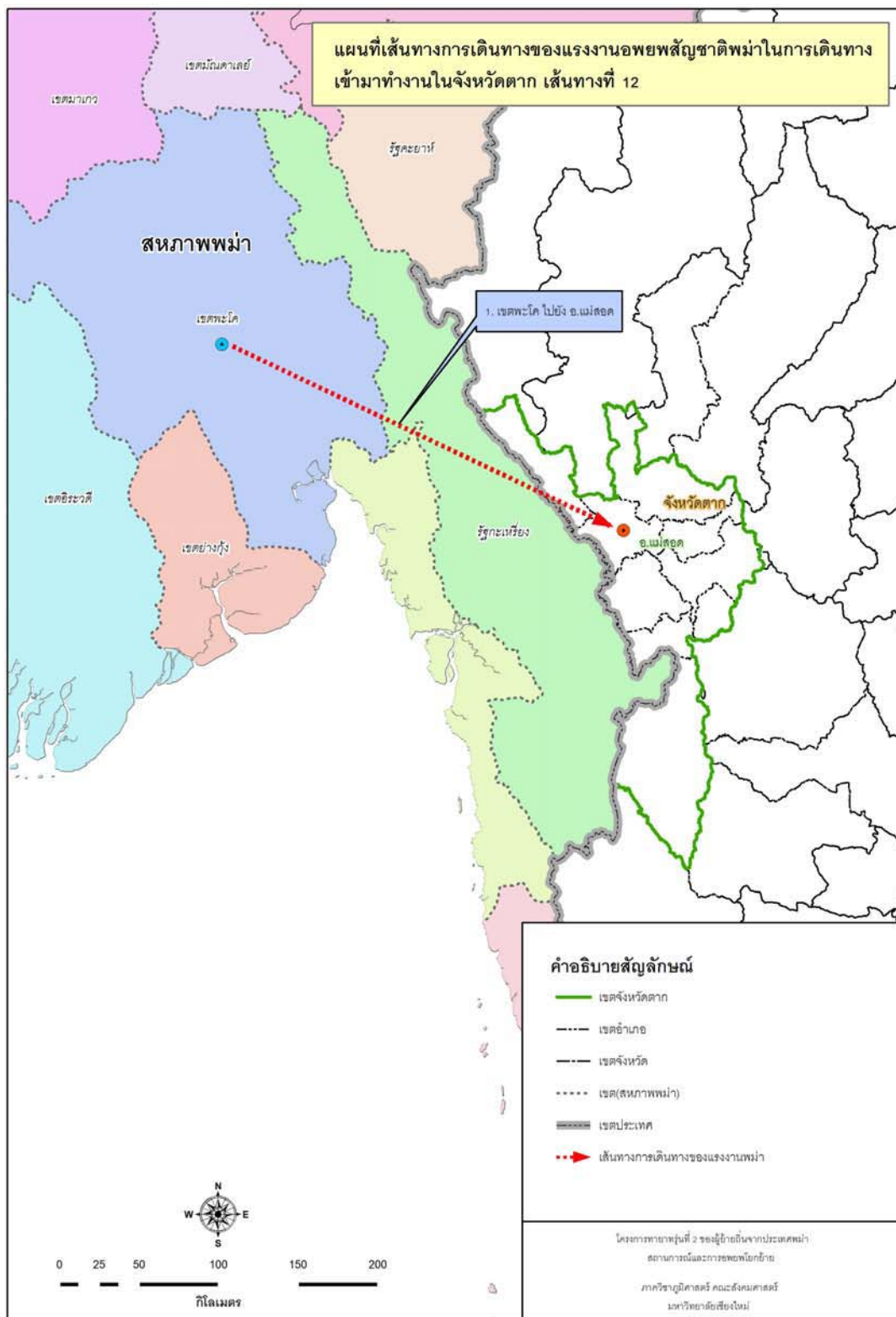
รูป 4.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 8

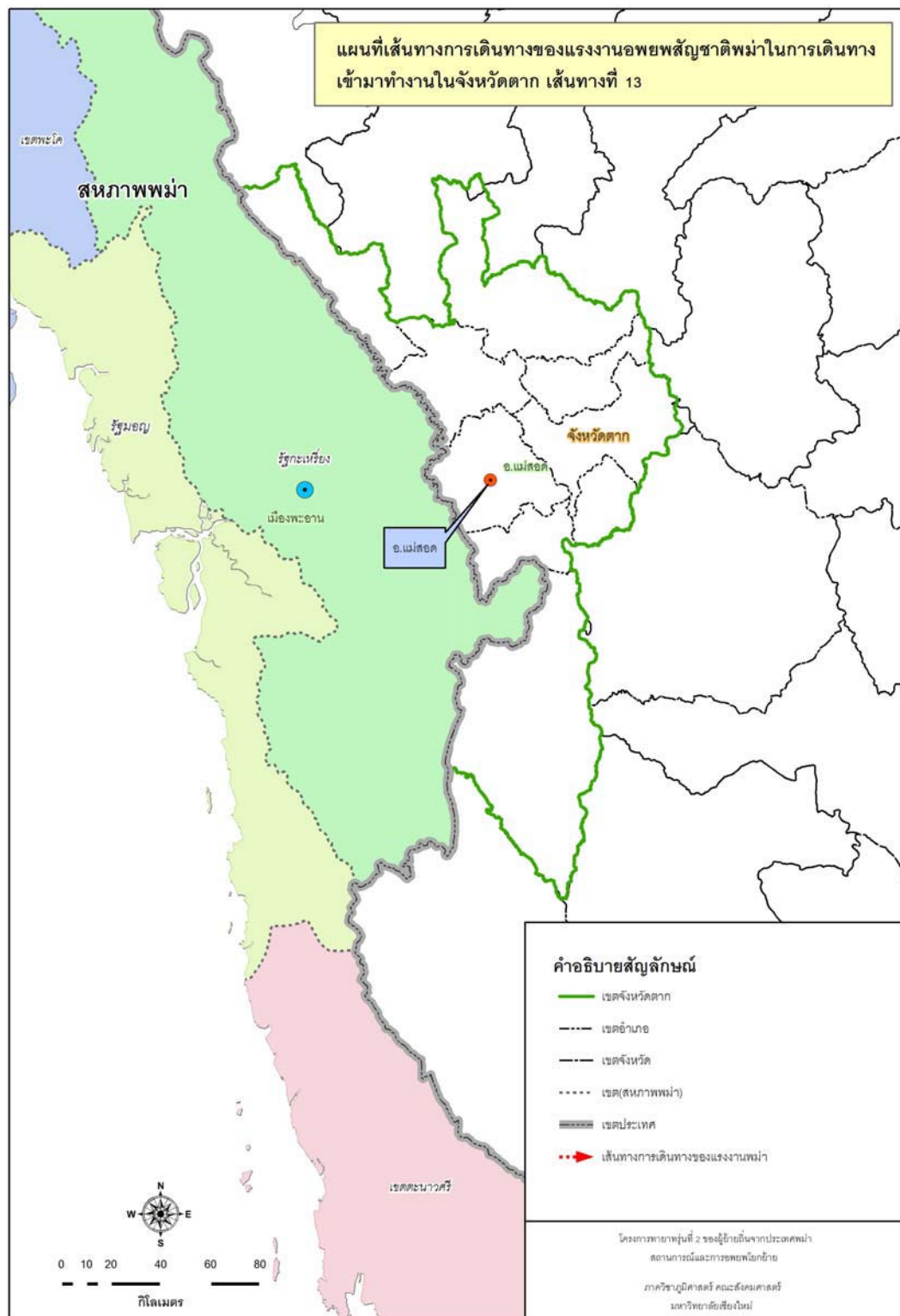
รูป 4.13 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 9

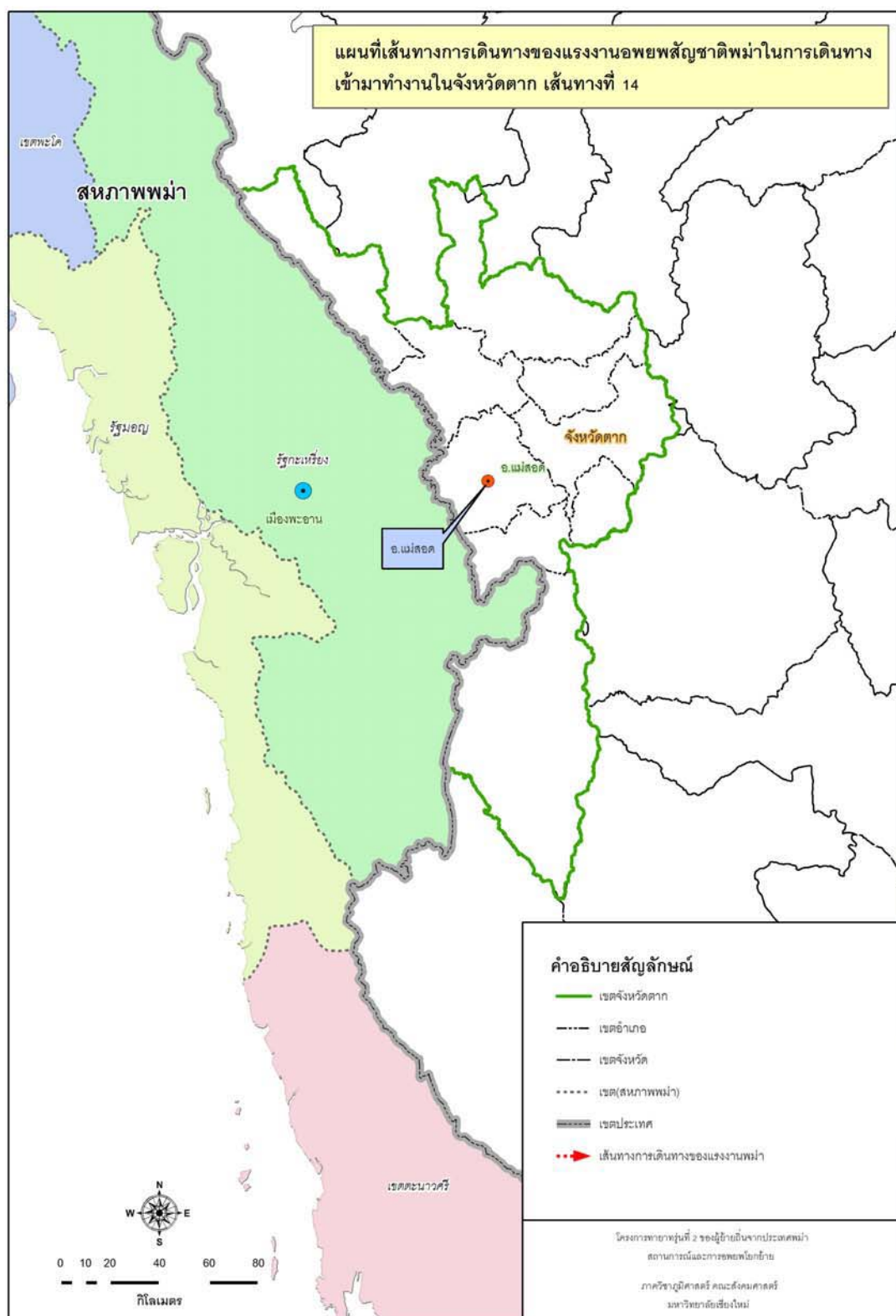
รูป 4.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 10

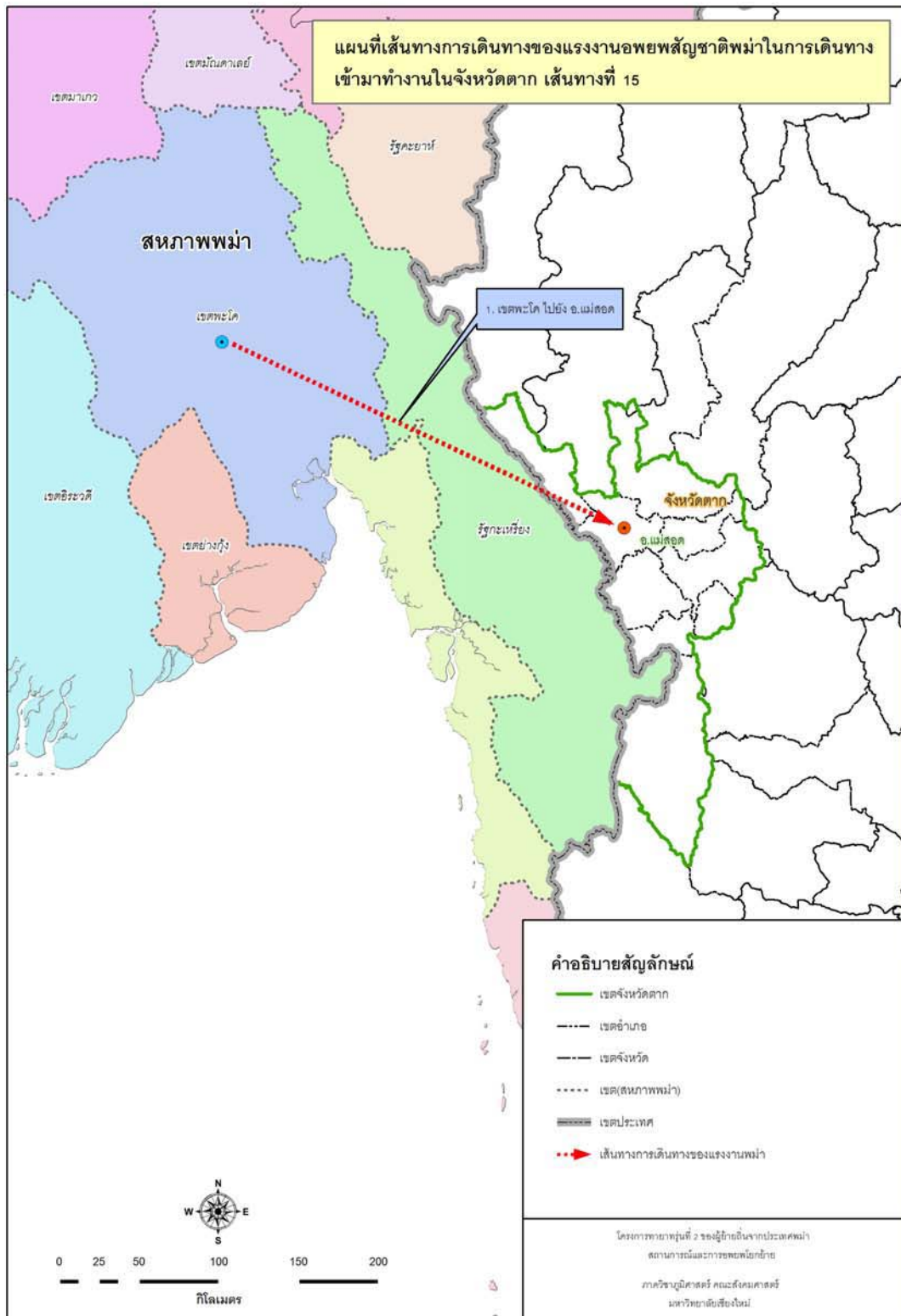
รูป 4.16 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 12

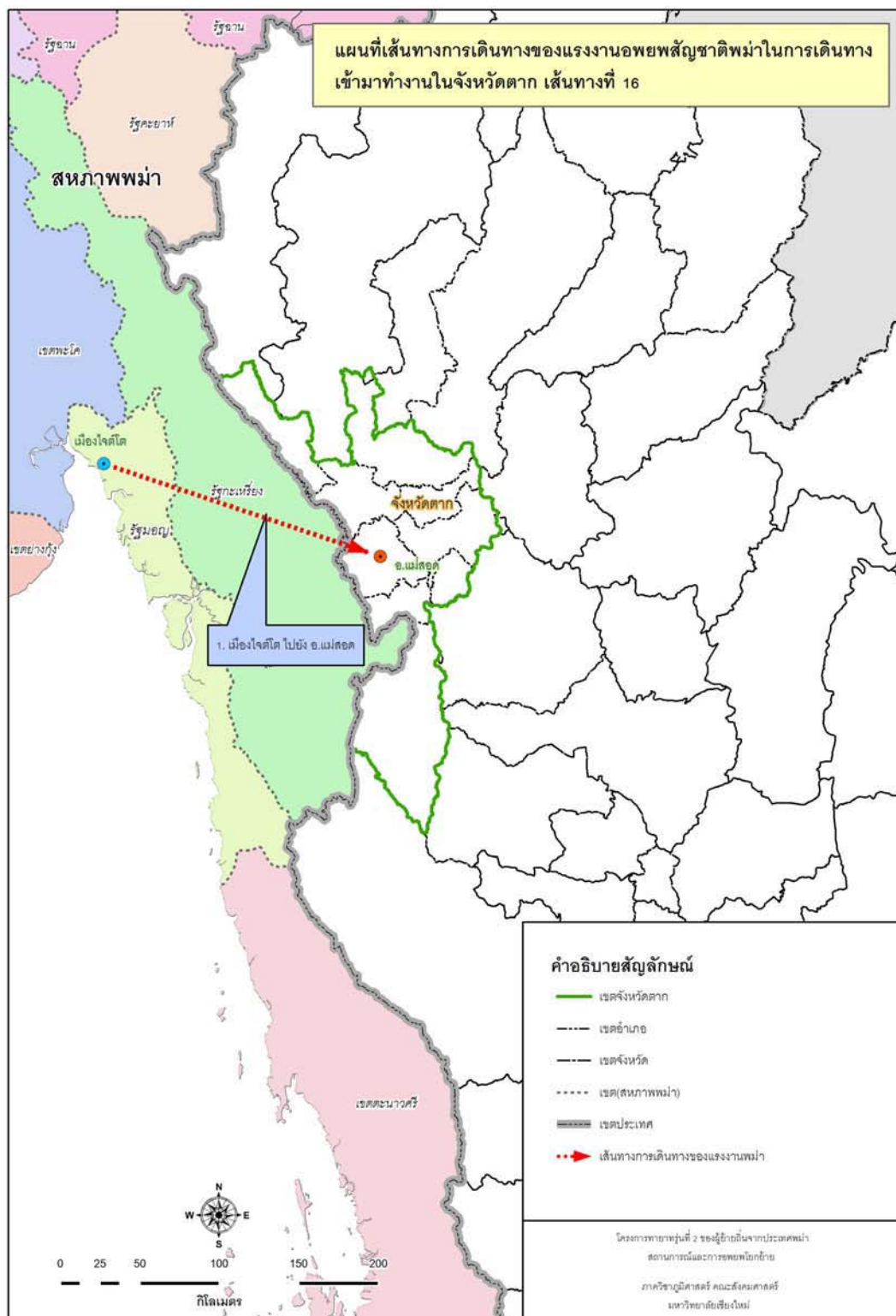
รูป 4.17 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 13

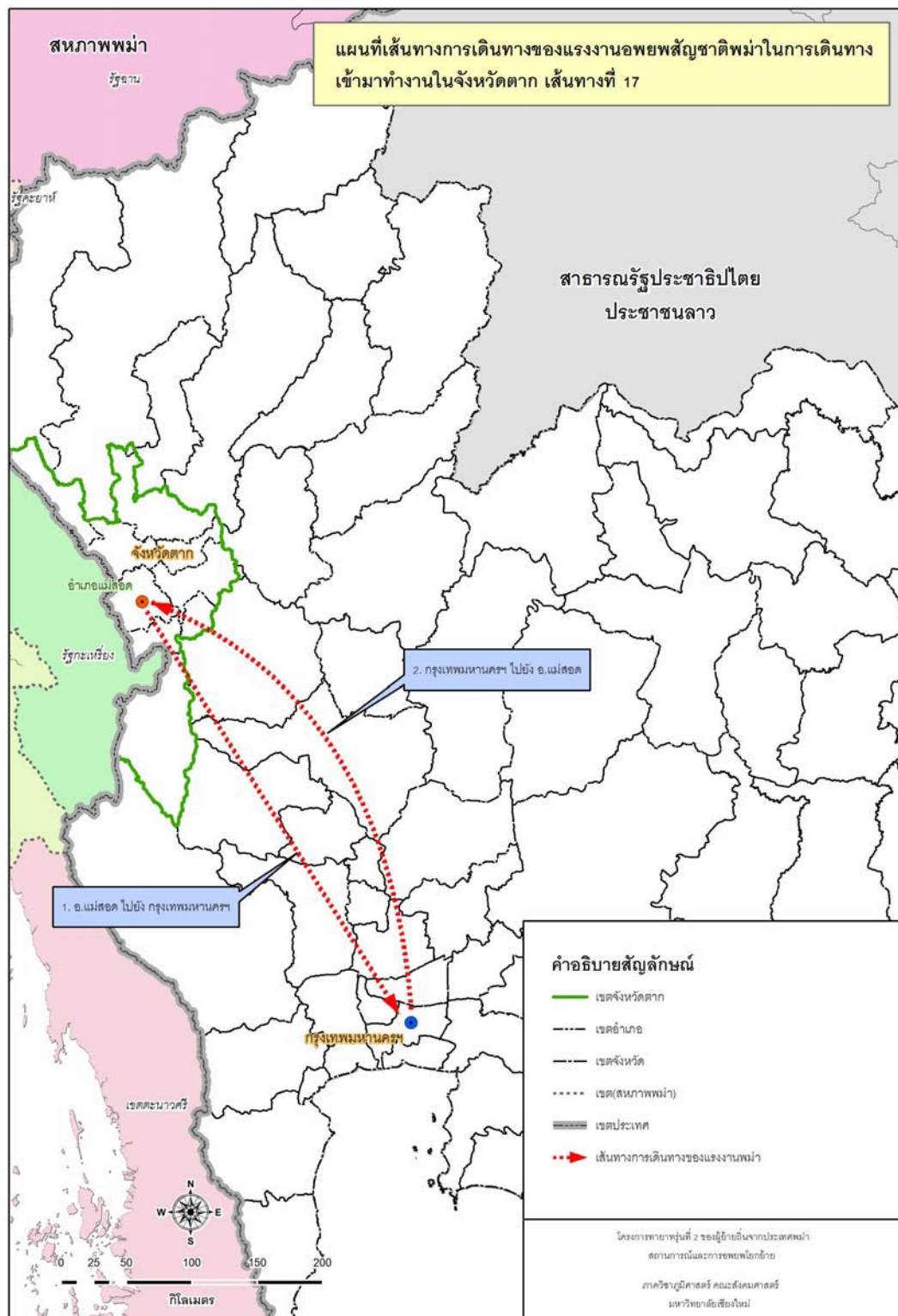
รูป 4.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 14

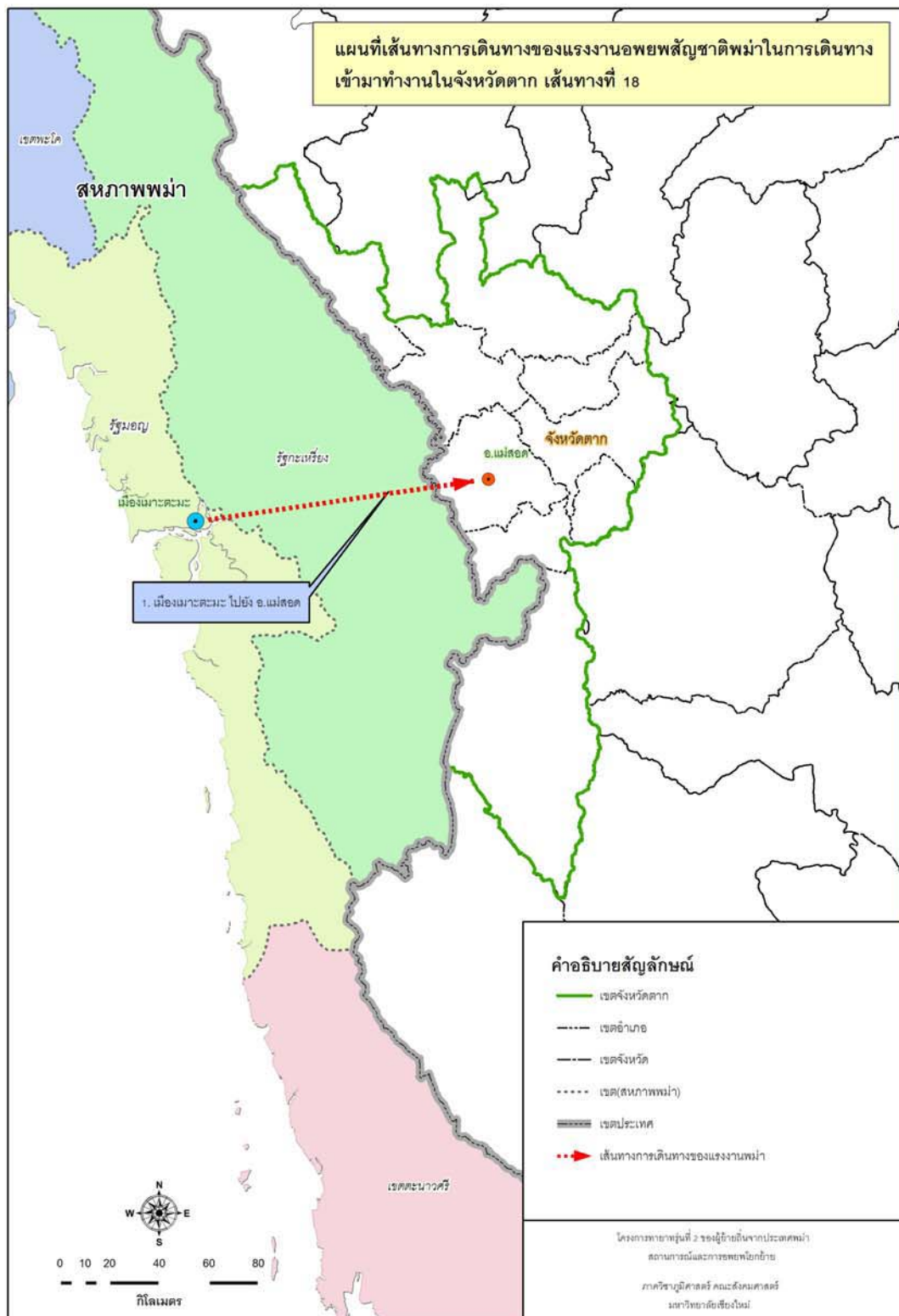
รูป 4.19 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 15

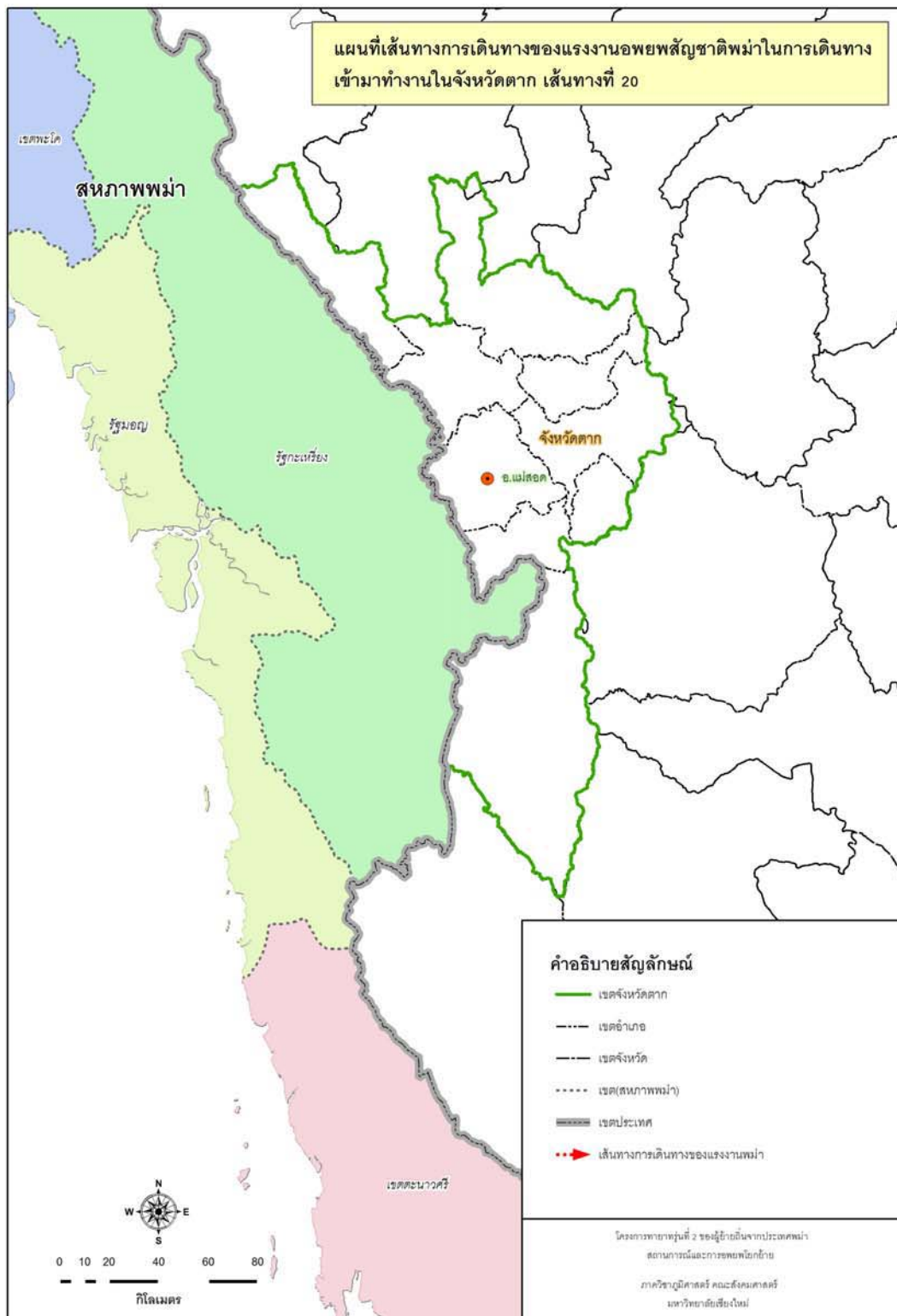
รูป 4.20 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 16

รูป 4.21 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสุขภาพติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 17

รูป 4.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 18

รูป 4.24 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 20

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย (อำเภอแม่สอด) แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 3 คน เป็นหญิง 2 ราย อายุ 15 ปีเท่ากัน และเป็นชาย 1 ราย อายุ 19 ปี ทั้ง 3 ราย เป็นชนชาติกะเหรี่ยง และสามารถพูดภาษาไทยได้ทั้ง 3 ราย ไม่มีใบเกิด ไม่มีบัตร จึงไม่ยอมเสี่ยงต่อการถูกจับ ถูกหลอก หากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ตัวอย่างที่เป็นหญิงทั้ง 2 ราย เป็นลูกจ้างขายของหน้าร้านได้รับค่าจ้างวันละ 80 บาท ส่วนตัวอย่างรายที่เป็นชายนั้นเป็นเจ้าของร้านที่รักษาความปลอดภัยของบริษัทแห่งหนึ่งมีรายได้เดือนละ 3,800 บาท

ตัวอย่าง 2 ราย ที่เป็นหญิงนั้น เป็นลูกจ้างขายของหน้าร้านที่มีลูกจ้างทั้งหมด 7 คน เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า เธอเป็นกะเหรี่ยง เวลาทำงานใช้ภาษาพม่าพูดคุยกับเพื่อน และไม่ค่อยมีความสุขกับงานที่ทำ เนื่องจากมักมีเรื่องทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานเรื่องอาหารกลางวันที่น่ามารับประทานในร้านมักจะหายเป็นประจำ เมื่อเกิดการทะเลาะกัน ทำให้เจ้าของร้านโกรธ รำคาญและดุว่า อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่าง 2 รายนี้ก็ไม่ได้ยอมอพยพโยกย้ายไปจากอำเภอแม่สอด โดยที่รายหนึ่งให้เหตุผลว่า

“ตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ เพราะว่าไม่มีบัตรและถ้าจะไปทำงานที่อื่นต้องจ่ายเงินมาก ครอบครัวยังไม่มีเงิน การไปทำงานที่อื่นก็เสี่ยงและกลัวโดนหลอก ทุกวันนี้อยู่แม่สอดก็มีความสุข เพราะได้อยู่กับครอบครัว แต่เวลาไปไหนต้องคอยระวัง เพราะกลัวตำรวจจับ กลัวถูกส่งกลับไปที่พม่า เพราะไม่มีญาติที่พม่าและไม่เคยไปพม่า”

ตัวอย่างที่เป็นหญิงอีกรายก็ได้ให้เหตุผลคล้ายคลึงกันว่า

“มีความสุขกับชีวิตที่แม่สอดเพราะได้อยู่กับมารดา และไม่คิดว่าจะไปอยู่ที่อื่น เพราะไม่รู้จักรใคร และไม่มีบัตร และต้องจ่ายค่านายหน้าเป็นเงินจำนวนมาก ไม่มีเงินจ่าย และไม่ต้องการให้นายหน้าหางานให้ก่อน แล้วจ่ายคืนทีหลัง เพราะกลัวว่าจะโดนหลอกให้ไปทำงานไม่ดี”

ส่วนตัวอย่างที่เป็นชายนั้น แม้จะเกิดที่แม่สอดและได้เรียนในระบบการศึกษาของ ไทยจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ไม่มีบัตร น้อยยังเล็ก และมารดาไม่อยากให้ไปทำงานที่อื่น แต่ปัจจุบันได้ยื่นเรื่องขอบัตรไปแล้ว ซึ่งหากได้บัตรมีแนวโน้มเป็นอย่างสูงที่จะอพยพโยกย้ายไป กรุงเทพฯ เพราะมีเพื่อนทำงานอยู่ และชักชวนให้ไปทำงานด้วย แม้ว่าทายาทรุ่นที่ 2 คนนี้จะพอใจกับงานที่ทำ งานดี เพื่อนร่วมงานดี ไม่มีปัญหากับการทำงาน รายได้ดี พอช่วยเหลือครอบครัวได้ แต่ถ้ายกอพยพโยกย้ายไปหางานใหม่ที่กรุงเทพฯ ก็จะทำให้มีรายได้สูงกว่าที่ได้รับในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด อายุ 15 ปี เริ่มทำงานเมื่ออายุ 13 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายรองเท้า โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ทุกวัน โดยทำงานปีแรกได้เงินเดือน 2,100 บาท ปีที่ 2 ได้ 2,400 บาท และปีที่ 3 ได้ 2,800 บาท โดยที่นายจ้างมีที่พักให้แต่ไม่ค่อยปลอดภัย จึงทำให้ตัวอย่างรายนี้เลือกที่จะอยู่บ้าน หลังจากทำงานมาได้ 3 ปี นายจ้างเปลี่ยนมาเป็นจ่ายเงินรายวันๆ ละ 80 บาท และจะย้ายร้านไปอยู่ที่ใหม่ที่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก ประกอบกับเพื่อนร่วมงานมีปัญหาโมยอาหารกลางวันก็นำมารับประทาน ตัวอย่างรายนี้จึงกำลังหางานใหม่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.17

รายที่ 2 หญิงกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด อายุ 15 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายรองเท้าโดยมีญาติชวนไปทำงาน โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทุกวัน โดยปีแรกได้เงินเดือน 2,100 บาท และขึ้นเป็น 2,400 บาท ในปี 2 จากนั้นนายจ้างเปลี่ยนมาเป็นจ่ายเงินรายวันๆ ละ 80 บาท และจะย้ายร้านไปอยู่ที่ใหม่ที่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก และนายจ้างต่อว่าเรื่องทำงานผิดพลาด และเพื่อนร่วมงานมีปัญหาโมยอาหารกลางวัน ตัวอย่างรายนี้จึงกำลังหางานใหม่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.18

รายที่ 3 ชายกะเหรี่ยง อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอแม่สวด เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยสมัครเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) บริษัทซึ่งเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่บริษัทแห่งนี้แนะนำให้ งานที่ทำนั้นแบ่งเป็น 2 กะ คือ กะกลางวัน ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. ส่วนกะกลางคืนทำงานตั้งแต่ 19:00 – 07:00น. โดยสามารถเปลี่ยนกะทุกอาทิตย์ ค่าจ้างเริ่มต้นจากเดือนละ 3,500 บาท ผ่านไป 4-5 เดือนได้เพิ่มขึ้นเป็น 3,800 บาท และยังทำงานนี้มาจนปัจจุบัน โดยไม่มีปัญหากับหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานเลย เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.24

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดที่อำเภอแม่สวดหรือที่อื่นๆ ในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มงาน ในลักษณะนี้มีกลุ่มตัวอย่างอยู่ 3 ราย ประกอบด้วย หญิง 2 ราย ชาย 1 ราย มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในตาราง 4.14 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นหญิงอายุ 14 ปี เกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ มารดาพามาอยู่ที่อำเภอแม่สวดเมื่ออายุ 3 ปี และได้กลับไปอยู่พ่ามาจนอายุ 7 ปี ก็กลับมาที่แม่สวดอีกครั้ง แม้ว่าตัวอย่างรายนี้จะได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด แต่เรียนได้จนถึงเกรด 2 มารดาให้ลาออกมาทำงานตั้งแต่อายุ 12 ปี และได้เปลี่ยนงาน 3 ครั้งในพื้นที่อำเภอแม่สวด จากร้านขายเสื้อผ้า (5 เดือน) โรงงานเซรามิก (9 เดือน) ร้านขายเสื้อผ้า (5 วัน) ซึ่งตัวอย่างรายนี้พูดภาษาไทยได้ หลานของนายจ้างจึงชักชวนไปทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ แต่นายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างเนื่องจากเสียค่านายหน้าเพื่อพาตัวอย่างรายนี้มาจากอำเภอแม่สวด ในที่สุดตัวอย่างจึงถูกส่งตัวไปอยู่ที่จังหวัดลำปาง และ

ทำงานอยู่ 5 เดือน และบอกนายจ้างว่าไม่อยากทำงานแล้วนายจ้างจึงพากลับมาส่งที่อำเภอแม่สอด จากนั้นตัวอย่างรายนี้ก็กลับมาทำงานที่ร้านขายเสื้อผ้าอยู่ 3 เดือน ก็โดนมารดาบังคับให้ทำงานไปที่กรุงเทพฯ เป็นงานขายบริการ ซึ่งตนเองไม่อยากทำ จึงพยายามขจัดเงินจนถูกทำร้าย และนายหน้าที่พาไปพาตัวอย่างรายนี้ไปหางานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ตัวอย่างรายนี้ร้องไห้จนนายหน้าใจอ่อนให้เงินนั่งรถกลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.13

ตาราง 4.14 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	จังหวัดนครสวรรค์ → อำเภอแม่สอด → พม่า → อำเภอแม่สอด*(3) → จังหวัดลำปาง → อำเภอแม่สอด → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
2	อำเภอแม่สอด → อำเภอเมืองตาก* → อำเภอแม่สอด
3	อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด

หมายเหตุ: * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 เป็นหญิงสาวกะเหรี่ยงอายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอแม่สอดโดยเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 13 ปี เพราะอยากช่วยบิดามารดาหารายได้ โดยพี่ชายชวนให้ไปทำงานที่จังหวัดตาก โดยไปทำงานบ้านเลี้ยงเด็ก และช่วยขายของหน้าร้าน โดยทำงานอยู่ปีกว่าก็กลับมาที่อำเภอแม่สอด เพราะคิดถึงมารดา และมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.14

รายที่ 3 เป็นชายชาวพม่ามุสลิม อายุ 18 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะเป็นลูกชายคนโตและครอบครัวยากจน โดยช่วยมารดาทำงานเก็บขยะและของเก่าขายตั้งแต่อายุ 8 ปี และตอนอายุ 12 ปี ได้เดินทางไปกรุงเทพฯ โดยไปทำงานขายโรตีกับน้ำอยู่ประมาณ 1 ปี ก็กลับมาอยู่อำเภอแม่สอดเพราะถูกทุบตีอย่างหนักจากน้ำที่เป็นคนจีโมโห โดยมีเส้นทางอพยพดังแสดงในรูป 4.21

**(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่เด็กมาอยู่ที่
อำเภอแม่สอดแล้วไม่อพยพโยกย้าย**

ในลักษณะนี้มีกลุ่มตัวอย่างอยู่ 10 คน (ตาราง 4.15) ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยชาย 8 ราย หญิง 2 ราย อายุน้อยกว่า 18 ปี จำนวน 8 ราย อายุมากกว่า 18 ปี จำนวน 2 ราย ชนชาติพม่า 7 ราย กะเหรี่ยง 3 ราย ซึ่งในกลุ่มนี้มีอยู่ 8 รายที่พอใจและมีความสุขที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด และยัง
อยากจะอยู่ต่อไปอีกเพราะครอบครัวอยู่ที่อำเภอแม่สอด แม้จะได้ค่าจ้างน้อย แต่ยังมีงานให้ทำ ส่วน
ที่เหลืออีก 2 รายนั้นให้เหตุผลว่าไม่ยอมอพยพโยกย้าย เพราะต้องเสียเงินเป็นจำนวนมาก ไม่มีเงิน
จ่ายค่านายหน้าและเสี่ยงอันตราย

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเด็ก
โดยมาจากรัฐมอญ 6 ราย เขตพะโค 3 ราย และรัฐกะเหรี่ยง 1 ราย โดยมีรายละเอียดของการทำงาน
สรุปได้ดังนี้

**ตาราง 4.15 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่อพยพ
โยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน**

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	รัฐกะเหรี่ยง → อำเภอแม่สอด* (3)
2	เมืองปาว รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*
3	เมืองปีเลน → อำเภอแม่สอด*(3)
4	รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*
5	เมืองมะตะมะ รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*(2)
6	เขตพะโค → อำเภอแม่สอด*(2)
7	เขตพะโค → อำเภอแม่สอด*(3)
8	เมืองใจไต รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*(3)
9	เมืองมะตะมะ รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*(2)
10	เมืองจองดู เขตพะโค → อำเภอแม่สอด*(6)

หมายเหตุ: * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 1 ชายกะเหรี่ยง อายุ 15 ปี เกิดที่รัฐกะเหรี่ยง เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เป็นลูกจ้างในร้านขายของที่พี่สาวทำงานอยู่ แล้วเปลี่ยนไปทำงานในโรงงานหน่อไม้ได้ไม่นาน (เนื่องจากอายุยังน้อย ตัวอย่างนี้จึงจำรายละเอียดช่วงนี้ไม่ได้) จากนั้นเปลี่ยนมาทำงานที่ตู้ซ่อมรถจักรยานยนต์โดยเพื่อนพี่สาวแนะนำให้ ได้รับค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท พักกับนายจ้าง ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. พอใจกับงานที่ทำเพราะนายจ้างและเพื่อนร่วมงานดี อยากทำต่อไป เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.8

รายที่ 2 ชายกะเหรี่ยง อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองปาว รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี เป็นลูกจ้างบริษัทรับดูแลสวน โดยเพื่อนแนะนำงานนี้ให้ ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,900 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ไม่ชอบงานที่ทำเพราะเป็นงานที่สกปรก แต่ต้องทำอยู่เพราะหางานอื่นทำไม่ได้ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.9

รายที่ 3 ชายพม่า อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองปีเลน รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยเพื่อนบ้านแนะนำเป็นงานรับจ้างปลูกหลังคาได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำได้ 1 ปี เปลี่ยนเป็นคนงานเชื่อมเหล็ก ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำได้ 3 เดือน แต่นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างจึงลาออก หลังจากนั้นได้ไปทำงานในโรงงานเย็บผ้า ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำได้ 2 ปีก็ลาออกเนื่องจากเพื่อนที่ทำงานลาออก ตัวอย่างจึงไม่อยากทำงานต่อ ขณะสัมภาษณ์กำลังหางานใหม่อยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.10

รายที่ 4 ชายพม่า อายุ 13 ปี เกิดที่รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปี โดยทำงานที่ร้านส่งปลาไหล ที่อยู่ใกล้บ้านและมารดาเคยทำงานในร้านดังกล่าว รายได้เดือนละ 2,000 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.11

รายที่ 5 หญิงกะเหรี่ยง อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยเริ่มต้นทำงานที่โรงงานเซรามิก ซึ่งเพื่อนพี่สาวแนะนำ ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 7 บาท (รายได้ขึ้นกับจำนวนชิ้น) โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ 3 ปี จึงลาออก เพราะเหนื่อย เนื่องจากต้องทำล่วงเวลาตลอด หลังจากนั้นได้เปลี่ยนงานมาที่โรงงานเย็บผ้าที่พี่สาวทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด โดยนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ ซึ่งเป็นงานที่ดี เพื่อนร่วมงานดี ยังไม่อยากจะเปลี่ยนงาน เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.15

รายที่ 6 ชายพม่า อายุ 15 ปี เกิดที่เขตพะโค เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี ที่ร้านซ่อมรถ โดยเพื่อนบ้านแนะนำ ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท เดือนหนึ่งมีวันหยุด 1 วัน ทำงานได้ 3 เดือนลาออก และเปลี่ยนไปทำงานที่ร้านซ่อมรถอีกแห่งโดยเพื่อนชวน

ทำงานได้ไม่นานก็ลาออกเนื่องจากนายจ้างดูค่าว่ากล่าวเป็นประจำจึงลาออก ปัจจุบันขณะสัมภาษณ์ กำลังหางานใหม่อยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.16

รายที่ 7 ชายพม่า อายุ 18 ปี เกิดที่เขตพะโค เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปี โดยช่วยงานบิดา มารดาเป็นงานรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตร เช่น เกี่ยวข้าว ปลูกหอมแดง หักข้าวโพด ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำอยู่ 5 ปี เพื่อนแนะนำให้ไปทำงานที่โรงงานทอผ้า โดยทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:00น. ค่าจ้างคิดตามจำนวนม้วนที่ทอได้ ม้วน 1 หลังจะได้ 1.50 บาท โดยวันหนึ่งทอได้ 15 หลัง และมีค่า ล่วงเวลาชั่วโมงละ 7 บาท โรงงานหักค่าอาหารเดือนละ 300 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้เพียง 1 เดือน ก็ลาออก เนื่องจากคันตามเนื้อตามตัว กล้ามมีปัญหาสุขภาพรุนแรงตามมา จากนั้นก็กลับไป ทำงานรับจ้างในภาคเกษตรเหมือนเดิมที่ตำบลแม่ลาว โดยเริ่มจากค่าจ้างวันละ 70 บาท ทำอยู่ 3 ปี จนค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 100 บาท โดยที่ช่วงว่างงานจากภาคเกษตรก็จะไปเป็นกรรมกรก่อสร้างได้ ค่าแรงวันละ 80 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.19

รายที่ 8 ชายพม่า อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองใจโต รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 17 ปี โดย บิดาช่วยให้ เป็นงานในโรงงานเย็บผ้า ทำหน้าที่เย็บ ดึงผ้า ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. ทุกวัน มี วันหยุดวันอาทิตย์เว้นอาทิตย์ โรงงานจ่ายเงินค่าจ้างเป็นเดือน แต่ค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับงานที่ทำได้ ได้ เงินประมาณวันละ 150 – 200 บาท โรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ โดยหักเงินจากค่าจ้าง ตัวอย่าง รายนี้ทำงานอยู่ประมาณ 5 ปีจึงลาออก เนื่องจาก 4-5 เดือนก่อนลาออกนั้น นายจ้างจ่ายค่าจ้างไม่ ครบ หลังจากนั้นจึงไปทำงานก่อสร้างโดยมีคนรู้จักแนะนำให้ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ได้ ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานอยู่ 3 เดือน โดยหัวหน้าคนงานจ่ายเงินไม่ครบอีก ตัวอย่างรายนี้จึง ลาออกมาทำงานรับจ้างแบกของลงรถที่ตลาดแม่สอด ทำงานได้เพียง 1 เดือนก็ไม่มีงาน ขณะ สัมภาษณ์นั้นตัวอย่างรายนี้ยังพยายามหางานรับจ้างทั่วไปทำอยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงใน รูป 4.20

รายที่ 9 หญิงพม่า อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยมารดาหาให้ที่โรงงานเซรามิกที่ทำอยู่ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ค่าล่วงเวลา 2 ชั่วโมงได้ 15 บาท ทำได้ 1 ปี ลาออกเพราะได้ค่าจ้างน้อย จึงลาออกพร้อมกับ มารดา มาทำงานที่โรงงานเย็บผ้า ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท ค่า ทำงานล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท โดยโรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ โดยหักจากค่าแรงเดือนละ 300 บาท ทำงานมา 3 ปีแล้ว และยังทำงานน้อยอยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.22

รายที่ 10 ชายพม่า อายุ 26 ปี เกิดที่เมืองจองกู เขตพะโค แต่งงานแล้วมีบุตร 2 คน เริ่ม ทำงานตอนอายุ 17 ปี โดยเริ่มทำงานที่โรงงานทอผ้าโดยเพื่อนมารดาที่ทำงานอยู่ที่โรงงานนั้น แนะนำ เนื่องจากรายได้ดี ตัวอย่างรายนี้ต้องเรียนทอผ้าอยู่ 2 เดือน โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท

แต่ได้ย้ายทำงานส่วนบรรจุหีบห่อซึ่งได้ค่าแรงวันละ 100 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. และหยุดทุกวันอาทิตย์ โรงงานจัดหาที่พักพร้อมอาหารให้ โดยทำอยู่ 3 ปี ตัวอย่างรายนี้ก็เช่าบ้านอยู่เพื่อจะได้อยู่กับมารดาด้วย เสียค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท ต่อมาเจ้าของบ้านเช่าลดค่าเช่าลงเหลือ 1,000 บาท ตัวอย่างนี้ทำงานที่โรงงานนี้ 7 ปี ก็ต้องหางานใหม่เนื่องจากโรงงานปิดตัวลง แต่ก่อนหน้าที่โรงงานจะปิดตัวลง ตัวอย่างรายนี้ก็ได้ไปทำงานเป็นพนักงานของบริษัทย่อยที่รับงานขนแร่ให้บริษัทผาแดง อินดัสทรี โดยได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท มีอาหารให้ 3 มื้อ ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่ได้ 5 เดือน งานหมด จึงกลับไปทำงานที่โรงงานทอผ้าจนโรงงานปิดตัวลง ช่วงนั้นตัวอย่างรายนี้แต่งงาน โดยที่โรงงานทอผ้าที่ปิดตัวลงนั้นได้โอนคนงานไปอยู่ที่โรงงานใหม่โดยได้ค่าจ้างวันละ 70 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. ซึ่งถ้าผ่านงานจะได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 100 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่โรงงานใหม่ได้ 2 เดือนก็ตัดสินใจลาออก เพราะไม่ค่อยมีงานจึงไม่ค่อยได้เงิน

หลังจากนั้นก็เปลี่ยนไปทำงานเป็นฝ่ายรักษาความปลอดภัย (ยาม) ของบริษัทเอกชน ซึ่งเพื่อนแนะนำ เนื่องจากตัวอย่างรายนี้พูดภาษาไทยได้ โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท ทำงานเป็นกะ กลางวันระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. กลางคืนตั้งแต่ 18:00 – 07:00น. เนื่องจากสถานที่ทำงานอยู่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก และได้รายได้ไม่น้อยไม่พอกับรายจ่าย ด้วยขณะนั้นตัวอย่างรายนี้มีบุตร 2 คน ตัวอย่างรายนี้จึงลาออกหลังทำงานได้เพียงเดือนกว่า

หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้ไปทำงานเป็นกรรมกร โดยนำซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างชวนไปทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานได้เพียง 1 เดือนก็ลาออกเพราะว่างานหนัก และไม่มั่นคง ตัวอย่างรายนี้จึงกลับไปสมัครงานที่บริษัทเดิมที่รับจ้างขนแร่ โดยทำหน้าที่โบกรถที่ขนแร่มาเทที่ลานเท ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท และอาหาร 3 มื้อ วันหนึ่งมี 2 กะ กลางวันตั้งแต่เวลา 08:00 – 16:00น. กะกลางคืนทำงาน 18:00 – 05:00น. ได้พัก 2 ชั่วโมง และทำงานจนถึงปัจจุบัน โดยตัวอย่างรายนี้ทำใบอนุญาตทำงานเอง โดยผ่านทางนายหน้า แต่เนื่องจากรู้จักกันจึงไม่ต้องจ่ายเงินให้นายหน้า เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.23

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายไปจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ในลักษณะนี้มีกลุ่มตัวอย่างอยู่ 4 ราย ประกอบด้วย หญิง 2 ราย ชาย 2 ราย โดยทั้งหมดมีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี เป็นชนชาติพม่า 1 ราย กะเหรี่ยง 2 ราย มอญ 1 ราย โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายไปกรุงเทพฯ อยุธยา อำเภอมะสา จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง และอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ดังแสดงในตาราง 4.16 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 4.16 **เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน**

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
2	เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด → เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด* → อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย → อำเภอแม่สอด
3	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด* → จังหวัดอยุธยา → อำเภอแม่สอด (4)
4	เมืองลายบวย รัฐกะเหรี่ยง → อำเภอแม่สอด → อำเภอแม่ระมาด* → อำเภอแม่สอด

หมายเหตุ: * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อที่ 1 หญิงพม่า มุสลิม อายุ 20 ปี มารดาพามาอยู่ที่อำเภอแม่สอดจากเมืองย่างกุ้งตั้งแต่อายุ 1 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเพราะครอบครัวยากจน เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 9 ปี โดยมารดาพาไปหาขายหน้าซึ่งเป็นผู้หญิงเพื่อไปทำงานขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ แต่โดนนายจ้างทารุณทุบตี ทำร้ายร่างกายจึงหนีกลับมาอำเภอแม่สอด มีเส้นทางอพยพโยกย้าย แสดงในรูป 4.5

รายชื่อที่ 2 หญิงกะเหรี่ยง อายุ 19 ปี บิดามารดาพามาอยู่ด้วยที่อำเภอแม่สอดจากเมืองย่างกุ้งตั้งแต่อายุเพียง 6 เดือน อยู่จนอายุ 3 ขวบ บิดาเสียชีวิต มารดาจึงพากลับไปอยู่ที่เมืองย่างกุ้งจนอายุ 7 ปี จึงพากลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอดอีกครั้ง ตัวอย่างรายนี้มีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งของอำเภอแม่สอดจนจบเกรด 10 หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้ได้รับทุนให้ไปฝึกอบรมอยู่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้นก็ได้กลับมาทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.6

รายชื่อที่ 3 ชายมอญ อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ แล้วย้ายไปอยู่ที่เมืองเมียวดี และเดินทางมายังอำเภอแม่สอดตอนอายุ 12 ปี และได้มีโอกาสเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอดจนจบเกรด 3 และเริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยทำงานรับจ้างทั่วไป งานก่อสร้าง ทำงานได้ไม่นาน เพื่อนชวนไปทำงานที่จังหวัดอยุธยา เป็นงานก่อสร้าง ทำงานอยู่ 4 เดือน ตำรวจบุกตรวจค้นที่สถานที่ก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้จึงโดนจับข้อหาไม่มีบัตรอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกขังคุกที่จังหวัดอยุธยา 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับไปพม่าที่ด่านริมแม่น้ำเมย และกลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด โดยตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.7

รายที่ 4 ชายกะเหรี่ยง อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองล่ายบวย รัฐกะเหรี่ยง อพยพมากับบิดา มารดามาที่อำเภอแม่สอดตอนอายุ 5 ปี และมีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งใน อำเภอแม่สอดจนจบเกรด 5 จึงลาออกเพราะเพื่อนชวนไปทำงานที่อุ้งล้งรถที่อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ทำอยู่ได้ 4 เดือนก็กลับมาที่อำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางการอพยพดังแสดงใน รูปที่ 4.12

4.4.2.2 เส้นทางการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน (อำเภอแม่สอด) จำนวน 7 คน มีอยู่ 5 คนที่ต้องอาศัยนายหน้าช่วยเหลือในการเดินทาง ซึ่ง เสียค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน โดยมี 2 คนที่เดินทางไปกรุงเทพฯ อีกรายเดินทางไปจังหวัดอยุธยา และอีกรายเดินทางไปอำเภอเมืองตาก โดยตัวอย่างแต่ละรายมีกระบวนการอพยพโยกย้ายและค่าใช้จ่าย สรุปได้ดังนี้คือ

รายที่ 1 เป็นหญิงมุสลิมพม่า เดินทางไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ปี โดย มารดาติดต่อกับนายหน้าที่เป็นหญิง โดยนายหน้าจ่ายค่าเดินทางไปกรุงเทพฯ ให้ แล้วส่งเงินมาให้ มารดาของตัวอย่างนี้เดือนละ 2,000 บาท สำหรับกระบวนการเดินทางทำโดยเดินเท้าจากอำเภอแม่ สอดไปยังจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้เวลา 3-4 วัน จากนั้นก็นั่งรถต่อเข้ากรุงเทพฯ

รายที่ 2 เป็นหญิงกะเหรี่ยง เดินทางออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดตอนอายุ 17 ปี ไปยังอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เนื่องจากได้รับทุนให้ไปฝึกอบรมที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงาน ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งหนึ่ง

รายที่ 3 เป็นชายมอญ เดินทางไปจังหวัดอยุธยา ทำงานก่อสร้างตอนอายุ 15 ปี โดย เพื่อนมาชวนไปเพราะได้รายได้ดี โดยเสียค่านายหน้าไป 9,000 บาท โดยตัวอย่างรายนี้ต้องไปอยู่ที่ ค่ายผู้ลี้ภัยอุ้มเปี้ยม แล้วเดินเท้า 1 วัน จนถึงจังหวัดกำแพงเพชร รอรถอยู่ 3 วัน แล้วนั่งรถต่อไป จังหวัดอยุธยา

รายที่ 4 เป็นชายกะเหรี่ยง เดินทางไปอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ตอนอายุ 13 ปี ไปทำงานที่อุ้งล้งรถโดยนายจ้างมารับที่อำเภอแม่สอดเลย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

รายที่ 5 เป็นหญิงพม่า เดินทางไปทำงานบ้านตอนอายุ 12 ปี โดยที่แรกตั้งใจจะไป จังหวัดเชียงใหม่แล้วถูกย้ายไปจังหวัดลำปางแทน โดยนายจ้างจ่ายค่านายหน้าไปหลายหมื่น (เนื่องจากยังเด็กอยู่ จึงจำตัวเลขที่แน่นอนไม่ได้) โดยต้องเดินเท้าไปในป่าประมาณ 5 วัน จึงถึง จังหวัดลำปาง จากนั้นจึงนั่งรถไปยังจังหวัดเชียงใหม่

รายที่ 6 เป็นหญิงกะเหรี่ยง เดินทางไปทำงานบ้าน เลี้ยงเด็ก ขายของหน้าร้าน อำเภอเมืองตาก โดยต้องจ่ายค่านายหน้า 4,000 บาท และเดินเท้า 4 วัน 4 คืน ไปยังอำเภอเมืองตาก โดยเดินจากอำเภอแม่สอดไปยังอำเภอบ้านตากแล้วต่อไปยังอำเภอเมืองตาก

รายที่ 7 เป็นชายมุสลิมพม่า เดินทางไปขายโรตีสกับน้ำที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 12 ปี โดยนำโทรศัพท์มาบอกมารดาว่าได้รายได้ดี มารดาของตัวอย่างนี้เสียเงินให้นายหน้าประมาณ 8,000 บาท ซึ่งนำเป็นผู้ออกเงินให้ไปก่อน โดยต้องเดินเข้าไปป่าเกือบ 10 วัน

โดยสรุปแล้วในกระบวนการอพยพโยกย้ายออกไปจากอำเภอแม่สอดของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่ ยังต้องอาศัยนายหน้า โดยเสียค่าใช้จ่าย 4,000 บาท ไปจนถึงหลายหมื่นบาท อย่างไรก็ตามในการเดินทางนั้นยังต้องอาศัยการเดินเท้าเข้าไปในป่าก่อน โดยหากเดินทางมายังภาคกลาง (กรุงเทพฯ ออยุธยา) ก็มักจะเดินเท้าจากอำเภอแม่สอด ผ่านอำเภอบพพระ ไปยังกิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก สิ้นสุดที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ก่อนจะนั่งรถต่อไปยังจุดหมายปลายทาง

4.4.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่ามีเพียง 7 คน ที่มีการอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรก อีก 13 คน ยังไม่มีการอพยพออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคต โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลอาจมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายได้ สามารถสรุปได้ดังนี้คือ (ตาราง 4.17)

เพศ โดยปกติแล้วเพศชายมีการอพยพเคลื่อนย้ายที่โยกย้ายมากกว่าเพศหญิง โดยที่เพศหญิงมักต้องการอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวและไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปห่างครอบครัว และกลัวถูกหลอกลวงให้ไปทำงานที่ไม่ดี ในขณะที่เพศชายมีแนวโน้มที่อยากเสี่ยงไปพื้นที่อื่นเพื่อโอกาสชีวิตที่ดีกว่า ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้าย 7 คน ซึ่งประกอบด้วยเพศหญิง 4 คน ชาย 3 คนนั้น พบว่าเพศชายทั้ง 3 คน อพยพโยกย้ายมาจากอำเภอแม่สอด ด้วยความสมัครใจ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง 4 คนนั้น เต็มใจที่จะอพยพโยกย้าย 3 คน ส่วนอีก คนนั้นถูกบังคับให้ไปทำงานที่อื่นเพื่อมีรายได้ช่วยเหลือครอบครัว โดยที่ตัวอย่างรายนี้โดนมารดาบังคับให้ไปทำงานโดยเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 9 ขวบ ด้วยการไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ อยู่หลายปี แล้วถูกนายจ้างทุบตี ทำร้ายร่างกายจนต้องหนีกลับมายังอำเภอแม่สอด

ตาราง 4.17 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างใน
อำเภอแม่สอด

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	3
หญิง	4
อายุ	
<15	4
15-20	3
21-25	-
สถานภาพ	
โสด	7
แต่งงาน	-
ศาสนา	
พุทธ	4
คริสต์	1
อิสลาม	2
ภูมิลำเนา	
ไทย	3
พม่า	4
ชาติพันธุ์	
พม่า	3
กะเหรี่ยง	3
มอญ	1
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	5
ไม่ได้เรียนหนังสือ	2

ตาราง 4.17 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
อาชีพ	
รับจ้าง	6
ก่อสร้าง	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	2
51-100	3
101-150	-
151-200	2
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	-
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	7
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	6
พูดภาษาไทยไม่ได้	1

อายุ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด 20 คน เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 8 ปี ถึง 18 ปี โดยมี 17 คนที่เริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย ดังนั้นในตัวอย่าง 7 รายที่มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้น ก็มีการเคลื่อนย้ายไปตั้งแต่อายุน้อยด้วย โดยใน 7 รายนี้มีอยู่ 6 รายที่มีการอพยพไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดตอนอายุ 12 – 17 ปี โดยมีอยู่ 4 รายที่ย้ายงานตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี และอีก 3 รายย้ายงานตอนอายุระหว่าง 15 – 20 ปี ทั้งนี้ลักษณะส่วนบุคคลเรื่องอายุเพียงอย่างเดียวคงไม่ใช่เหตุผลหลักที่ทำให้มีการอพยพโยกย้าย คงต้องมีปัจจัยอื่นๆ มาประกอบด้วย เพราะมีอยู่ 4 ราย ที่อพยพโยกย้ายไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี เพราะญาติ/คนรู้จัก/พี่ชาย/เพื่อน ชวนให้ไปทำงาน

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสแล้วก็เป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้าย คนโสดที่มีอิสระน่าจะมีการตัดสินใจอพยพโยกย้ายได้ง่ายกว่าคนที่มีความพร้อมแล้ว ซึ่งชาวพม่าที่อพยพมาทำงานในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมากที่อพยพโยกย้ายมาทั้ง

ครอบครัว สำหรับทายาทรุ่นที่ 2 นี้ กลุ่มตัวอย่าง 7 คนที่มีการอพยพโยกย้ายไปนอกอำเภอแม่สอดก็ อพยพไปตอนยังเป็นโสดทั้งหมด สำหรับทายาทรุ่นที่ 2 ที่แต่งงานแล้ว และหย่าร้าง 1 คน มีความ ตั้งใจที่จะอยู่ที่แม่สอดไปตลอด ไม่อยากไปทำงานที่อื่น โดยตัวอย่างที่หย่าร้างนั้นเคยถูกบังคับให้ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่เด็ก แล้วโดนนายจ้างทุบตีทารุณ จนแขนเกือบพิการ กลายเป็น ประสบการณ์ที่เลวร้าย จึงตั้งใจที่จะไม่อพยพโยกย้ายออกไปจากอำเภอแม่สอดอีก

ศาสนา ศาสนาไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย คงต้องมีปัจจัยอื่นเป็นองค์ประกอบด้วย แต่แน่นอนว่าการที่มีศาสนาเดียวกัน รู้จักกันจะช่วยทำให้ เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายดังเช่นตัวอย่างรายหนึ่ง เป็นชายมุสลิม อายุ 18 ปี เกิดและ เติบโตที่อำเภอแม่สอด ตอนอายุ 2 ปี ก็ตัดสินใจไปทำงานขายโรตีกับน้ำที่กรุงเทพฯ ที่น่าสนใจก็คือ ตัวอย่างรายหนึ่งได้รับความช่วยเหลือจากคนร่วมศาสนาเดียวกันกลับมายังอำเภอแม่สอดได้ รายนี้ เป็นหญิง ถูกมารดาบังคับให้ไปทำงานขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ขวบ ถูกนายจ้างทุบตี ทำ ร้ายร่างกายจึงพยายามหนีกลับบ้านที่อำเภอแม่สอด ซึ่งในที่สุดก็ได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าของร้าน ขายก๋วยเตี๋ยวที่เป็นมุสลิมเหมือนกัน เจ้าของร้านได้ทดสอบโดยให้ท่องบทสวดมนต์ของมุสลิม ปฏิบัติตามวิธีของคนมุสลิม จนเจ้าของแน่ใจว่าเป็นมุสลิมจริง จึงช่วยหาเงินให้ตัวอย่างเดินทางกลับ บ้านที่อำเภอแม่สอดได้

ภูมิถิ่น สถานที่เกิดในประเทศไทย หรือประเทศพม่า ไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบ หลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอด คงมีปัจจัยปลีกย่อยอื่นๆ เป็น องค์ประกอบร่วมด้วย แม้ว่าการเกิดในประเทศไทยจะช่วยทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ก็ ตาม แต่ก็มีตัวอย่างอยู่ 1 ราย ที่เกิดเมืองไทย และพูดภาษาไทยไม่ได้ ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 7 ราย นั้นเกิดในประเทศไทย 3 คน ที่เหลืออีก 4 รายเกิดที่พม่า

ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งของการตัดสินใจอพยพ โยกย้าย เพราะทำให้เกิดการ “ชักชวน” ไปยังพื้นที่อื่นนอกอำเภอแม่สอด โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คน รู้จัก” ซึ่งก็คือกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายนั้น ประกอบด้วยพม่า 3 คน กะเหรี่ยง 3 คน และมอญ 1 คน โดยมีอยู่ 6 คนที่มีการตัดสินใจอพยพ โยกย้ายเพราะชาติพันธุ์เดียวกัน

การศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งที่พัฒนาคุณภาพของมนุษย์ เพราะโดยทั่วไปแล้วคน ที่มีการศึกษามากจะมีโอกาสในชีวิตที่ดีกว่า ซึ่งรวมไปถึงโอกาสในการหางานที่ดี ดังนั้นองค์กร พัฒนาเอกชนจึงพยายามที่จะใช้การศึกษาดึงรั้งชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 ให้อยู่ในระบบ การศึกษาให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่แม่สอดนี้มีโอกาสเรียนหนังสือตามระบบ การศึกษาในประเทศไทย โดยที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนอีก

15 รายได้เรียนหนังสือตามระบบการศึกษาของพม่า โดยมีอยู่ 2 รายที่เรียนในประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายเข้ามายังแม่สอด แต่ก็ไม่ได้เรียนหนังสือต่อ และเริ่มทำงานเลยตั้งแต่อายุ 10 ปี และ 12 ปี เนื่องจากบิดามารดาต้องการให้ทำงานเพื่อมีรายได้มาช่วยจุนเจือครอบครัว ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีก 3 ราย ได้เรียนหนังสือในศูนย์การเรียนการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นที่อำเภอแม่สอด และได้เลิกเรียนโดยให้เหตุผลว่า

- โตแล้ว ไม่อยากไปเรียนกับเด็กๆ อยากทำงานมากกว่าเรียนหนังสือ
- สอบไม่ผ่าน ต้องเรียนซ้ำชั้นบ่อย อับอายที่ต้องเรียนกับเด็กๆ
- อยากช่วยครอบครัวหารายได้
- บิดา/มารดา บอกว่าโตแล้วน่าจะทำงานได้แล้ว
- เพื่อนชวนไปทำงาน

เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำให้เริ่มทำงานตั้งแต่ยังเด็กๆ และนำไปสู่การอพยพโยกย้ายออกไปจากอำเภอแม่สอด อย่างไรก็ตามมีตัวอย่างอยู่ 1 ราย ที่เรียนจบเกรด 10 ปัจจุบันทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน และมีความประสงค์จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อนำความรู้มาใช้ในการทำงานให้มากขึ้นและมีอีก 1 รายที่เรียนหนังสือจนจบเกรด 2 เลิกเรียนไปทำงาน และปัจจุบันเพิ่งกลับมาเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด

สำหรับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 7 คน ที่มีการอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้นมีอยู่ 2 ราย ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ส่วนอีก 5 รายนั้น มีโอกาสได้เรียนแต่เรียนได้น้อยเพราะมีอยู่ 5 รายที่เรียนแค่เกรด 1, 3 และ 5 และจบเกรด 10 และกำลังหาโอกาสที่จะเรียนต่อระดับที่สูงขึ้น ส่วนอีกรายเรียนจบเพียงเกรด 2 และเพิ่งกลับมาเรียนต่อที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงภัยอันตราย สกปรก และต่ำต้อย ก็มีแนวโน้มที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนงานซึ่งอาจทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อย ไม่เพียงพอต่อการยังชีพและใช้จ่ายในครอบครัวหรือในบางครั้งก็ถูกโกงได้รับค่าจ้าง ก็จะทำให้มีการเปลี่ยนงานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 7 คนนั้น ประกอบอาชีพรับจ้าง 6 คน (ประกอบด้วยชายของ 4 คน ล้างรถ 1 คน และลูกจ้างองค์กรพัฒนาเอกชน 1 คน) และก่อสร้าง 1 คน โดยที่ก่อนมีการอพยพโยกย้ายกลุ่มตัวอย่าง 7 คนนี้ มีรายได้ต่อวันต่ำสุด 50 บาท และสูงสุด 200 บาท โดยส่วน

ใหญ่ (3 คน) มีรายได้ 51 – 100 บาท และมีรายได้วันละ 50 บาท และอีก 2 รายมีรายได้ 200 บาท ซึ่งการที่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังพื้นที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนดีกว่า

ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 7 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้น มีเพียงรายเดียวที่ถูกบังคับไปยังกรุงเทพฯ เพื่อไปเดินขายดอกไม้ ส่วนที่เหลืออีก 6 รายนั้นเต็มใจที่จะอพยพโยกย้ายเพราะมีคนรู้จัก (ญาติ/เพื่อน) ชวนไปทำงาน ปัจจุบันนี้กลุ่มตัวอย่าง 7 คนนี้ มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นวันละอย่างต่ำ 100 บาท จนถึงสูงสุด 200 บาท ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิงมุสลิม ที่โดนมารดาส่งไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ขวบ ปัจจุบันนี้ได้ทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนได้เงินเดือน 3,300 บาท ตัวอย่างอีกรายเป็นชายมุสลิมที่ตอนอายุ 12 ปี มารดาส่งไปช่วยน้ำขายโรตีสี่ที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 2,000 แต่ถูกทนายความจ้างเงินไปหาตำรวจให้ส่งกลับมาที่แม่สอด แล้วมาทำงานเก็บขยะและของเก่าขายกับมารดา มีรายได้ 150 – 180 บาท

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนช่วยทำให้กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่ เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ต้องกลัวการถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานรวมถึงบัตรอื่นๆ ทำให้รู้สึกว่าหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว หากถูกส่งกลับพม่าไปก็อยู่ไม่ได้เพราะไม่มีญาติอยู่ที่นั่นแล้ว มีตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายมอญ อายุ 18 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 5 ปี โดยเพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยา ได้ค่าจ้างวันละ 215 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานอยู่ 14 เดือน มีตำรวจตรวจค้นสถานที่ก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้จึงโดนจับข้อหาไม่มีใบอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกขังคุกที่จังหวัดอยุธยา 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับพม่าที่ด่านแม่สอด

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายพม่าอายุ 18 ปี ซึ่งไม่มีบัตร อพยพโยกย้ายจากเขตพะโคมายังอำเภอแม่สอดตอนอายุ 10 ปี อยู่ที่อำเภอแม่สอดมาได้ 8 ปี เนื่องจากไม่มีบัตรจึงถูกตำรวจจับส่งกลับไปที่ด่านไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2552 นั้นโดนจับส่งกลับแล้ว 4 ครั้ง โดยส่งกลับไปที่ด่านเมียวดี ทำให้ต้องเสียเงินค่าเรือข้ามฟากกลับมาที่บ้านที่อำเภอแม่สอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าใบอนุญาตทำงานนั้นมีความสำคัญต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นๆ นอกอำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอดนี้ตอนที่อพยพโยกย้ายงานจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานไม่มีใบอนุญาตทำงาน

กลุ่มตัวอย่าง 7 รายนี้ที่ไม่มีบัตรนั้น มีอยู่ 6 คนที่ไม่ต้องการจะอพยพโยกย้ายไปที่อื่นด้วยเหตุผลหลักๆ 3 ประการ คือ 1) อายุยังน้อย ต้องการอยู่กับครอบครัว 2) ปัจจุบันมีงานทำที่

อำเภอแม่สวดและมีเพื่อน และ 3) ไม่มีค่าใช้จ่ายจ้างนายหน้าหากเดินทางออกนอกอำเภอแม่สวด และเสี่ยงอันตรายมาก ส่วนอีก 1 คนที่แม่ไม่มีบัตรแต่ก็อยากอพยพโยกย้ายไปหางานทำนอกอำเภอ แม่สวดนั้นเป็นเพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ต้องการทำงานที่มีรายได้มากกว่าที่ได้อยู่ในปัจจุบัน เพราะตัวอย่างรายนี้เคยไปทำงานก่อสร้างที่อยุธยา ได้ค่าจ้างเดือนละ 6,500 บาท แต่โดนจับและ ส่งกลับมายังแม่สวด และปัจจุบันยังทำงานก่อสร้างได้ค่าจ้างเพียงวันละ 100 บาท ดังนั้นจึงอยาก อพยพโยกย้ายไปทำงานอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่ดีกว่า

ความสามารถในการพูดภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้าย ไปนอกพื้นที่อำเภอแม่สวดนั้นจำนวน 7 รายนั้น มีอยู่ 6 รายที่พูดภาษาไทยได้ มีเพียงรายเดียวที่พูด ภาษาไทยไม่ได้ โดยได้เดินทางไปกรุงเทพฯ ช่วยนำขายโรตี่ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างพูดภาษาไทยได้ อาจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายไปหางานทำนอกเขตอำเภอแม่สวด ตัวอย่างรายหนึ่งอายุ 18 ปี พูดภาษาไทยได้ ทำงานก่อสร้างรายได้วันละ 100 บาท อยากอพยพ โยกย้ายไปทำงานที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“รู้สึกไม่พอใจกับชีวิตในแม่สวด ต้องการงานที่ได้ค่าจ้างมากกว่านี้ ต้องการมี รายได้มากกว่านี้ อยากไปทำงานที่อื่น ที่จะได้ค่าจ้างมากกว่านี้”

จะเห็นได้ว่าความสามารถในการพูดภาษาไทยได้ก็มีความสำคัญประการหนึ่งต่อการ ตัดสินใจอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลในการอพยพโยกย้ายออกจากอำเภอแม่สวดมีอยู่ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอ แม่สวดทั้งในสถานะเต็มใจไปและถูกบังคับให้เคลื่อนย้าย โดยมีตัวอย่าง 2 ราย ที่ครอบครัวมีฐานะ ยากจนไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ และอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุเพียง 9 ปี และ 12 ปีตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อนำเงินส่งมาให้มารดา นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างที่อพยพมาทั้งครอบครัว พร้อมบิดามารดาอยู่ที่อำเภอแม่สวดนั้น จะต้องมีการใช้จ่ายด้านต่างๆ ค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นค่า เช่าที่พัก ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ในขณะที่มีการแข่งขันเข้าถึงการทำงานสูงขึ้น ด้วย เพราะการเดินทางมายังเมืองแม่สวดของประชาชนจากประเทศพม่าทำได้โดยง่าย ทำให้มีการอพยพ เข้ามายังแม่สวดไม่ขาดสาย เกิดการแข่งขันในการทำงานสูงขึ้น งานหายากขึ้น อีกทั้งยังเปิดโอกาส ให้นายจ้างเอาเปรียบแรงงานด้วยการจ่ายค่าจ้างน้อยกว่าที่ควรจะได้ ซึ่งเมื่อรายได้จากการทำงานไม่ เพียงพอ จึงนำไปสู่การอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นๆ ที่มีโอกาสในการหารายได้ที่สูงกว่า

นอกจากนี้แล้ว สภาพการทำงานที่มีความเสี่ยงและไม่มีสวัสดิการ เนื่องจากงานที่มีความต้องการจ้างแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ใช้แรงงาน เช่น งานก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป โรงงาน เป็นต้น ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่จะไม่จัดสวัสดิการใดๆ ให้แก่แรงงาน รวมทั้งสถานที่ทำงานบางแห่งก็ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน ทำให้แรงงานต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการทำงานสูง รวมทั้งการเสี่ยงต่อการไม่จ่ายค่าตอบแทนของนายจ้างสูงเช่นกัน เพราะแรงงานส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารการทำงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจอพยพโยกย้ายนั้นบิดามารดาเข้ามามีส่วนช่วยตัดสินใจเคลื่อนย้าย

2) ปัจจัยทางสังคม

ความทันสมัยและความน่าสนใจของเมืองใหญ่ การที่สื่อต่างๆ มีบทบาทต่อกลุ่มทนายทรุ่นที่ 2 ค่อนข้างมาก ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นในการมีโอกาสใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ รวมทั้งการชักชวนจากเพื่อนที่ออกไปอยู่ที่อื่นก่อนหน้านั้นที่เล่าถึงชีวิตที่แตกต่างจากเมืองแม่สอด การได้อยู่ห่างจากครอบครัวซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักของการตัดสินใจอพยพโยกย้าย เพราะทำให้เกิดการชักชวนไปยังพื้นที่อื่นนอกอำเภอแม่สอด โดยญาติ เพื่อน หรือคนรู้จัก ซึ่งก็คือ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่เปรียบได้เป็นเครือข่ายทางสังคม ที่ช่วยแนะนำข้อมูล ข่าวสาร ให้เห็นถึงโอกาสที่ดีกว่า และนำไปสู่การอพยพโยกย้าย

4.4.2.4 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจาก/กลับอำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่มีการอพยพโยกย้ายไปจากอำเภอแม่สอดจำนวน 7 คนนั้น ในที่สุดก็อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีอยู่ 6 คนได้เดินทางไปยังพื้นที่อื่นเพียงพื้นที่เดียว แล้วกลับมายังอำเภอแม่สอด ส่วนอีกรายนั้นเดินทางไปยังพื้นที่อื่นอีก 2 แห่ง แล้วจึงกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยมีเส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายจาก/กลับอำเภอแม่สอดดังตาราง 4.18

ตาราง 4.18 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	อำเภอแม่สอด → กรุงเทพฯ* → อำเภอแม่สอด
2	อำเภอแม่สอด → อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย* → อำเภอแม่สอด
3	อำเภอแม่สอด → จังหวัดอยุธยา* → อำเภอแม่สอด (4)
4	อำเภอแม่สอด → อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก* → อำเภอแม่สอด
5	อำเภอแม่สอด* (3) → จังหวัดลำปาง → อำเภอแม่สอด → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
6	อำเภอแม่สอด → อำเภอเมืองตาก* → อำเภอแม่สอด
7	อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีเรื่องราวในการอพยพโยกย้ายกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยสามารถสรุปเป็นเรื่องราวได้ดังนี้

รายชื่อที่ 1 เป็นหญิงมุสลิม ครอบครัวยากจน ปัจจุบันอายุ 20 ปี มารดาส่งไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ขวบ ทำงานทุกวันตั้งแต่ 07:00-23:00น. ต้องขายดอกไม้วันละ 50 ช่อๆละ 50 ให้หมดทุกวัน ไม่เช่นนั้นจะถูกนายจ้างทุบตี ทำร้ายร่างกายจนมือเกือบพิการ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ อยู่หลายปี (เนื่องจากยังเด็กเลยจำไม่ได้ว่ากี่ปี) งานหนักประกอบกับถูกทำร้าย ทำให้ต้องหนีกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าของร้านขายกล้วยเดี๋ยยที่เป็นมุสลิมเหมือนกัน ชื่อตัวรถกลับมายังอำเภอแม่สอด หลังจากที่ถูกกลับมาที่อำเภอแม่สอดแล้ว ตัวอย่างรายนี้กลับมาอยู่กับมารดาและทำงานรับจ้างทั่วไปในเมืองแม่สอด ไม่ว่าจะเป็นขนของ เฝ้ายาง เฝ้ารถ ได้ค่าจ้างวันละ 100-300 บาท หากไม่มีงาน จะออกไปขอดาน ตัวอย่างรายนี้แต่งงานตอนอายุ 16 ปี (มีบุตร 2 คน เลิกกับสามีหลังมีบุตรคนที่ 2) และเปลี่ยนจากรับจ้างทั่วไปเป็นเก็บขยะ/ของเก่าขายหลังมีบุตร เพราะสามารถพาบุตรไปได้ด้วยทุกที่ที่เก็บขยะ ภาพหญิงหอบลูกไปเก็บขยะ/ของเก่า ทำให้เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด มาพูดคุยสอบถามเรื่องราวชีวิตที่ผ่านมา เพราะเข้าช่วยเหลือของการค้ามนุษย์และให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหาร เสื้อผ้า รวมไปถึงรถเข็น

สำหรับเก็บขยะ โดยตัวอย่างมีรายได้ประมาณวันละ 60 บาท ทำงานเก็บขยะประมาณ 07:00น. แล้วนำไปขายประมาณ 15:30น.ทุกวัน ตัวอย่างรายนี้ถูกตำรวจจับหลายครั้ง เพราะเข้าใจว่าเป็นขโมย โดยเมื่อถูกจับแล้วจะถูกขัง 1 คืน แล้วส่งกลับฝั่งพม่าตรงด่านริมแม่น้ำเมย ซึ่งตัวอย่างรายนี้ก็จะข้ามแม่น้ำเมยกลับมาที่อำเภอแม่สอดทุกครั้ง โดยเสียค่าใช้จ่ายครั้งละประมาณ 130 บาท

ในที่สุดเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่เคยให้ความช่วยเหลือตัวอย่างรายนี้แนะนำให้ไปทำงานเป็นแม่บ้านให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด โดยตัวอย่างรายนี้ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ได้หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท พร้อมอาหารกลางวัน 1 มื้อ ตัวอย่างรายนี้กล่าวว่า เป็นงานที่ดี องค์กรทำใบอนุญาตทำงานให้ เพื่อนร่วมงานดี แต่รายได้ยังไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูมารดาและบุตร 2 คน รวมถึงต้องส่งเงินไปให้น้องที่เรียนหนังสือที่ย่างกุ้งด้วย

รายที่ 2 เป็นหญิงกะเหรี่ยง ปัจจุบันอายุ 19 ปี ตอนอายุ 17 ปีได้รับทุนไปฝึกอบรมงานที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นเวลา 1 ปี แล้วกลับมายังอำเภอแม่สอด มาทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด เป็นผู้ช่วยหัวหน้าโครงการหนึ่ง โดยทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. หยุดเสาร์ – อาทิตย์ เงินเดือน 6,000 บาท เนื่องจากสถานที่ทำงานตั้งอยู่ไกลจากบ้านพัก จึงเช่าหออยู่ใกล้ๆ ที่ทำงาน ตัวอย่างรายนี้อยากศึกษาต่อเพื่อนำความรู้มาใช้ประโยชน์กับองค์กรที่ทำงานอยู่

รายที่ 3 เป็นชายมอญ ปัจจุบันอายุ 18 ปี เพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยาตอนอายุ 5 ปี ซึ่งได้รายได้วันละ 215 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 4 เดือน ตำรวจบุกตรวจค้นสถานที่ทำงานก่อสร้าง จึงโดนจับข้อหาไม่มีใบอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกจับขังคุกที่อยุธยา 2 เดือน แล้วตำรวจส่งกลับที่ด่านริมแม่น้ำเมย แล้วข้ามกลับมาอำเภอแม่สอด

หลังจากกลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้ที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานได้งานรับจ้างทั่วไปและก่อสร้างได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท โดยเปลี่ยนงานมา 4 ครั้ง เพราะได้ค่าจ้างน้อย แม้ว่าจะมีนายจ้างและเพื่อนร่วมงานที่ดี แต่ตัวอย่างรายนี้ต้องการหางานที่ดี รายได้มากกว่านี้

รายที่ 4 เป็นชายกะเหรี่ยง ปัจจุบันอายุ 18 ปี เพื่อนชวนไปทำงานที่อู่ซ่อมรถที่อำเภอแม่ระมาด ตอนอายุ 15 ปี โดยต้องการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และเพิ่มความรู้เกี่ยวกับรถยนต์ ประกอบกับนายจ้างมารับถึงอำเภอแม่สอดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น เลยตัดสินใจไป โดยทำงานได้เพียง 4 เดือน ก็อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอแม่สอดเนื่องจากเป็นลูกคนเล็กและไม่เคยห่างบิดามารดาไปนาน เลยคิดถึงบ้านจึงลาออก และกลับมาทำงานที่อู่ล้างรถที่เคยทำ ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท

รายที่ 5 เป็นหญิงพม่า ปัจจุบันอายุ 14 ปี เริ่มทำงานที่อำเภอแม่สอดตอนอายุเพียง 12 ปี โดยเป็นลูกจ้างในร้านขายเสื้อผ้า และทำงานบ้านด้วย พักอยู่กับนายจ้าง ต้องทำงานตั้งแต่ 04:00-21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำได้ 5 เดือนก็ลาออก เพราะว่างานหนัก หลังจากนั้นได้มาทำงานที่โรงงานเซรามิกที่อำเภอแม่สอด ทำงานตั้งแต่ 08:00-23:00น. โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานล่วงเวลาได้ค่าจ้าง 7 บาทต่อชั่วโมง รวมแล้วได้ประมาณเดือนละ 2,000 บาท ทำงานได้ 9 เดือน จึงลาออกเพราะงานหนัก หลังจากลาออกจึงมาทำงานที่ร้านขายเสื้อผ้าในตลาดแม่สอด ทำได้เพียง 5 วัน หลานของเจ้าของร้านมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ต้องการหาคนไปทำงานบ้าน โดยต้องการคนที่พูดภาษาไทยได้ และจะให้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท พร้อมทั้งจ่ายค่านายหน้าให้ ตัวอย่างรายนี้จะเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ แต่เมื่อไปถึงนายจ้างกลับบอกว่าจะไม่จ่ายค่าจ้าง เพราะหักเป็นค่านายหน้ามาจากอำเภอแม่สอด และให้ไปทำงานอยู่ที่จังหวัดลำปาง โดยให้ทำงานตั้งแต่ 05:00-24:00น. และไม่ได้รับค่าจ้างเลยตลอดที่ทำงานอยู่ 5 เดือน ตัวอย่างรายนี้จะบอกกับนายจ้างว่าอยากกลับไปแม่สอด พร้อมทั้งไม่ยอมทำงาน ในที่สุดนายจ้างเลยต้องไปส่งที่อำเภอแม่สอด จากนั้นตัวอย่างรายนี้ก็กลับไปทำงานยังร้านขายเสื้อผ้าในตลาดโดยอาศัยอยู่กับนายจ้าง และได้รับค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ซึ่งตัวอย่างรายนี้จะบอกว่ น้อย มารดาจึงบังคับให้ไปทำงานขายบริการที่กรุงเทพฯ เนื่องจากยังเป็นเด็กนายหน้าจึงพาไปทำงานที่ร้านอาหาร ตัวอย่างรายนี้จะร้องขออยากกลับบ้าน ในที่สุดนายหน้าจึงให้เงินมา 1,000 บาท เพื่อนั่งรถกลับมาที่อำเภอแม่สอดเอง เพราะพูดภาษาไทยได้

หลังจากกลับมาที่อำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้ก็กลับมาอยู่กับพ่อเลี้ยง และทำงานขายของในร้านที่ตลาด ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท โดยนายจ้างให้ที่พักแอาหาร และถูกพ่อเลี้ยงขู่เอาเงินแล้วทิ้งกลับมาไป ครูที่เคยสอนตัวอย่างรายนี้จะพากลับไปเรียนต่อ โดยให้ช่วยดูแลเด็กนักเรียนในหอพัก

รายที่ 6 เป็นหญิงกะเหรี่ยง ปัจจุบันอายุ 15 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 3 ปี โดยพี่ชายที่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองตากชวนไปทำงานบ้าน เลี้ยงเด็กและช่วยขายของหน้าร้าน ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,500 บาท โดยนายจ้างมีที่พักให้ แต่ต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟเอง แม่นายจ้างจะใจดีทำใบอนุญาตทำงานให้ เพื่อนร่วมงานก็คิดแต่ตัวอย่างรายนี้จะทำงานได้เพียง 1 ปีก็ลาออกกลับบ้านมาที่อำเภอแม่สอดเพราะคิดถึงมารดา โดยนั่งรถกลับมาเอง เพราะมีใบอนุญาตทำงานจึงไม่กลัวที่จะถูกตำรวจจับ

หลังจากกลับมาที่อำเภอแม่สอด น้าส่งข่าวว่ามีงานที่ร้านอาหารในตลาดแม่สอด ตัวอย่างรายนี้จะไปสมัครเป็นเด็กเสิร์ฟกับล้างจาน ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานได้เพียง 16 เดือน ก็ล้มป่วย มีอาการไอ นายจ้างจึงให้พักให้หาย แล้วอนุญาตให้กลับไปทำงานต่อได้

รายที่ 7 เป็นชายมุสลิมชาวพม่า ปัจจุบันอายุ 18 ปี เกิดและเติบโตที่อำเภอแม่สอด ในครอบครัวที่ยากจน และเป็นบุตรชายคนโต จึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ได้เริ่มช่วยมารดา ทำงานเก็บขยะและของเก่าขายตั้งแต่อายุ 8 ปี พออายุ 12 ปี น้ำที่อยู่กรุงเทพฯ โทรศัพทมาบอก มารดาให้ส่งตัวอย่างรายนี้ไปทำงานขายโรตีสี่ที่กรุงเทพฯ เพราะรายได้ดี โดยทำงานตั้งแต่ 08:00-20:00น. พักอยู่กับน้ำ ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท และส่งกลับมาให้มารดาเดือนละ 1,500 บาท ตัวอย่างรายนี้ต้องทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุด และมักถูกน้ำทุบตีเป็นประจำ จนครั้งหนึ่งถูกทุบตีอย่างหนักจนทนไม่ไหว จึงตัดสินใจกลับบ้าน โดยเดินทางไปหาตำรวจแล้วบอกว่าตนเองไม่มีใบอนุญาตทำงานและอยากกลับบ้านตำรวจจึงพาไปฝากขังอยู่ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง 1 วัน แล้วพาไปส่งที่ด่านริมน้ำเมย หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงเดินข้ามแม่น้ำกลับมายังฝั่งอำเภอแม่สอด

หลังจากกลับมาที่อำเภอแม่สอดมาทำงานเก็บขยะและของเก่าขายกับมารดา โดยเริ่มทำงาน 10:00-16:00น. มีรายได้วันละ 150-180 บาท

ข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายออกจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. **ทำเลที่ตั้งของเมืองแม่สอด** เนื่องจากอำเภอแม่สอดตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดตาก และซึ่งการเดินทางไปมาต้องใช้เวลานาน เส้นทางคดเคี้ยวไปตามภูเขา และรถประจำทางที่มีจำนวนจำกัด ทำให้ยากต่อการเคลื่อนย้ายจากอำเภอแม่สอด ไปยังเมืองอื่นๆ
2. **สิทธิความเป็นพลเมือง** เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนไทย ทำให้ไม่สามารถเดินทางออกนอกเมืองแม่สอดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มนายหน้าที่ทำหน้าที่พาคนที่ไม่มีบัตรเดินทางออกนอกพื้นที่ โดยสามารถเรียกค่าจ้างในราคาที่สูงได้
3. **ครอบครัว** เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดอาศัยอยู่กับครอบครัว ดังนั้นการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายจึงยังคงอยู่ที่พ่อแม่ เพราะพ่อแม่ยังมองว่ากลุ่มตัวอย่างเหล่านี้อายุน้อย ยังไม่โตพอที่จะเดินทางคนเดียวหรือแยกออกไปอยู่คนเดียว รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างเองก็ยังไม่พร้อมที่จะอยู่ห่างจากครอบครัว

4.4.3 ปลายทาง

4.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่อำเภอแม่สอด

โดยทั่วไปแล้วปัจจัยที่ดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายนั้น จะเกี่ยวข้องกับ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยหลักในการดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้าย แต่ในกรณีของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดนั้นจะเห็นได้ว่า

ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างเดินทางกลับมายังอำเภอแม่สอดนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางวัฒนธรรมเลย แต่จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยทางสังคม โดยมีตัวอย่าง 2 ราย ที่เดินทางกลับมายังอำเภอแม่สอดเพราะคิดถึงบ้าน ครอบครัว บิดามารดา อีก 2 รายนั้นถูกจับและตั้งใจเดินทางไปหาตำรวจให้จับเพื่อจะได้ถูกส่งตัวกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยในประเด็นหลังนี้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอแม่สอดเคยให้ข้อมูลว่า พบเห็นเป็นประจำ ที่แรงงานพม่าเดินเข้าหาเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้จับจะได้ถูกส่งตัวกลับมาที่อำเภอแม่สอด หรือส่งข้ามแดนที่ด่านริมเมย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

4.43.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดทั้ง 20 ตัวอย่าง มีความประสงค์จะอพยพโยกย้ายไปยังที่อื่นในอนาคต มีเพียง 3 ราย ที่เหลือ 17 รายนั้นไม่ต้องการอพยพไปที่ใดเลย เพราะมีความสุขสบายที่อยู่แม่สอด รู้สึกปลอดภัย ได้อยู่กับครอบครัว ถึงจะได้ค่าจ้างน้อย แต่ยังหางานได้เรื่อยๆ ไม่อยากเสียเงินค่านายหน้าเพื่อไปทำงานที่อื่น เสี่ยงอันตราย ไม่อยากโดนหลอกไปทำงานไม่ดี โดยมีตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายอายุ 18 ปี มีเพื่อนที่ถูกนายหน้าพาไปขายบริการที่กรุงเทพฯ แล้วโดนลูกค้าขายละเมิดทางเพศ ทำให้ตกใจ แล้วทำร้ายชายคนนั้นเสียชีวิต เลยถูกจำคุกข้อหาฆ่าคนตาย ซึ่งเรื่องราวของเพื่อนคนนี้ทำให้ตัวอย่างรายนี้ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นเพราะกลัวโดนหลอก

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการอพยพไปอยู่ที่อื่นจำนวน 3 รายนั้น เป็นเพศชายทั้งหมดมีอายุ 18 ปี 2 คน และ 19 ปี 1 คน มีความประสงค์จะย้ายไปทำงานที่อื่นที่มีรายได้ดีกว่าที่อำเภอแม่สอด โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เพื่อจะได้มีรายได้มาช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว ใน 3 รายนี้รายหนึ่งมีบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า อีกรายไม่มีใบอนุญาตทำงาน อีกรายกำลังยื่นเรื่องขอบัตรเนื่องจากเกิดที่อำเภอแม่สอดแต่ไม่มีใบเกิด เป็นที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เคยอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นจำนวน 7 คนนั้น มีเพียงคนเดียวที่เคยไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยา แล้วโดนจับเข้าคุก 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับด่านริมเมย แต่ก็ยังต้องการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นอีก ทั้งนี้ด้วยความคิดที่ว่า ทำงานที่อื่นมีรายได้ดีกว่าที่อำเภอแม่สอด

บทที่ 5

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร

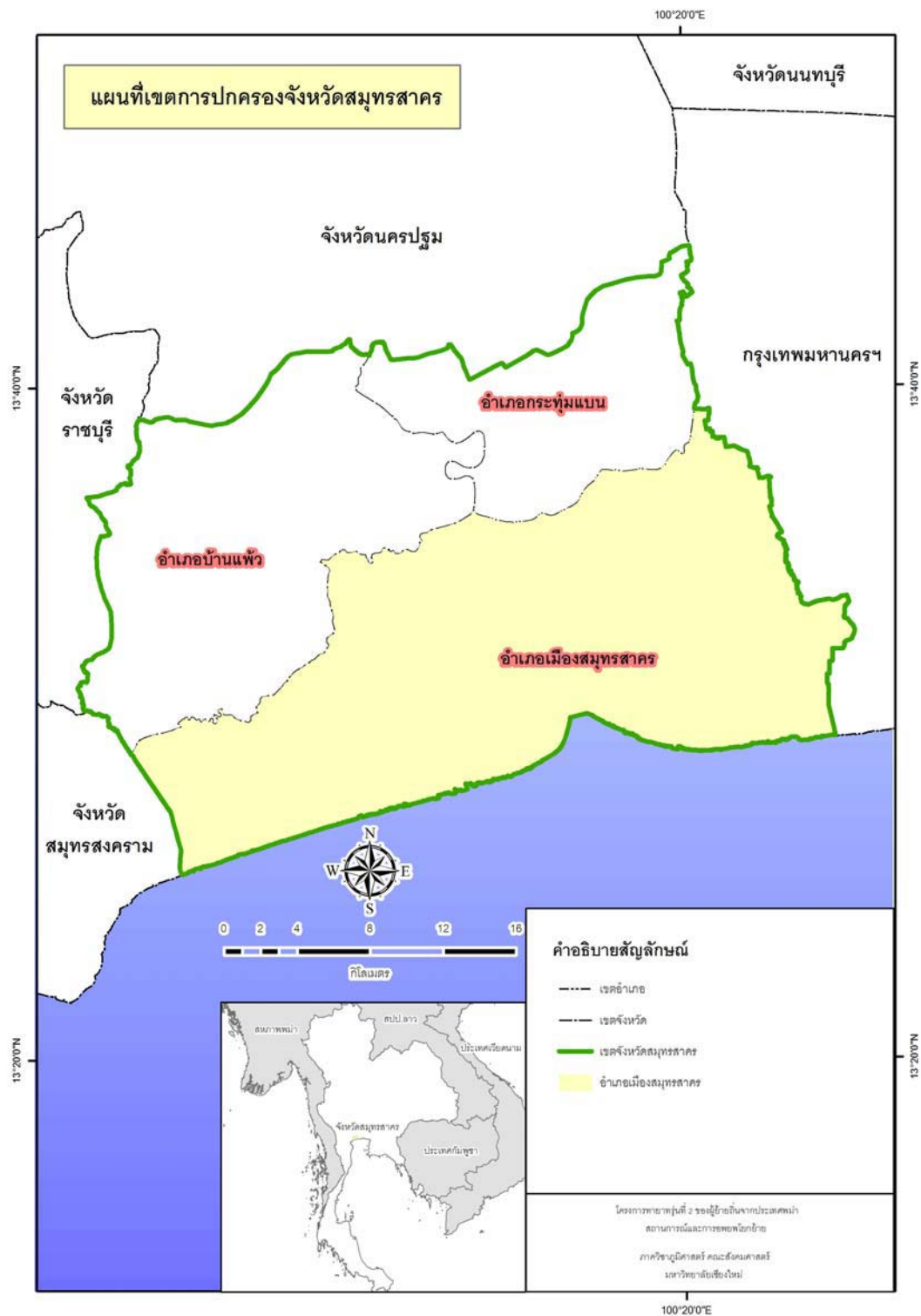
5.1 สภาพภูมิศาสตร์

สมุทรสาคร หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “มหาชัย” (ชื่อของคลองที่ขุดขึ้นเพื่อตัดความคดเคี้ยวของคลองโคกขาม) เป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ปากแม่น้ำท่าจีน ห่างจากทะเลเพียง 2 กิโลเมตรและห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 36 กิโลเมตร เป็นเมืองประวัติศาสตร์เมืองหนึ่ง เดิมมีชื่อเรียกว่า “บ้านท่าจีน” และมีการยกฐานะเป็นเมือง “สาครบุรี” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นเมือง “สมุทรสาคร” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในที่สุดเปลี่ยนเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” ในปี พ.ศ. 2456 สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จังหวัดสมุทรสาครมีพื้นที่ 872.34 ตารางกิโลเมตร หรือ 545,216 ไร่ ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี

จากฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี พ.ศ. 2552 จังหวัดสมุทรสาครมีประชากรรวม 472,207 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร (หรือ มหาชัย) อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้ว (รูป 5.1) 40 ตำบล และ 290 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอเมืองสมุทรสาครเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการและปกครองจังหวัด การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 11 แห่ง คือ เทศบาลนครสมุทรสาคร เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน เทศบาลเมืองอ้อมน้อย เทศบาลตำบลบางปลา เทศบาลตำบลบ้านแพ้ว เทศบาลตำบลหลักหัว เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา เทศบาลตำบลสวนหลวง เทศบาลตำบลท่าจีน เทศบาลตำบลนาดี และเทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก และองค์การบริหารส่วนตำบล 26 แห่ง

รูป 5.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครมีทำเลที่ตั้ง สภาพสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะภาคประมงและแปรรูปวัตถุดิบเป็นอาหารทะเลแช่แข็ง และอาหารทะเลสำเร็จรูป การแปรรูปสินค้าเกษตรและการผลิตภาคอุตสาหกรรม รายได้เฉลี่ยของประชาชนเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ สมุทรสาครเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในระดับล่างในกิจการประมงทะเล กิจการต่อเนื่องประมงทะเลและภาคเกษตร เนื่องจากเป็นงานหนัก สกปรก มีกลิ่นเหม็น ระยะเวลาการทำงานไม่แน่นอน เป็นงานที่อยู่กลางแจ้งตากแดด ทำงานไม่เป็นเวลา ขาดความมั่นคง เสี่ยงต่อสารเคมีตกค้าง เป็นงานที่ต้องออกทะเลซึ่งหาแรงงานไทยได้ยาก จากปัญหาดังกล่าวทำให้นายจ้าง/สถานประกอบการต่างๆ ที่ขาดแคลนแรงงานในระดับล่างมีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวมาทดแทน (สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร, 2552)

5.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครรายเดือน ในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ในภาพรวมพบว่า จำนวนแรงงานต่างด้าวมีย่นเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดสมุทรสาครมีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 166,024 คน จัดเป็นอันดับที่สองของประเทศรองจากกรุงเทพมหานคร โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 5,792 คน (ร้อยละ 3.49) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (แรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 160,232 คน (ร้อยละ 96.51) (ตาราง 5.1) ซึ่งจะเห็นได้ว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่นั้นเป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ

ตาราง 5.1 **แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรและในจังหวัดสมุทรสาคร**
รายเดือนในปี พ.ศ. 2552

เดือน	ทั่วราชอาณาจักร			สมุทรสาคร		
	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	6,213	73,661	79,874
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	6,228	65,293	71,521
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	6,555	71,055	77,610
เมษายน	237,857	516,574	754,431	6,650	71,068	77,718
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	6,693	71,073	77,766
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	6,566	55,562	62,128
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	6,573	90,026	96,599
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	4,703	141,143	145,846
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	5,625	157,257	162,882
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	5,644	158,441	164,085
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	5,672	159,594	165,266
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,545,902	5,792	160,232	166,024

ที่มา: กรมการจัดหางาน ระบบออนไลน์: www.doe.go.th

จำนวนและสัดส่วนร้อยละของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 แสดงไว้ในตาราง 5.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแรงงาน 3 สัญชาติ จะมีสัดส่วนแรงงานพม่า สูงมากเฉลี่ยแล้วร้อยละ 96 ซึ่งตัวเลขดังกล่าวนี้เป็นตัวเลขแรงงานในระบบที่มาขอใบอนุญาตทำงาน ยังมีแรงงานนอกระบบอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) คาดการณ์ว่ามีแรงงานข้ามชาติพม่าในจังหวัดสมุทรสาครสูงถึง 400,000 คน (สมพงศ์ สระแก้ว, 2552) ไม่ใช่เพียงแค่เกินกว่าคนเท่านั้น

**ตาราง 5.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดสมุทรสาครในปี
พ.ศ. 2547 – 2552**

ปี	แรงงานต่างด้าวพม่า		ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด (คน)
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2547	73,498	91.59	80,243
2548	69,455	93.99	73,896
2549	89,402	97.65	91,551
2550	73,489	98.60	74,531
2551	75,614	99.41	76,059
2552	86,841	92.13	94,261

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดสมุทรสาคร, 2552

ตาราง 5.3 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 ซึ่งจะพบว่าแรงงานต่างด้าวพม่าส่วนใหญ่ทำงานในกิจการต่อเนื่องประมาณมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง ซึ่งจะมีวลีที่พูดติดปากกันว่า “แกะกุ้ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” รองลงมาคือ ประมง ก่อสร้าง เกษตรและปศุสัตว์ ผู้รับใช้ในบ้าน โรงน้ำแข็ง ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ โรงอิฐ โรงสีข้าว สำหรับกิจการอื่นๆ นั้น ประกอบไปด้วย

- กิจการต่อเนื่องการเกษตร
- กิจการต่อเนื่องปศุสัตว์โรงฆ่าสัตว์/ชำแหละ
- กิจการรีไซเคิล
- จำหน่ายผลิตภัณฑ์โลหะ
- จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
- ผลิตหรือจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์พลาสติก
- ผลิตหรือจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์
- ค้าแข้ง ค้าปลีก แผงลอย
- อยู่ซ่อมรถ ล้าง อัดฉีด

- สถานีบริการน้ำมัน แก๊ส เชื้อเพลิง
- การให้บริการต่างๆ

ตาราง 5.3 แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552

ประเภทกิจการ	ปี					
	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ประมง	2,852	1,765	2,263	837	805	4,588
ต่อเนื่องประมง	44,884	44,647	57,844	47,458	41,091	44,817
เกษตรและปศุสัตว์	1,920	1,359	1,115	852	695	1,090
โรงสีข้าว	118	103	120	84	70	57
โรงอิฐ	125	115	146	97	180	188
โรงน้ำแข็ง	469	456	483	446	434	355
ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ	240	178	214	130	55	41
ก่อสร้าง	4,173	3,382	3,835	2,293	2,359	3,544
ผู้รับใช้ในบ้าน	997	764	667	487	528	661
อื่นๆ	17,720	16,686	22,715	20,805	29,397	31,500
รวมแรงงานต่างด้าวพม่า	73,498	69,455	89,402	73,489	75,614	86,841
ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด	80,243	73,896	91,551	74,531	76,059	94,261

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดสมุทรสาคร, 2552

5.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร ไม่มีสถิติจำนวนแรงงานในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากกล่าวว่าสมุทรสาครเป็นจังหวัดขนาดเล็ก แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มหาชัย) ซึ่งคาดว่าน่าจะมีอยู่ถึงร้อยละ 85 ของแรงงานทั้งหมด (ทำงานประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 15 นั้น อยู่ที่อำเภอกระทุ่มแบน (ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม) และอำเภอบ้านแพ้ว (แรงงานภาคเกษตร)

5.4 สัญชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

การหาสัญชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์คุณสมพงศ์ สระแก้ว จากมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ได้ช่วยประมาณว่าสัญชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าประกอบด้วยมอญ ร้อยละ 60 ที่เหลืออีกร้อยละ 40 นั้นประกอบด้วย ทวาย พม่า และกะเหรี่ยง ซึ่งตรงกันกับที่ระบุไว้ในเอกสารประกอบการบรรยายสรุปสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร โดยสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. 2552 ที่ระบุว่า แรงงานชาวพม่าส่วนใหญ่ในสมุทรสาครเป็นมอญ

5.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอเมืองสมุทรสาคร

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร แสดงไว้ในตาราง 5.4 โดยประกอบด้วยเพศชาย 8 คน และเพศหญิง 12 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 15 ปี และมากที่สุด 34 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 16 คน) โสด ที่เหลืออีก 4 คน แต่งงานแล้ว กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็ก โดยมี 11 คนที่อพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐมอญ ได้แก่ เมืองเมะละแหม่ง 6 คน และเมืองเจปเราะ เมืองรี เมือง Zoppa เมืองเนกะเย่ และเมืองอะเนียง แห่งละ 1 คน และจากเมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี 1 คน โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 1 ปี ไปจนถึง 14 ปี ที่เหลืออีก 8 คน เกิดและเติบโตในประเทศไทย โดยเกิดที่จังหวัดสมุทรสาคร 4 คน ประกอบด้วยอำเภอเมืองสมุทรสาคร 3 คน และอำเภอกระทุ่มแบน 1 คน เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2 คน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม 1 คน และอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต 1 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชาติพันธุ์มอญ 19 คน และทวาย 1 คน

ตาราง 5.4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	8
หญิง	12
อายุ	
15-20	16
21-25	3
>30	1
สถานภาพ	
โสด	16
แต่งงาน	4
ศาสนา	
พุทธ	20
ภูมิลำเนา	
ไทย	8
พม่า	12
ชาติพันธุ์	
มอญ	19
ทวาย	1
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	14
เข้าเรียนตามระบบการศึกษาในประเทศพม่า	3
เข้าเรียนในศูนย์การศึกษาที่จังหวัดสมุทรสาคร	11
ไม่ได้เรียนหนังสือ	6

ตาราง 5.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
อาชีพ	
ต่อเนื่องประมง	14
โรงงาน	4
ก่อสร้าง	1
ลูกจ้าง	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
101-150	3
151-200	1
201-250	7
251-300	4
301-350	3
>350	2
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	20
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	-
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	20
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ส่วนใหญ่จำนวน 14 คน ได้เรียนหนังสือ โดยมี 11 รายที่เรียนหนังสือในสถาบันการศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร (ศูนย์การเรียนรู้ LPN, ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก วัดศิริมงคล) อีก 3 รายเรียนจบเกรด 1 เกรด 2 และ เกรด 4 มาจากพม่า ส่วนที่เหลืออีก 6 รายไม่ได้เรียนหนังสือ

การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยลูกจ้างโรงงานผลิตภัณฑ์ประมง (กุ้ง หอย และแปปลา) จำนวน 14 คน เป็นล่ามและผู้ช่วยให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน ทำงานโรงงาน 4 คน และก่อสร้าง 1 คน โดยที่ส่วนใหญ่จำนวน 7 คน มีรายได้วันละ 201 – 250 บาท อีก 4 คนมี

รายได้วันละ 251 – 300 บาท 3 คนมีรายได้วันละ 301 – 350 บาท อีก 3 คน มีรายได้วันละ 101 – 150 บาท 2 คน มีรายได้วันละมากกว่า 350 บาท และอีกรายที่มีรายได้วันละ 151 – 200 บาท กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีใบอนุญาตทำงานและสามารถพูดภาษาไทยได้ทั้งหมด

5.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

สมุทรสาครเป็นจังหวัดในภาคกลางของประเทศไทย อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร เมืองหลวง อาจนับได้ว่าเป็นปริมณฑลของกรุงเทพฯ ทางทิศตะวันตก เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงติดอันดับต้นๆ ของประเทศ เป็นแหล่งงานที่สำคัญโดยเฉพาะในภาคธุรกิจประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง การแปรรูปอาหารต่างๆ ในสิ่งโรงงานขนาดเล็ก โรงงานขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ วงจรธุรกิจการค้ากุ้ง สมุทรสาครถือว่าเป็นตลาดค้ากุ้งที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในย่านเอเชีย (สมพงศ์ สระแก้ว, 2552) ผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานจากพม่า ซึ่งยินดีที่จะทำงานที่เสี่ยงอันตราย สกปรกและต่ำต้อยได้ ดังนั้นสำหรับแรงงานแล้วสมุทรสาครจึงเป็นสถานที่ที่มีงานหลากหลายให้เลือกได้ รายได้ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตสบายไม่ค่อยลำบาก จึงทำให้ต้องการอพยพโยกย้ายมาที่สมุทรสาคร

สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ ศึกษา 1) ต้นทาง 2) ระหว่างทาง และ 3) ปลายทางของทายาทรุ่นที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.6.1 ต้นทาง

5.6.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 8 คน เกิดที่จังหวัดสมุทรสาคร 4 คน ประกอบด้วย อำเภอเมืองสมุทรสาคร 3 คน และอำเภอกระทุ่มแบน 1 คน ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2 คน ที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม 1 คน และอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต 1 คน ส่วนที่เหลืออีก 12 คน เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายมาประเทศไทยตั้งแต่เด็ก โดยอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐมอญ 11 คน คือเมืองมะละแหม่ง 6 คน เมืองเจปเราะ เมืองรี เมือง Zoppa เมืองเนกะเย่ และเมืองอะเนียง แห่งละ 1 คน และจากเมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี 1 คน (ตาราง 5.5) ซึ่งจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มาจากรัฐมอญและเขตตะนาวศรีซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของ

ประเทศพม่า โดยกลุ่มตัวอย่างอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 1 ปี ไปจนถึง 14 ปี ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างในอำเภอเมืองสมุทรสาครนี้มีอยู่ 6 คนที่ได้มีโอกาสกลับบ้านที่ประเทศพม่า

ตาราง 5.5 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

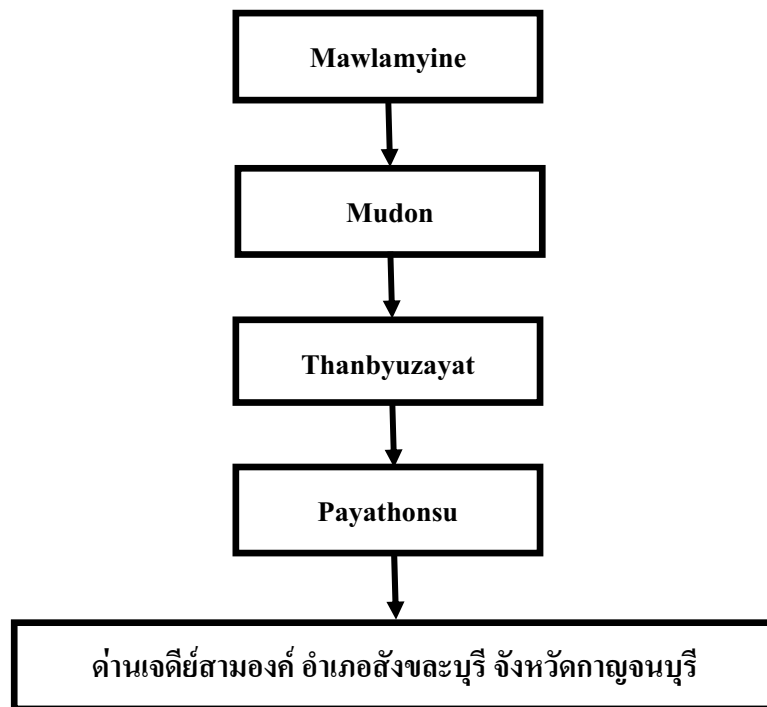
พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
ประเทศไทย	8
จังหวัดสมุทรสาคร	4
จังหวัดกาญจนบุรี	2
จังหวัดสมุทรสงคราม	1
จังหวัดภูเก็ต	1
ประเทศพม่า	12
รัฐมอญ	11
เขตตะนาวศรี	1
รวม	20

5.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

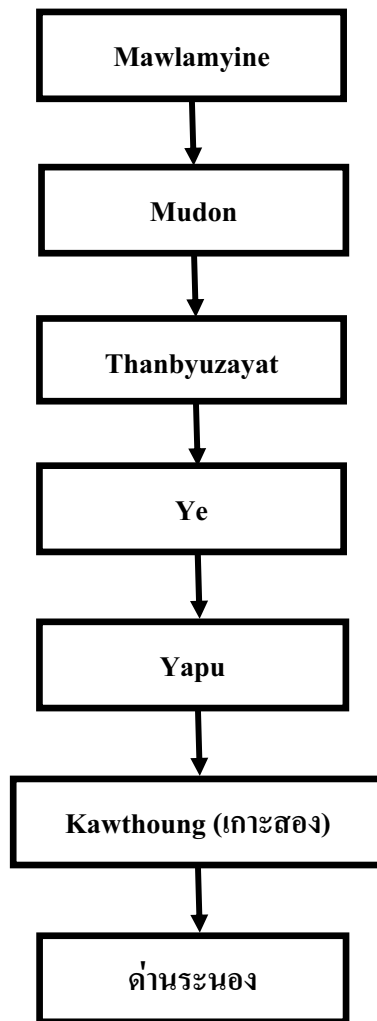
กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 12 ราย ที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายมาตั้งแต่เด็กอายุระหว่าง 1-10 ปี โดยมีการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยจากรัฐมอญ และเขตตะนาวศรี โดย 12 รายนี้ เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 5 ราย ผ่านด่านจังหวัดระนอง 5 ราย และผ่านด่านแม่สอด จังหวัดตาก 2 ราย สำหรับเส้นทางเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมีดังนี้

1) การเดินทางจากรัฐมอญ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่รัฐมอญมีอยู่ 11 ราย โดย 5 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 4 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง อีก 2 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีแผนผังแสดงเส้นทางดังรูป 5.2 และรูป

5.3

รูป 5.2 เส้นทางอพยพจากรัฐมอญมาทางด้านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

รูป 5.3 เส้นทางอพยพจากรัฐมอญมาทางด่านระนอง

2) การเดินทางจากเขตตะนาวศรี กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่เขตตะนาวศรีมีอยู่ 1 ราย จากเมืองเกาะสองและเดินทางทางเรือเข้าสู่ประเทศไทยผ่านด่านระนอง

สำหรับกระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีภูมิลำเนาในประเทศพม่าจำนวน 12 คน นั้นสามารถสรุปได้ดังแสดงในตาราง 5.6 ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง 10 คนเดินทางมาพร้อมกับบิดามารดา ญาติ และมี 2 รายที่เดินทางมากับนายหน้า ซึ่งในทั้งหมด 12 รายนี้เป็นการเดินทางมาโดยไม่ต้องอาศัยนายหน้าเพียง 4 ราย ที่เหลืออีก 8 รายนั้นต้องอาศัยนายหน้าและมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย สำหรับการเดินทาง

อพยพโยกย้ายผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี เสียค่านายหน้า 10,000 – 12,000 บาท สำหรับผู้ใหญ่ 4,000 – 5,000 บาทสำหรับเด็กค่านายหน้าสำหรับการเดินทางมาทางด่านระนองนั้น ผู้ใหญ่ 12,000 บาท เด็ก 6,000 บาท ส่วนค่านายหน้าที่พามาทางด่านแม่สอด จังหวัดตากนั้นอยู่ที่ ผู้ใหญ่ 9,000 – 13,000 บาท เด็ก 2,000 บาท โดยกลุ่มตัวอย่าง 11 ราย ใน 12 รายนี้ เดินทางมุ่งตรงเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาคร มีเพียงรายเดียวที่เข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แล้วอาศัยอยู่ที่สังขละบุรี นอกจากนี้แล้วมี 3 รายที่หลังจากเข้ามาในประเทศไทยแล้ว บิดามารดาได้ส่งกลับบ้านที่ประเทศพม่าเพื่อไปเรียนหนังสือและได้กลับมาประเทศไทยอีกครั้ง

ตาราง 5.6 กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า

พื้นที่ต้นทาง		ช่องทาง การเดินทาง	การเดินทางมากับ			ค่าใช้จ่าย (บาท)	จำนวน (คน)
รัฐมอญ	เขต ตะนาวศรี		บิดามารดา/ ญาติ	บิดามารดา /ญาติและ นายหน้า	นายหน้า		
5	-	ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	2	2	1	ผู้ใหญ่ 10,000 -12,000 เด็ก 4,000-5,000	5
4	1	ด่านระนอง	1	4	-	ผู้ใหญ่ 12,000 เด็ก 6,000	5
2	-	ด่านแม่สอด จังหวัดตาก	1	-	1	ผู้ใหญ่ 9,000-13,000 เด็ก 2,000	2

นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทยที่มีอยู่ 8 คนนั้นมียู่ 4 คน ที่ได้เดินทางกลับบ้านในประเทศพม่าเพื่อไปเรียนหนังสือ โดยมีรายละเอียดใน ตาราง 5.7 และได้กลับเข้าสู่ประเทศไทยในช่องทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี 3 ราย และด่านแม่สอดอีก 1 ราย โดยทั้งหมดเป็นการเดินทางที่ต้องอาศัยนายหน้าพามาส่ง โดยเสียค่าใช้จ่าย 10,000 บาทสำหรับผู้ใหญ่ และ 2,000 – 4,000 บาทสำหรับเด็ก

ตาราง 5.7 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

ภูมิต้นมา	กระบวนการเดินทางกลับมา	ช่องทางเข้าสู่ประเทศไทย	พื้นที่ในประเทศไทย	กระบวนการเดินทางมาไทย
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	อายุ 6 ปี มารดาส่งกลับไปเมือง Zoppa รัฐมอญ และให้บวชเรียนจนอายุ 12 ปี จึงเดินทางมาประเทศไทย	ด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี	จ. นครปฐม	นายหน้าพานั่งรถตู้ เสียค่าใช้จ่าย 2,500 บาท (เฉพาะที่ด่านเจดีย์สามองค์)
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม	อายุ 7 ปี บิดามารดาส่งไปอยู่กับย่าที่เมืองเจย์ รัฐมอญ เพื่อเรียนหนังสือจนจบเกรด 6 ตอนอายุ 13 ปี มารดาไปรับมาประเทศไทย	ด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี	อ. เมืองสมุทรสาคร	มารดาไปปรับโดยมีนายหน้าพามา เสียค่าใช้จ่ายผู้ใหญ่ 10,000 บาท เด็ก 4,000 บาท
อำเภอเกาะทุ่ง จังหวัดภูเก็ต	อายุ 3 ปี บิดามารดาพากลับบ้านที่เมือง Zoppa รัฐมอญ โดยผ่านด่านระนอง ตัวอย่างรายนี้เรียนหนังสือจนจบเกรด 1 ตอนอายุ 7 ปี ก็อพยพตามบิดามารดาในประเทศไทย	ด่านแม่สอด จ. ตาก	อ. เมืองสมุทรสาคร	เดินทางพร้อมบิดามารดาโดยมีนายหน้าพามา เสียค่าใช้จ่าย 9,000 บาท สำหรับผู้ใหญ่ เด็ก 2,000 บาท
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	อายุ 12 ปี บิดามารดาพากลับไปเรียนหนังสือที่เมืองสะพุม รัฐมอญ โดยผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี เสียค่าใช้จ่าย 3,900 บาท จนอายุ 14 ปี จึงเดินทางมาประเทศไทย	ด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี	อ. เมืองสมุทรสาคร	นายหน้าพามา เสียค่าใช้จ่าย 10,000 บาท

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยนั้น จะอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐมอญเข้าสู่เมืองชายแดนในประเทศไทย (ด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และด่านจังหวัดระนอง) โดยเส้นทางหลักจะเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี รองลงมาคือ ด่านจังหวัดระนอง จากนั้นจะเดินทางทางรถเข้าสู่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ส่วนการอพยพมาจากด่านอำเภอแม่สอดนั้น ยังอาศัยการเดินทางเท้าเข้ามาจนถึงจังหวัดกำแพงเพชร แล้วจึงเดินทางทางรถเข้ามายังอำเภอเมืองสมุทรสาคร การเดินทางเหล่านี้ส่วนใหญ่มีการอาศัยนายหน้าที่เป็นชาวพม่าโดยเสียค่าใช้จ่าย 12,000 – 13,000 บาทสำหรับผู้ใหญ่ และ 5,000 – 6,000 บาทสำหรับเด็ก

5.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครที่อพยพมาจากประเทศพม่าจำนวน 12 คนนั้น ได้เดินทางมาตั้งแต่อายุ 1 – 11 ปี (ตาราง 5.8) โดยมีอยู่ 6 คน ที่อพยพโยกย้ายมาตอนอายุระหว่าง 5 – 10 ปี 3 คนอพยพมาตอนอายุน้อยกว่า 5 ปี และอีก 3 คนอพยพมาตอนอายุมากกว่า 10 ปี โดยอายุน้อยสุด 1 ปี และอายุมากที่สุดคือ 11 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมากับบิดามารดา ญาติ เป็นการเดินทางอพยพโยกย้ายตามครอบครัว เกิดจากการตัดสินใจของบิดามารดา ไม่ใช่เป็นการอพยพโยกย้ายที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเอง เนื่องจากยังเด็กอยู่ โดยมีอยู่ 11 รายที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมาที่จังหวัดสมุทรสาครเลย ส่วนอีกรายหนึ่งเดินทางมายังอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ตาราง 5.8 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย

อายุ	จำนวน (คน)
< 5 ปี	3
5 – 10 ปี	6
>10 ปี	3
รวม	12

5.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย

การอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มาจากประเทศพม่าจำนวน 12 คนนั้น เป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดา มารดา พี่ ญาติ มายังประเทศไทย โดยอพยพมาตั้งแต่เด็ก (1 – 11 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ โดยที่การตัดสินใจอพยพโยกย้าย

ของชาวมอญนั้น ถูกผลักดันจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ คือ การสูญเสียที่ดินทำกิน ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รายได้ไม่พอใช้จ่าย การเก็บภาษีแพง ความบีบคั้นทางการเมือง อันได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ นโยบายที่เข้มงวดโหดร้ายของรัฐบาลทหารพม่า และความบีบคั้นทางสังคม คือ การถูกกดขี่ข่มเหงจากทหารพม่า ทำให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากรัฐมอญ ประกอบกับแรงดึงดูดด้วยโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีของสมุทรสาคร เป็นปัจจัยดึงดูดหลักร่วมกับปัจจัยอื่นๆ รวม 3 ปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดในภาคกลางใกล้กับกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงติดอันดับต้นๆ ของประเทศ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งงานที่สำคัญโดยเฉพาะในภาคธุรกิจประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากประมง การแปรรูปอาหารต่างๆ ในโรงงานขนาดเล็ก สığ โรงงานขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ วงจรธุรกิจค้ากุ้งสมุทรสาครถือว่าเป็นตลาดการค้ากุ้งที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในย่านเอเชีย (สมพงศ์ สระแก้ว, 2552) ซึ่งผู้ประกอบการต้องการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานจากพม่าซึ่งยินดีที่จะทำงานที่เสี่ยงอันตราย สกปรก และด้อยค่าได้

2) ปัจจัยทางสังคม

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาในจังหวัดสมุทรสาครมาจากรัฐมอญ ซึ่งเมื่ออพยพโยกย้ายมาแล้วมีงานทำ มีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้น ก็จะส่งข่าวกลับไปยังญาติพี่น้องในพม่า ให้อพยพโยกย้ายตามมา เปรียบเสมือนกับเป็นเครือข่ายทางสังคมที่จะช่วยหาข้อมูลแหล่งงาน ช่วยเหลือในการอพยพโยกย้าย จะสังเกตเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายตรงมาที่จังหวัดสมุทรสาครเลย แม้จะมีบางคนจะอพยพโยกย้ายไปทำงานในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย แต่ในที่สุดก็อพยพกลับมาที่จังหวัดสมุทรสาคร

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ชาวไทยกับชาวมอญมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ตามประวัติศาสตร์ชาวมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยหลายครั้งตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สามารถผสมกลมกลืนได้ดีกับสังคมไทย ไม่รู้สึกแปลกแยก ทำให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้โดยไม่รู้สึกละแวกต่าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครถึงเหตุผลที่ทำให้บิดามารดาอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ เพราะที่สมุทรสาครมีงานหลากหลายให้เลือกได้ รายได้ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก มีความสุข อยู่พม่าไม่ปลอดภัย ไม่มีไฟฟ้า ชีวิตลำบากอยู่ไม่ไหว

5.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 6 – 17 ปี (ตาราง 5.9) โดยมีอยู่ถึง 18 คนที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุยังน้อย ส่วนอีก 2 คน เริ่มทำงานตอนอายุน้อยกว่า 10 ปี และมากกว่า 15 ปี โดยส่วนใหญ่จะช่วยบิดามารดาแกะกุ้ง ที่ลั้งกุ้ง ซึ่งเป็นงานแกะกุ้งแบบเหมา งานแกะกุ้งคือ ปอกเปลือก ใช้มีดผ่าหลัง ดึงหาง แกะหัว หักหัว เป็นต้น ซึ่งรายได้จะได้ตามจำนวนกุ้งที่แกะได้ต่อกิโลกรัม โดยค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับขนาดของกุ้ง กล่าวคือ กุ้งตัวใหญ่ กิโลกรัมละ 3 บาท (ช่วงราคาดี 8 บาท) กุ้งตัวเล็กกิโลกรัมละ 6 บาท (ช่วงราคาดีอยู่ที่กิโลกรัมละ 10 บาท)

ตาราง 5.9 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน (คน)
< 10 ปี	1
10 – 15 ปี	18
>15 ปี	1
รวม	20

นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ มีอยู่ 6 ราย อีก 7 รายได้เรียนถึงเพียงแค่เกรด 1 และเกรด 2 ทำให้ตัวอย่างเหล่านี้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุยังน้อย โดยที่ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายมอญ เกิดที่เมืองวี รัฐมอญ ประเทศพม่า และอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่อำเภอสมุทรสาคร พร้อมบิดามารดาตั้งแต่อายุ 3 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พออายุได้เพียง 6 ปี ก็ได้ช่วยมารดาแกะกุ้งที่ลั้ง เพราะไม่อยากให้มารดาต้องทำงานหนัก

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เกิดที่เมือง Zoppa รัฐมอญ บิดามารดาไปรับมาอยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรสาครตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเพียงเกรด 2 พอมาถึงก็ได้ไปช่วยบิดามารดาทำงานแกะกุ้งที่ลั้ง

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เกิดที่เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ ได้เรียนหนังสือจนจบเกรด 1 บิดามารดาอยู่ที่สมุทรสาครตอนอายุ 11 ปี มาแล้วได้ช่วยมารดาแกะกุ้ง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง เนื่องจากต้องการหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว ต้องการช่วยบิดามารดาทำงาน บางครอบครัวมีฐานะยากจน ทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือต่อได้ หรือต้องมาเสียเวลาเริ่มใหม่ตามระบบการศึกษาของไทย ทำให้กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะทำงาน ซึ่งงานที่ทำนั้นคนรู้จัก (บิดา มารดา ญาติ เพื่อน) แนะนำให้

5.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครจำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย (8 คน) และกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าพร้อมกับครอบครัวเข้าไปประเทศไทยตั้งแต่ยังเด็ก (12 คน) ส่วนใหญ่เริ่มทำงานในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร 16 คน ส่วนที่เหลือ 4 คน เริ่มทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดละ 1 คน (ตาราง 5.10)

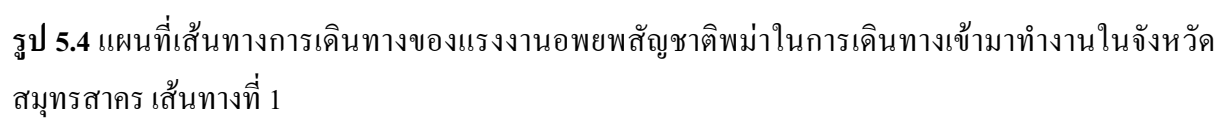
ตาราง 5.10 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร

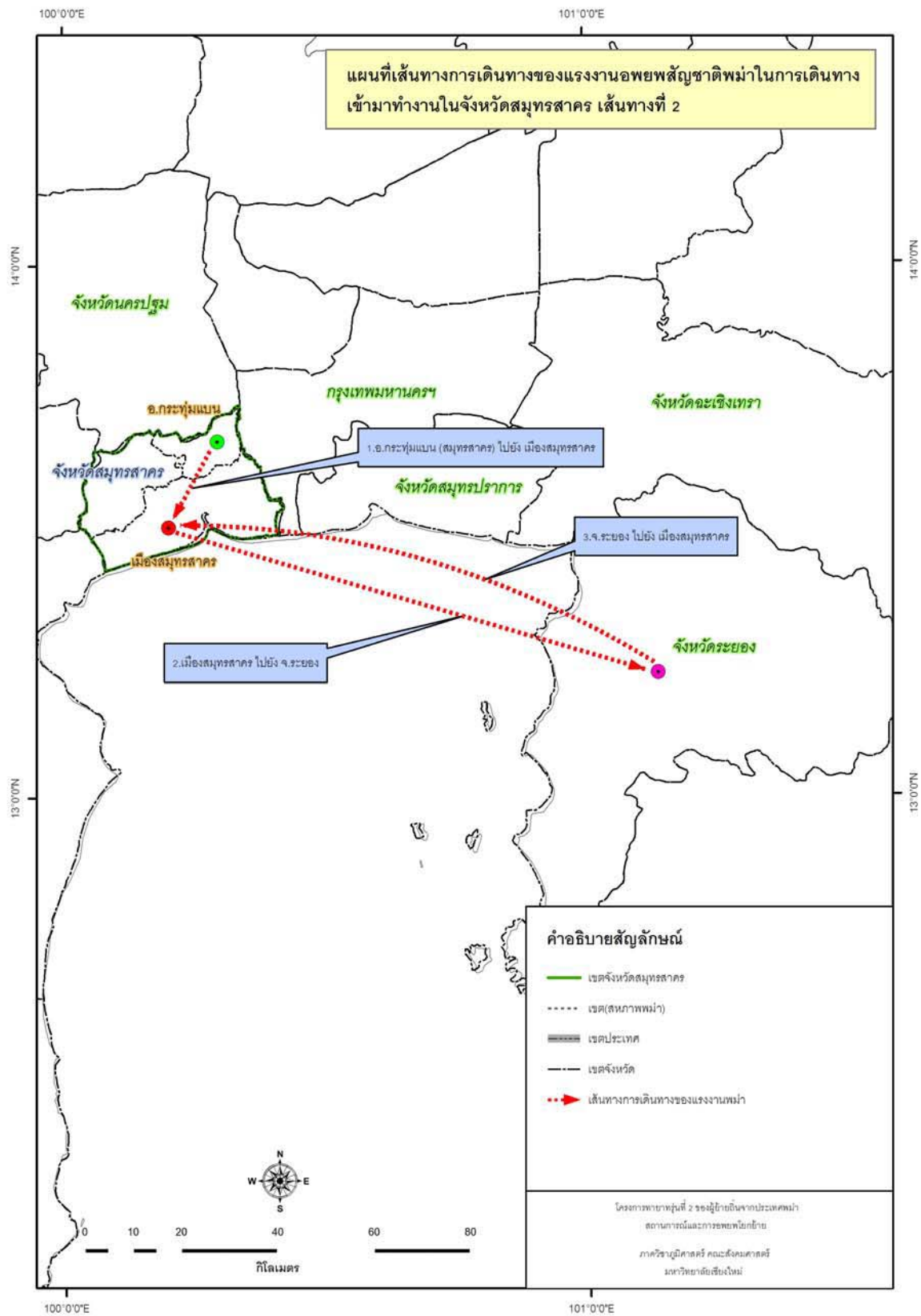
พื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง ที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่าง ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	5	11	16
กรุงเทพฯ	1	-	1
นครปฐม	1	-	1
ชลบุรี	-	1	1
ประจวบคีรีขันธ์	1	-	1
รวม	8	12	20

5.6.2 ระหว่างทาง

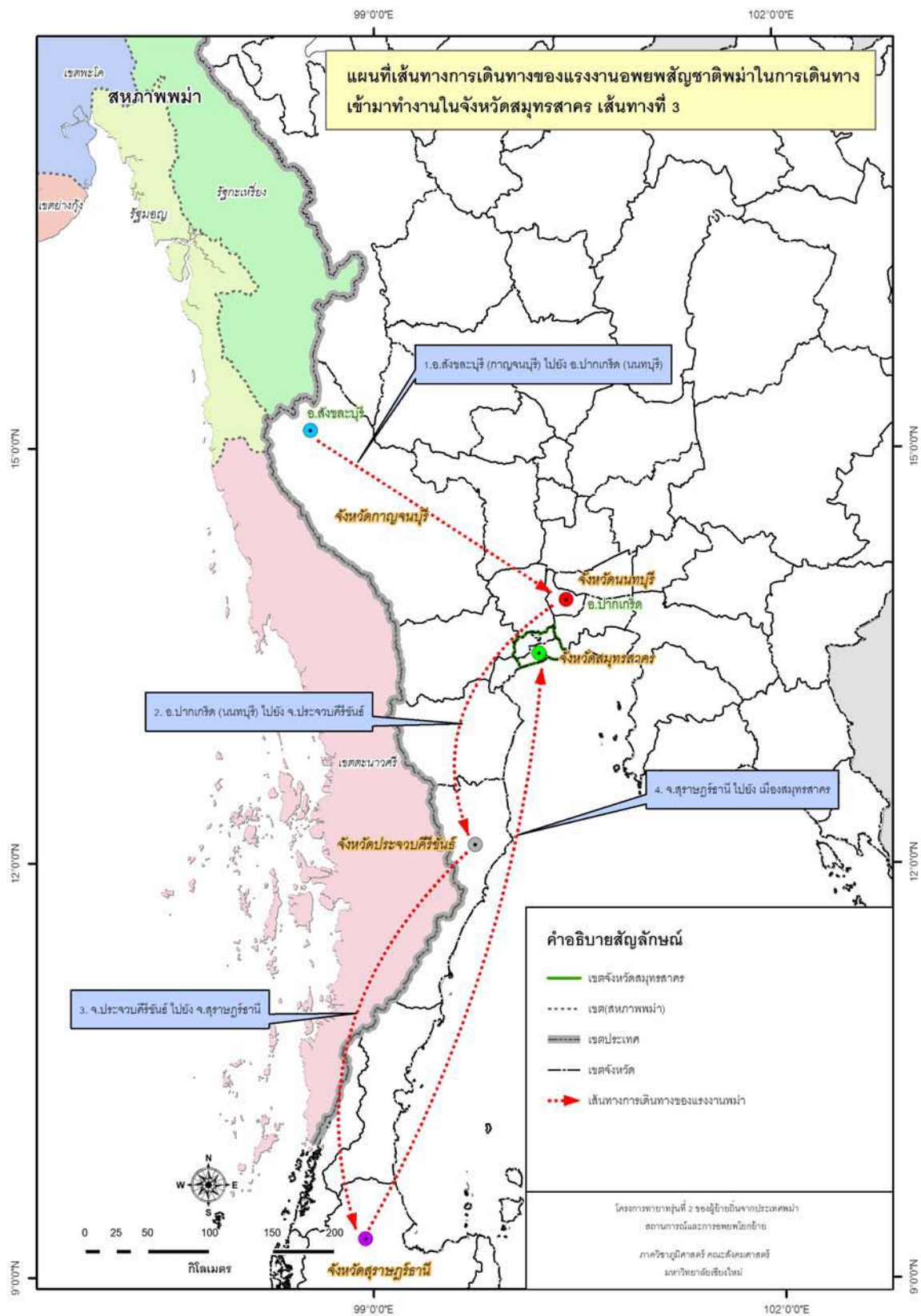
5.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดสมุทรสาครจำนวน 20 คนนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 5.4 – 5.23 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเป็นเด็กซึ่งมีอยู่ 12 คนนั้นจะแสดงภูมิลำเนาเดิมในประเทศพม่าไว้ในแผนที่ด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 8 คนนั้นจะแสดงจังหวัดที่เกิดในประเทศไทยไว้ในแผนที่ ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นทำงาน โดยจะศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานหรือไม่อย่างไร

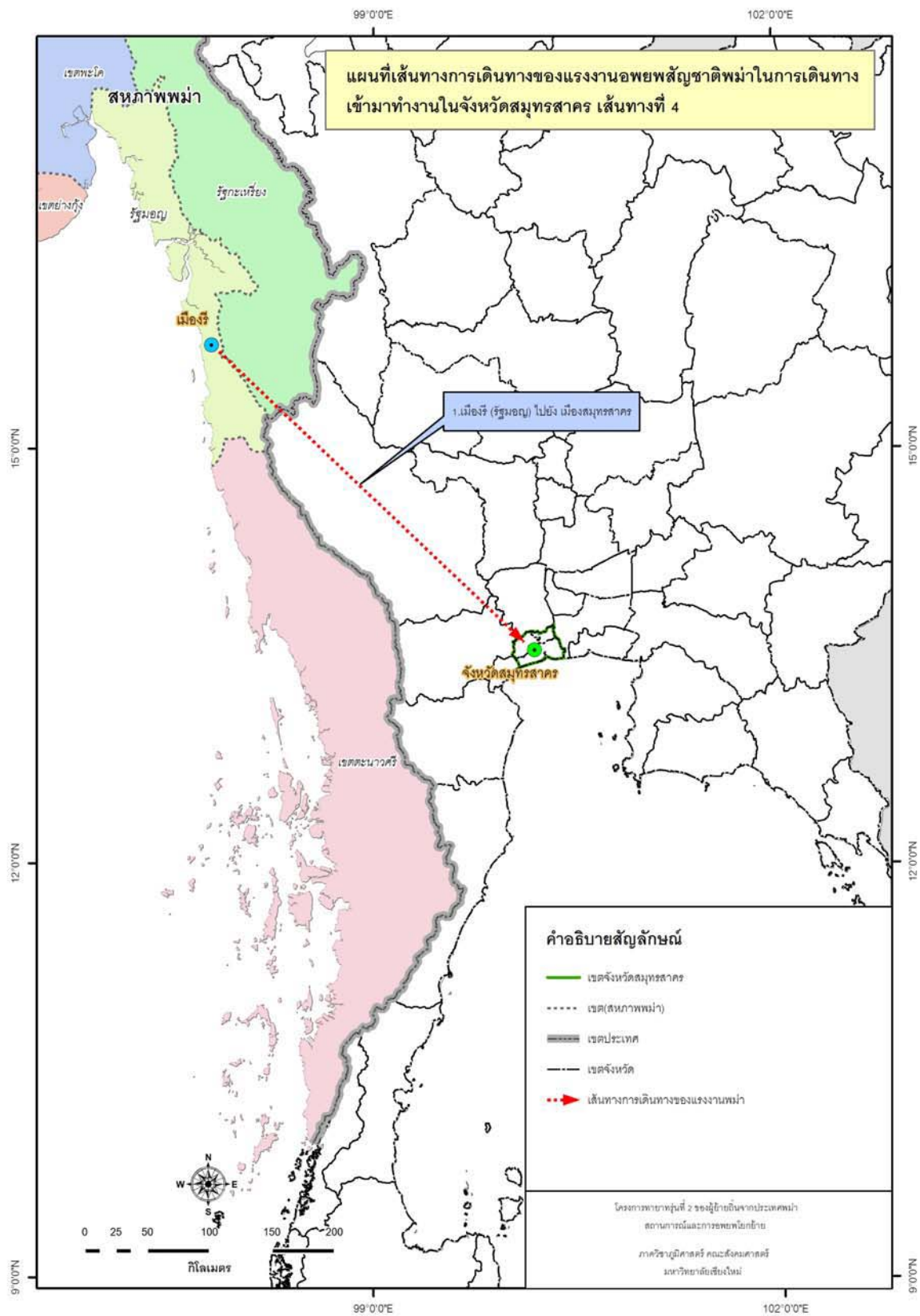

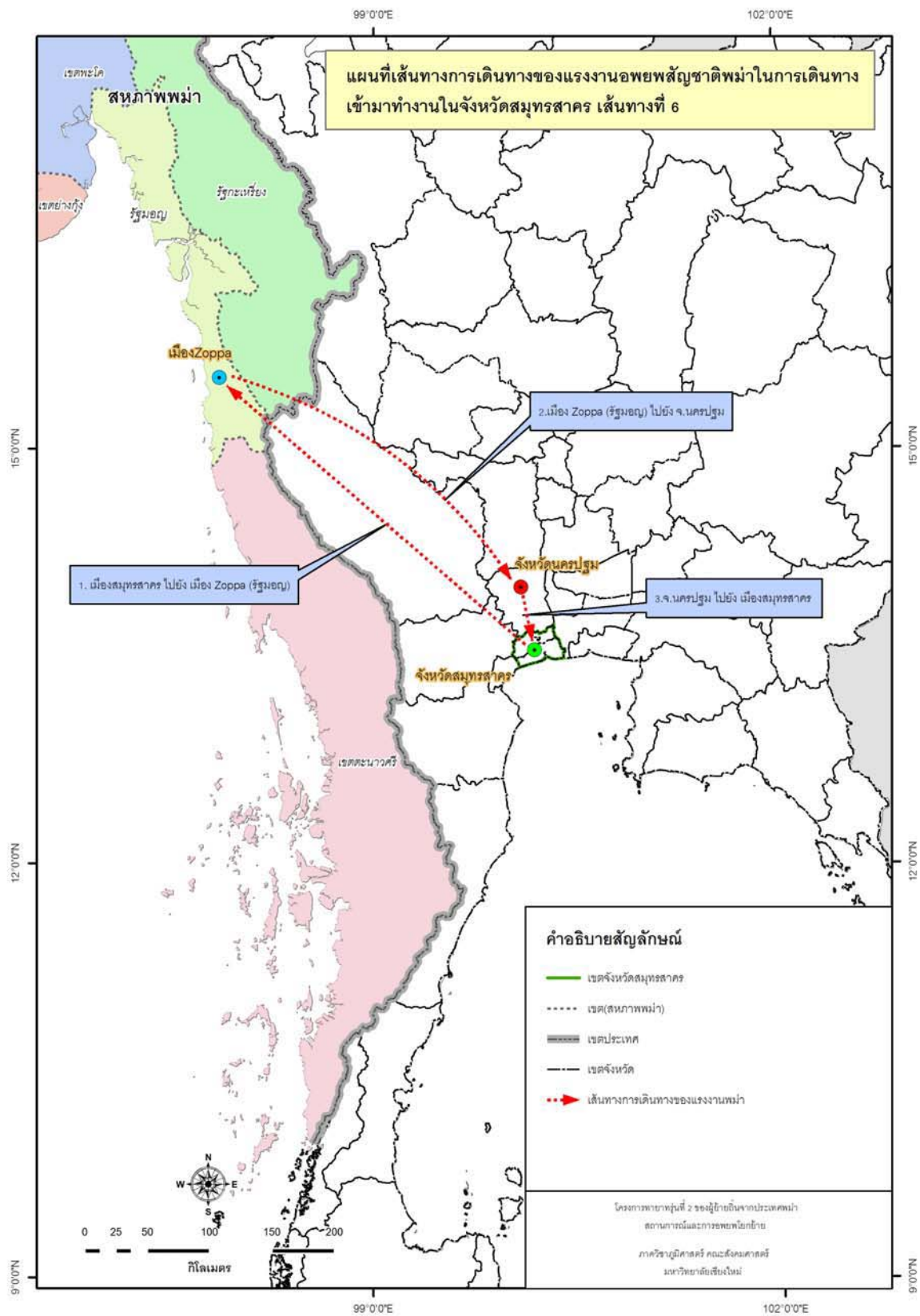
รูป 5.5 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 2

รูป 5.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 3

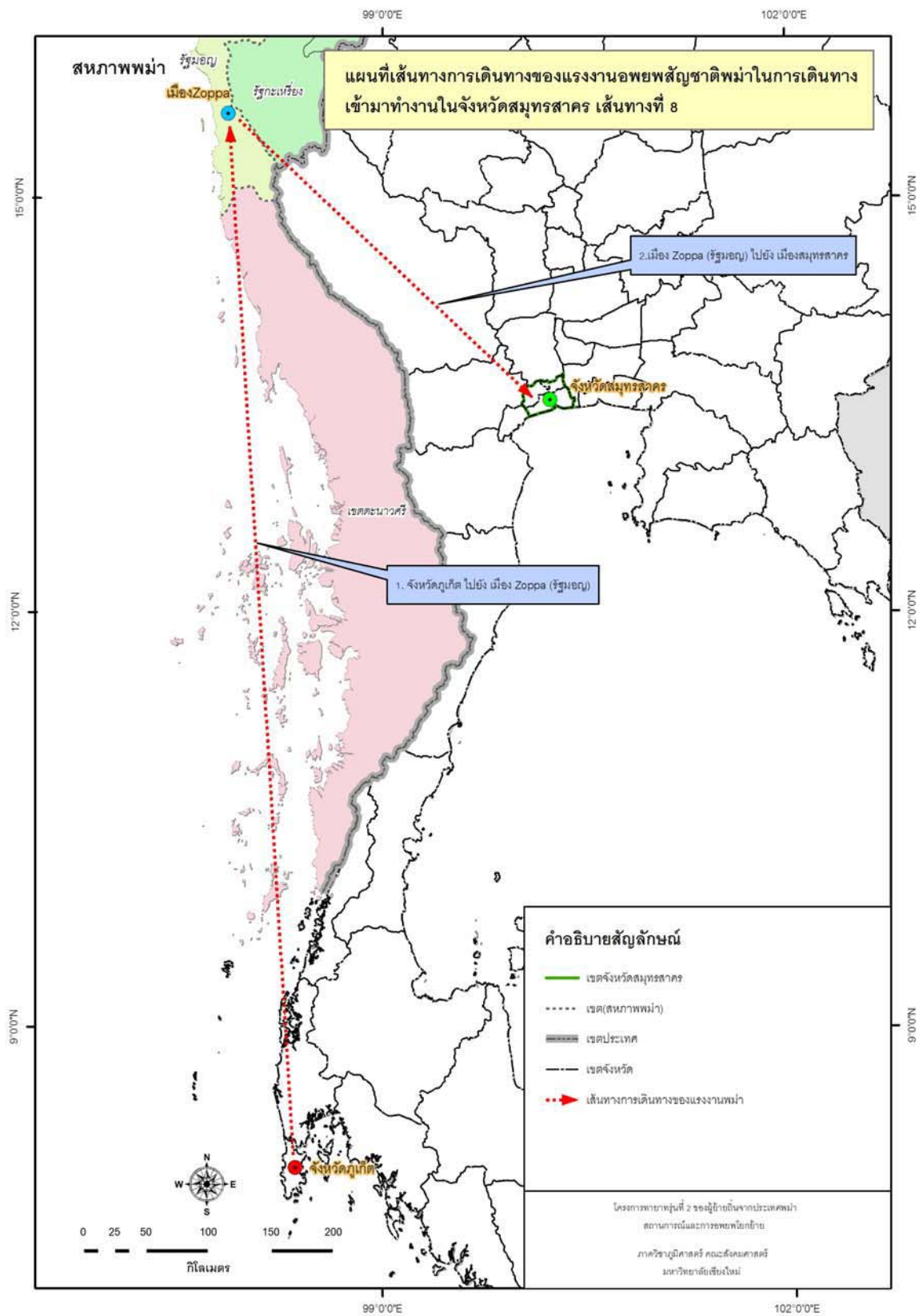
รูป 5.7 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 4

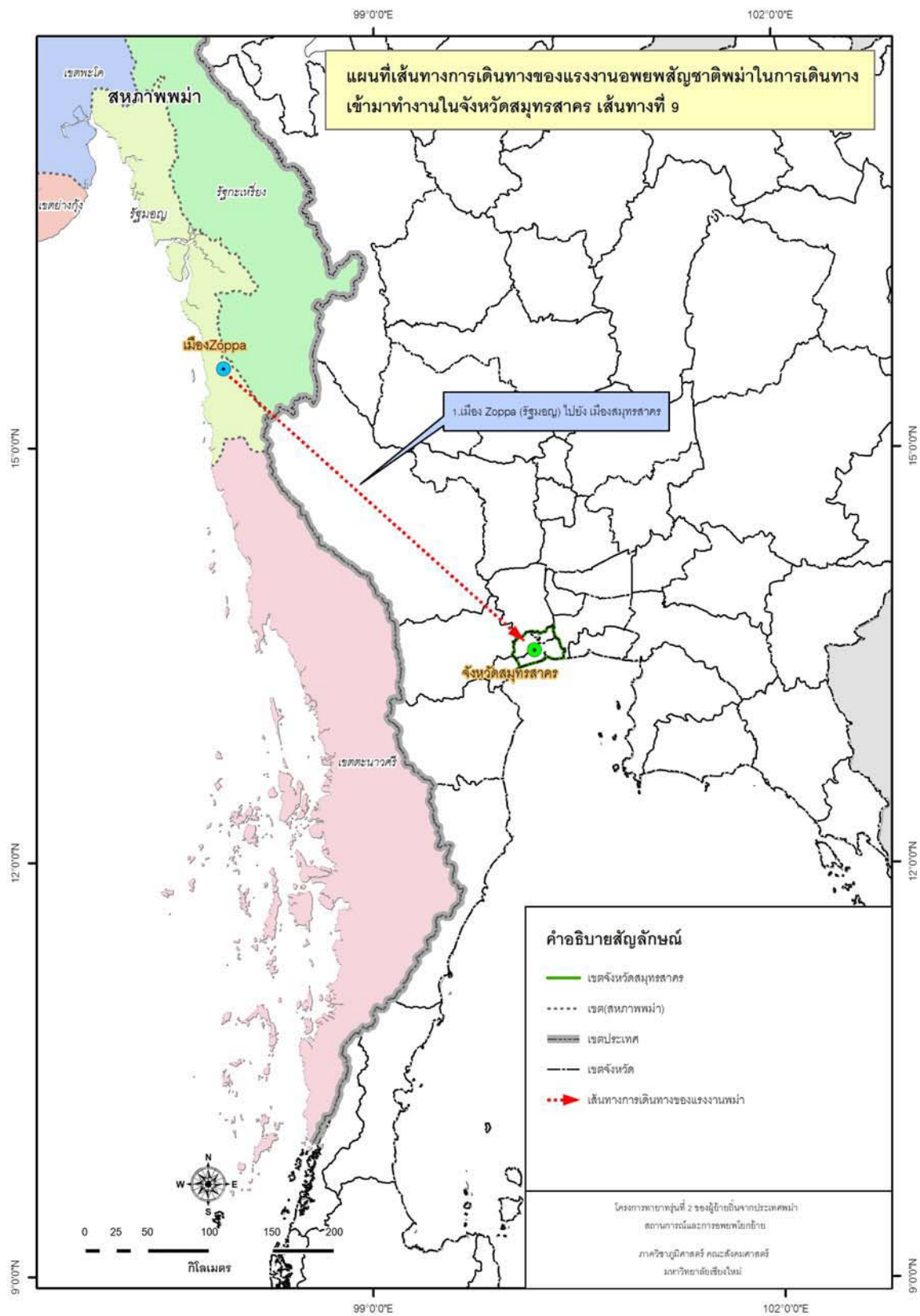
รูป 5.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 6

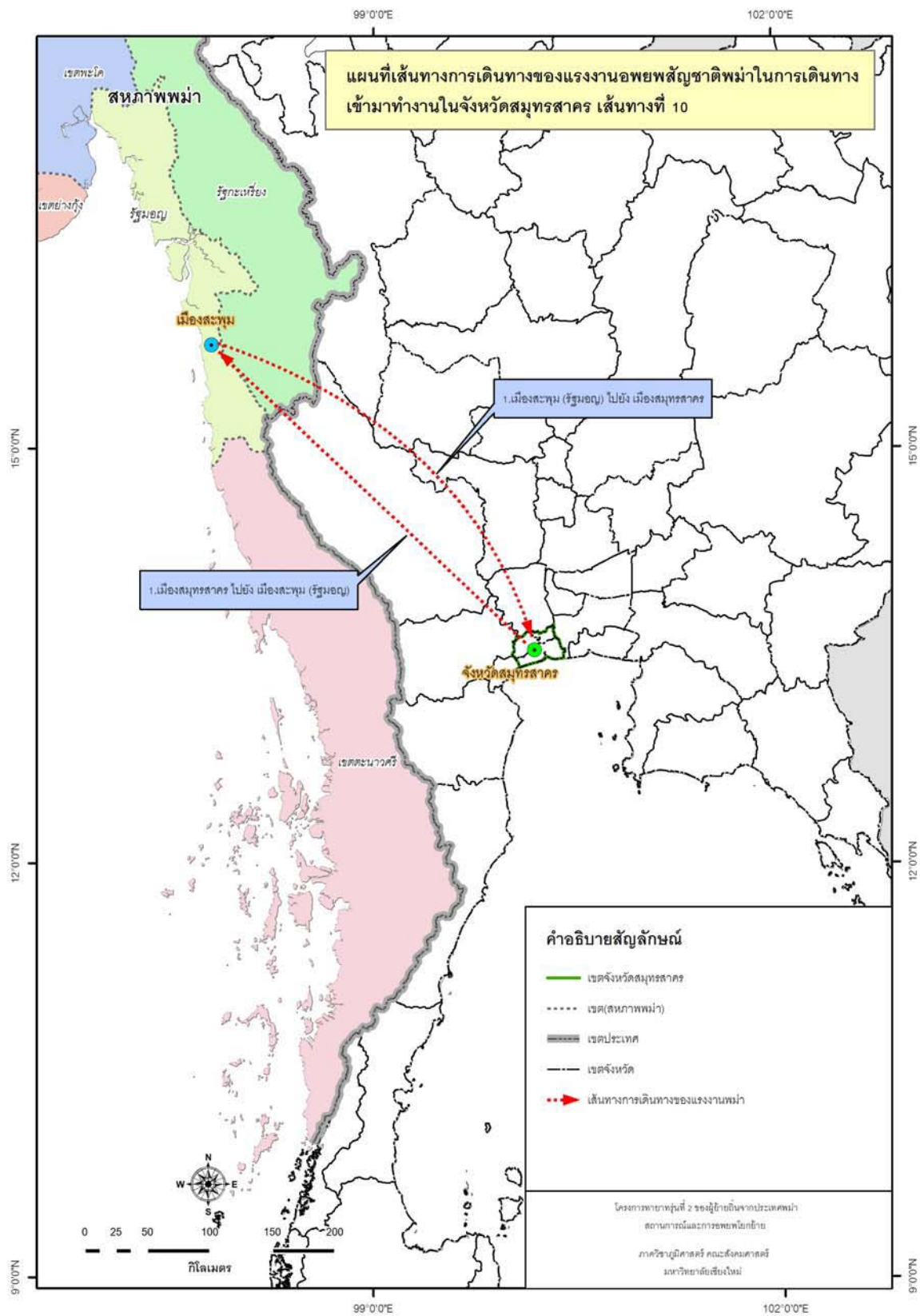
รูป 5.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 7

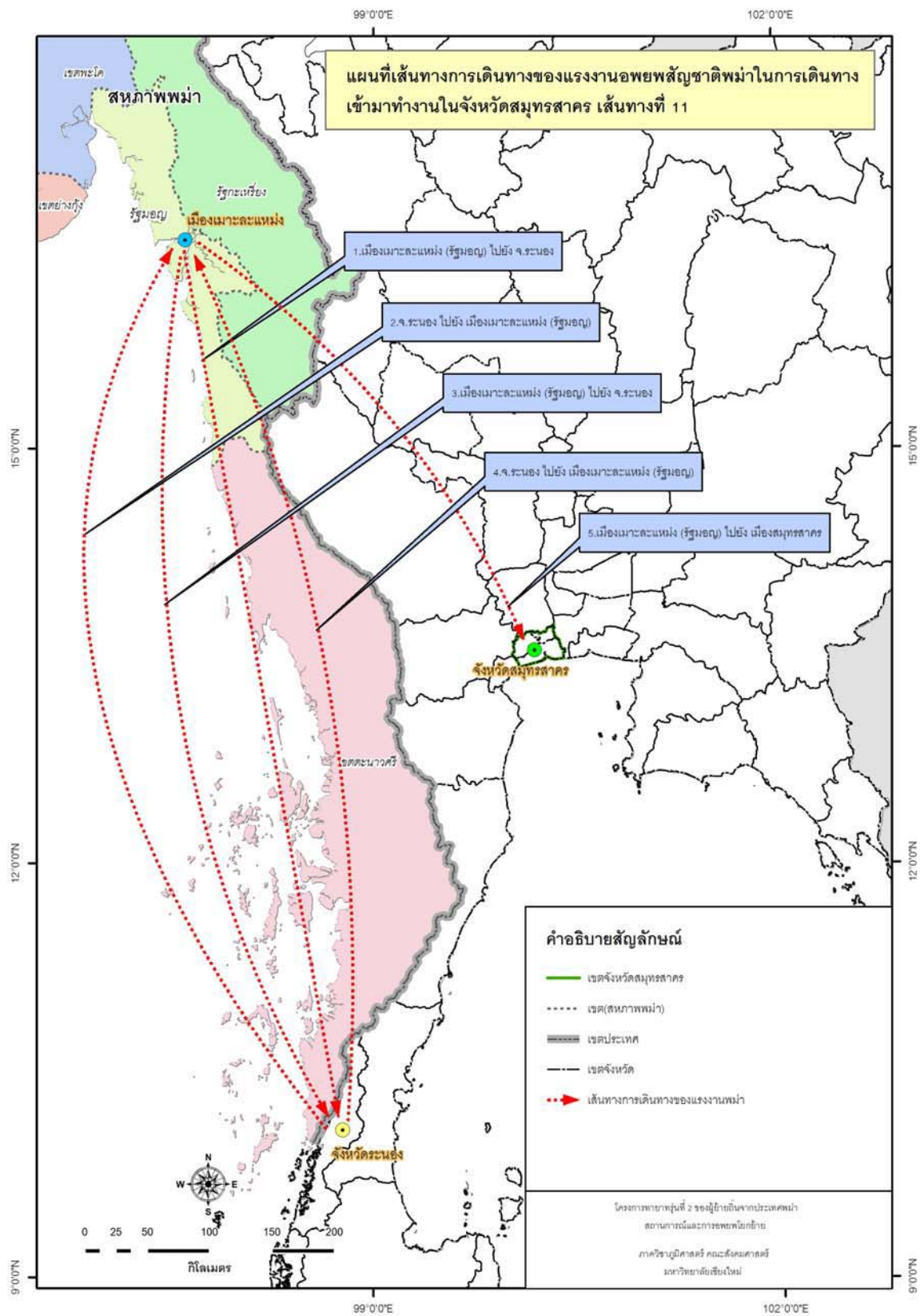
รูป 5.11 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 8

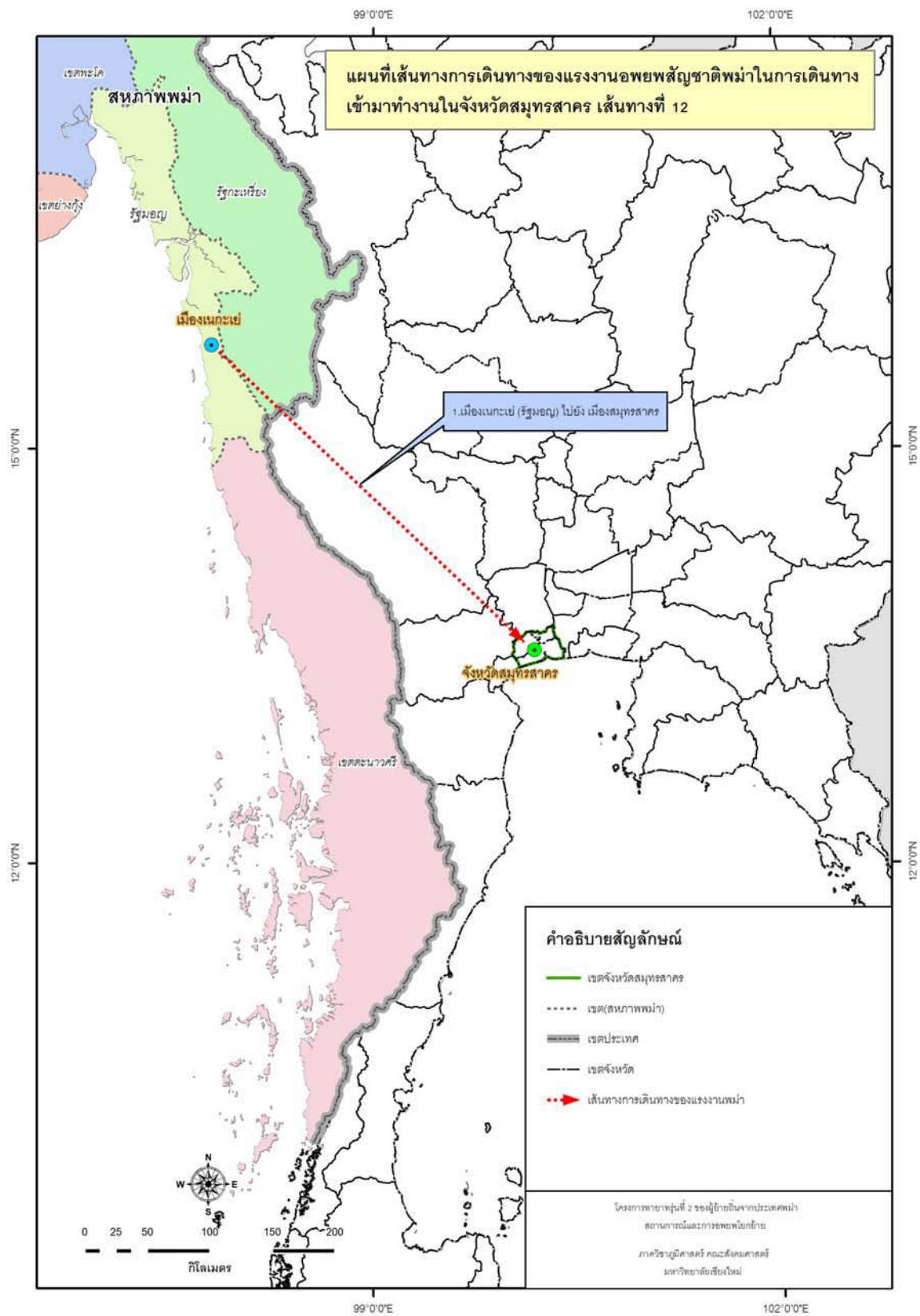
รูป 5.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 9

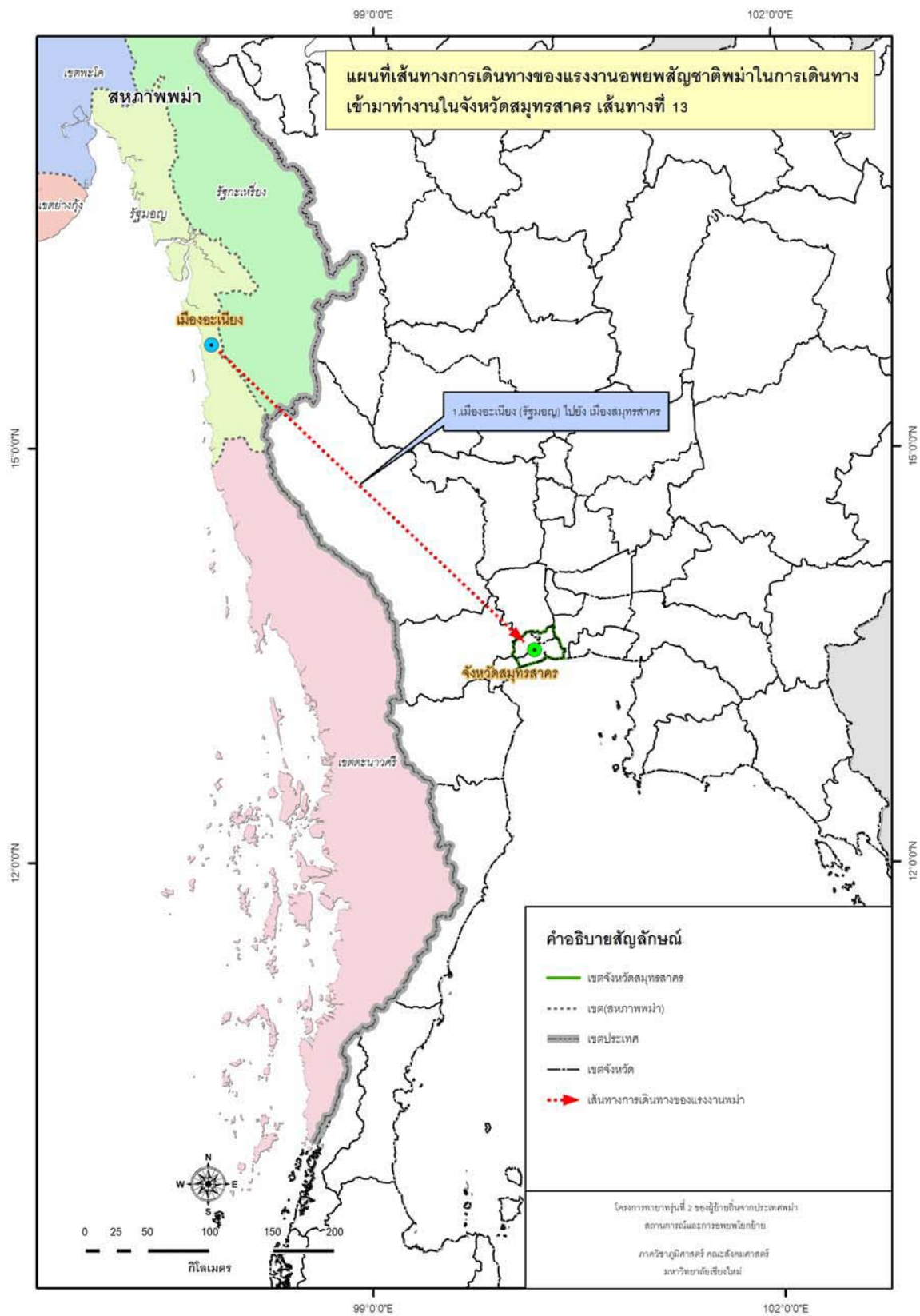
รูป 5.13 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 10

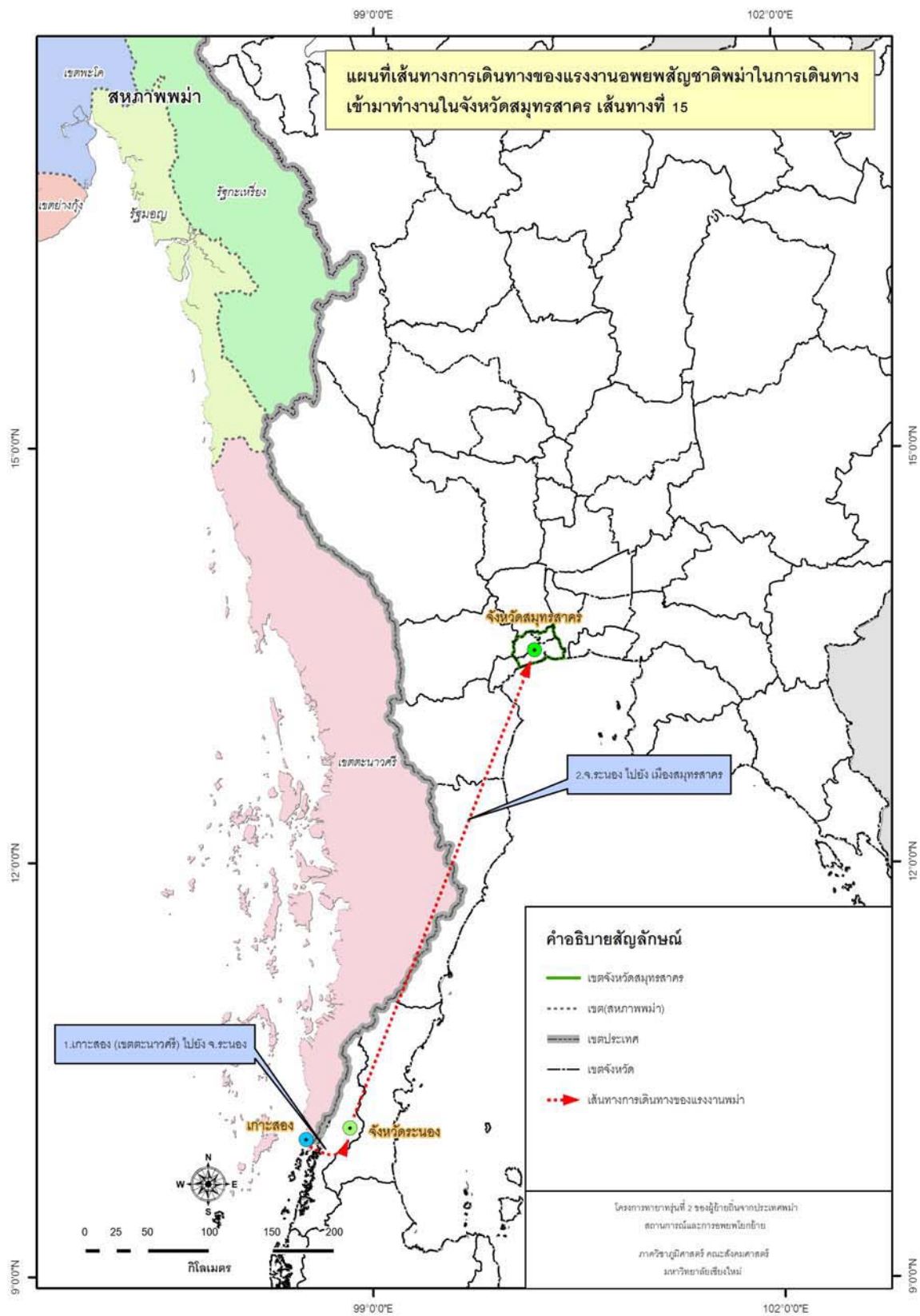
รูป 5.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 11

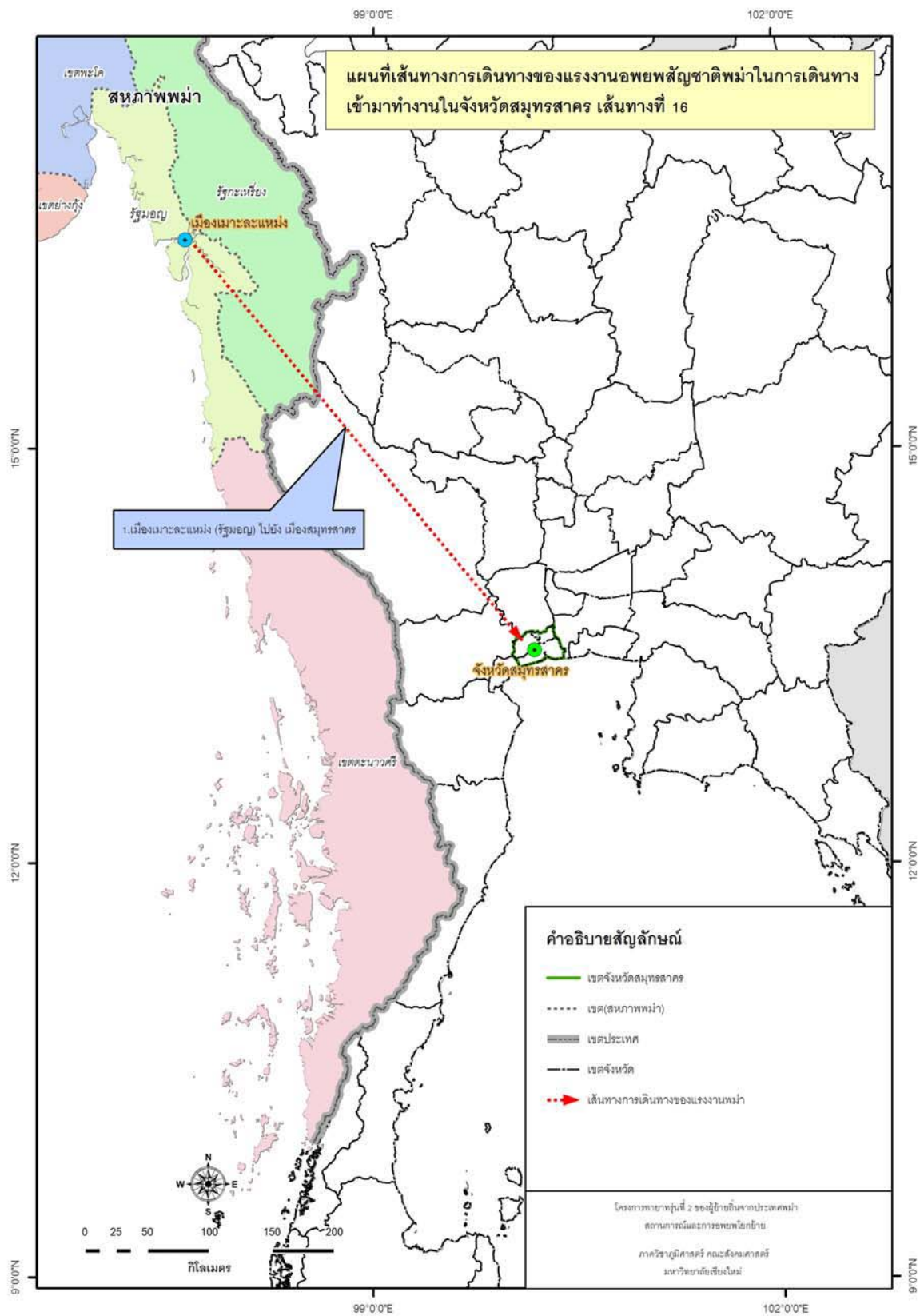
รูป 5.15 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 12

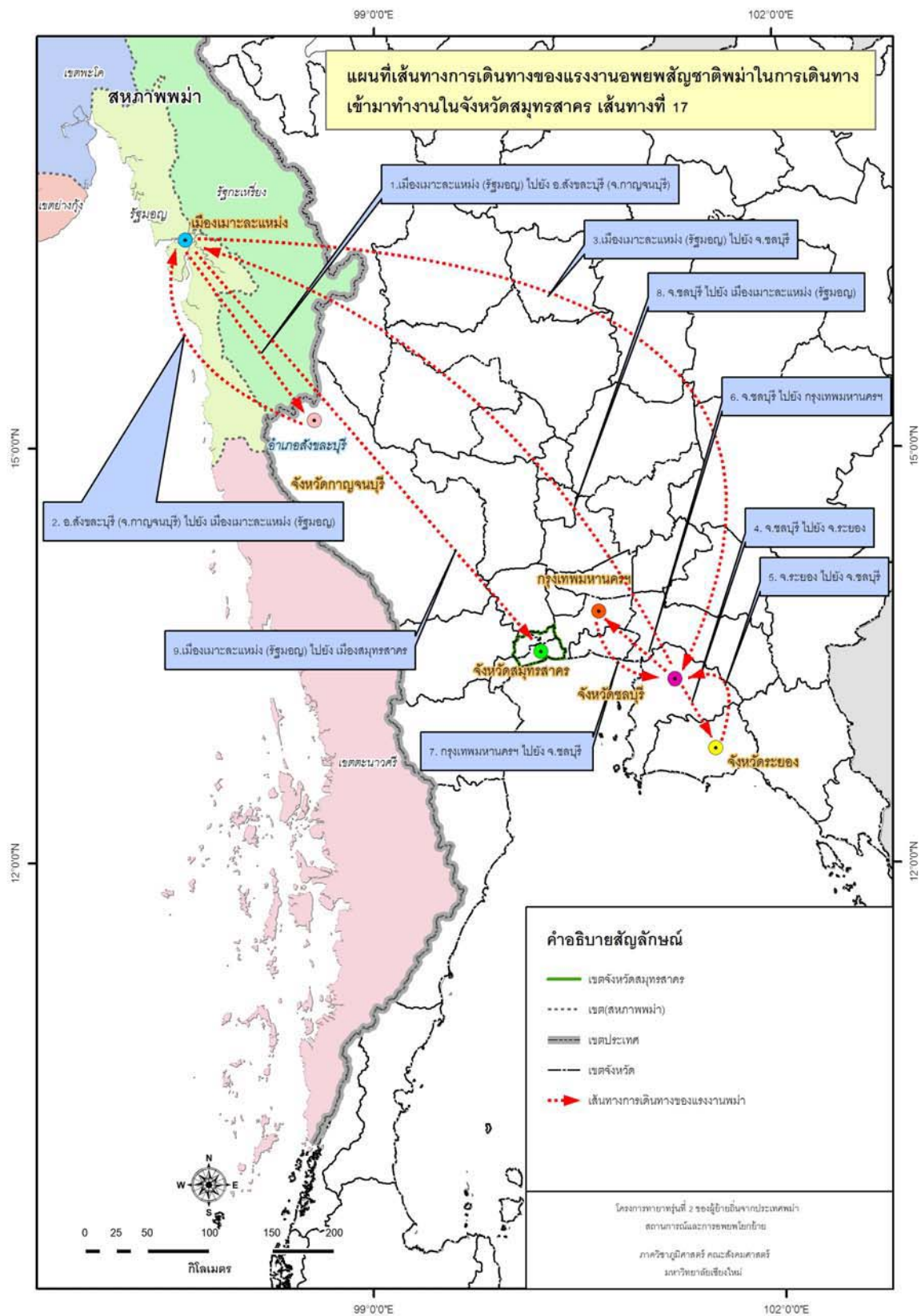
รูป 5.16 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 13

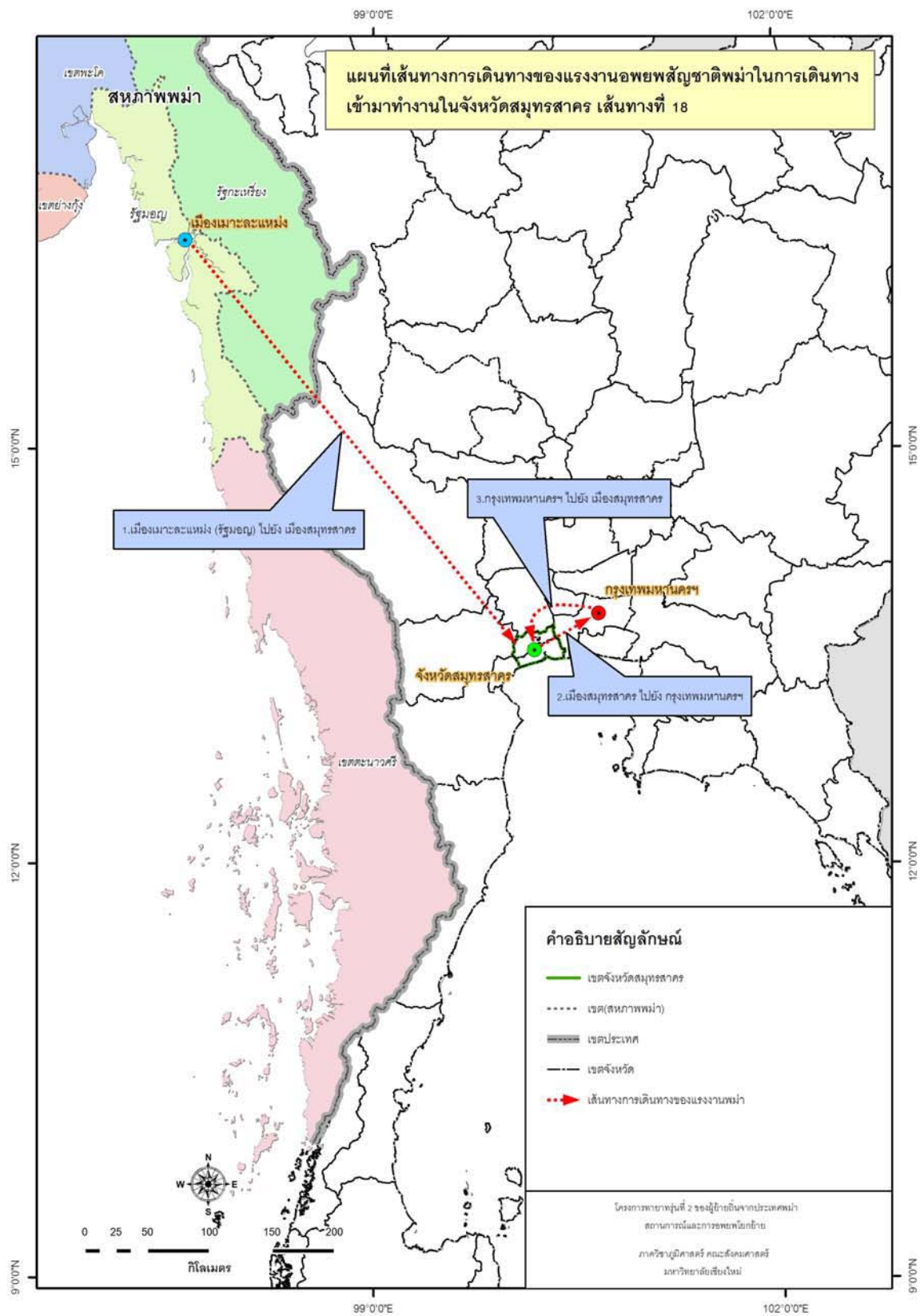
รูป 5.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 15

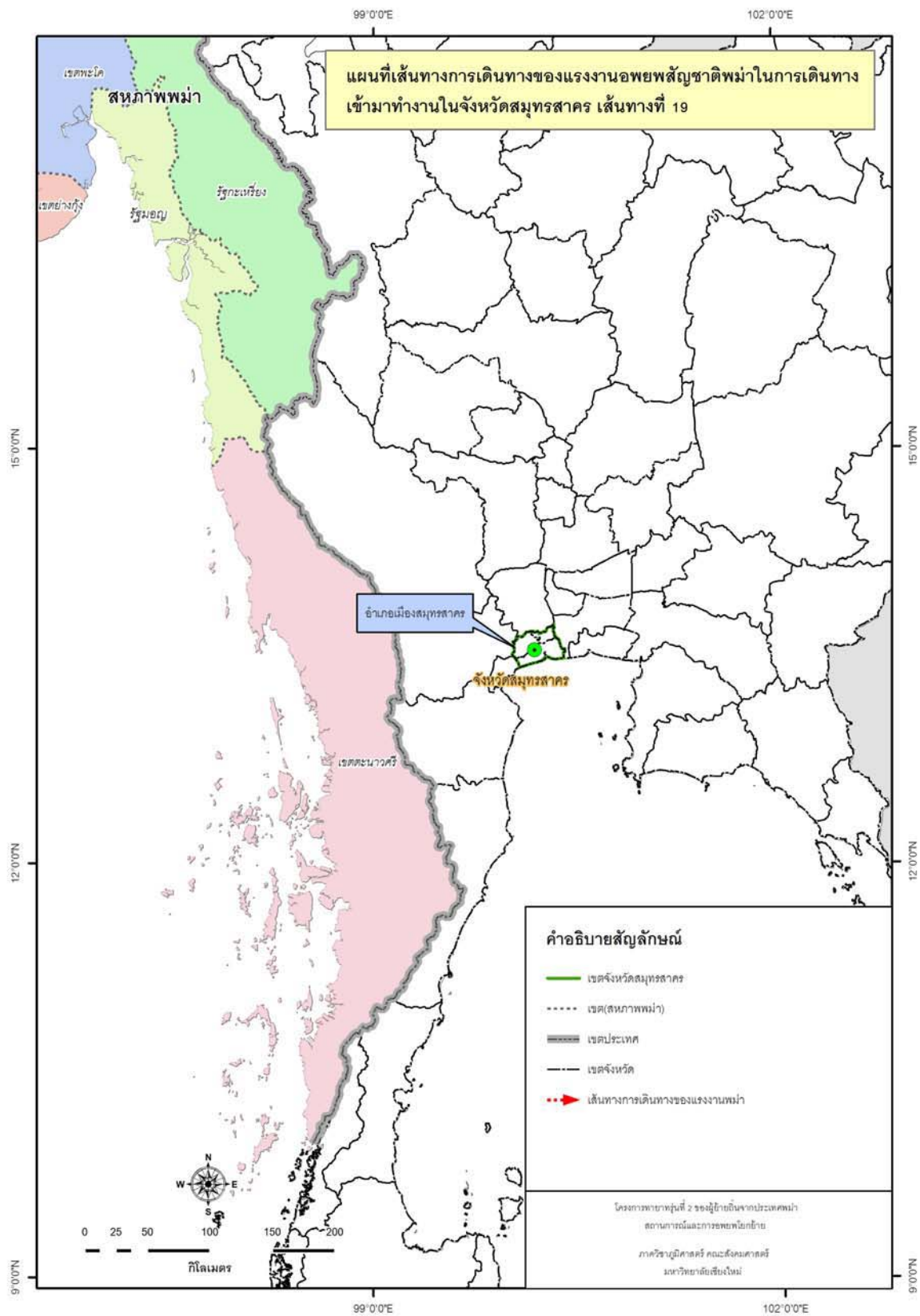
รูป 5.19 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 16

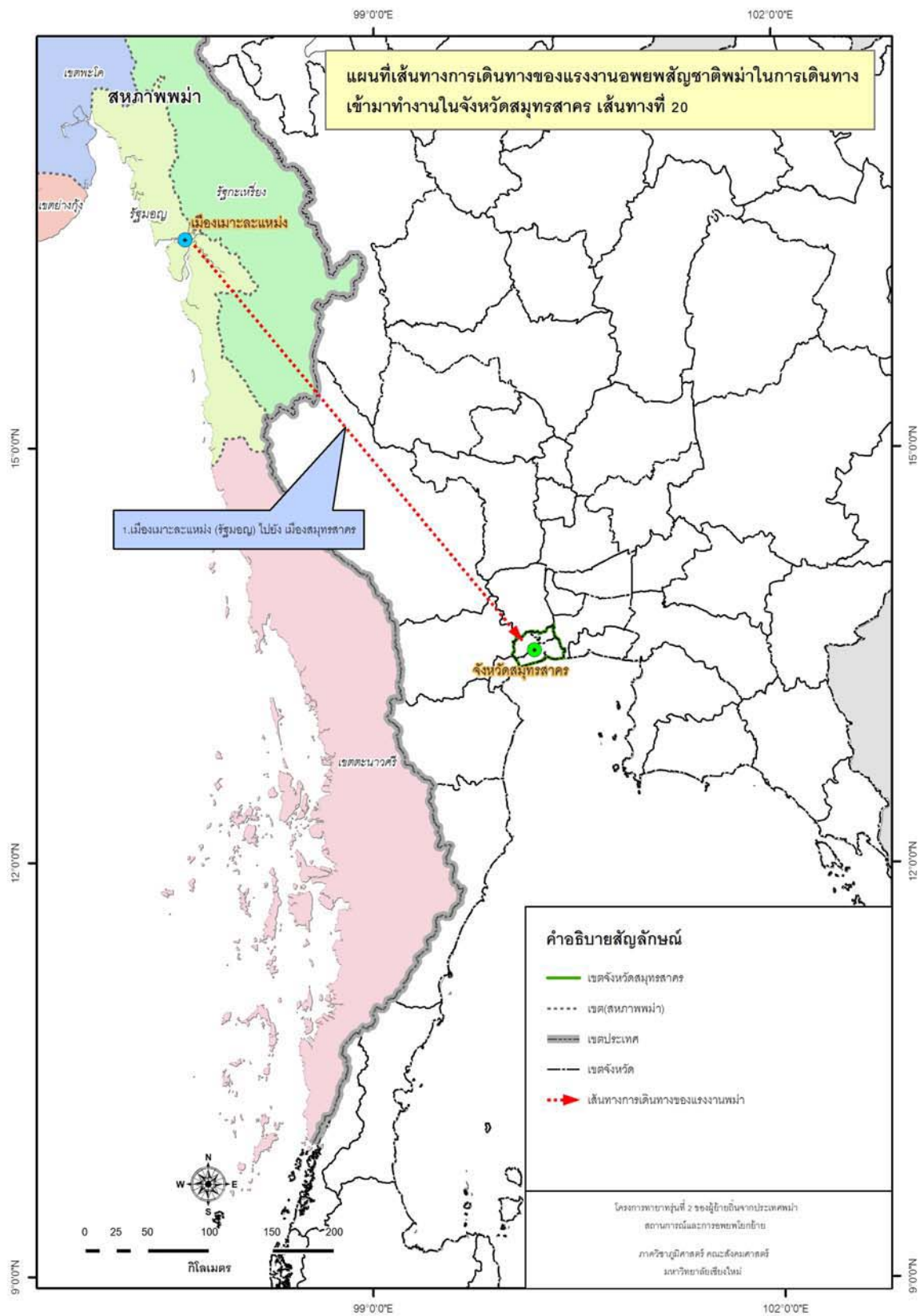
รูป 5.20 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 17

รูป 5.21 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 18

รูป 5.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 19

รูป 5.23 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 20

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 16 รายที่มีการอพยพโยกย้ายและมี 4 รายที่ไม่อพยพ (ตาราง 5.11) โดยส่วนมากแบ่งรูปแบบของการอพยพโยกย้ายได้ 4 รูปแบบดังนี้คือ

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 5.11 การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

พื้นที่	การอพยพโยกย้าย				รวม
	ไม่อพยพ		อพยพ		
	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	
อ. เมืองสมุทรสาคร	5	11	-	-	16
กรุงเทพฯ	-	-	1	-	1
นครปฐม	-	-	1	-	1
ชลบุรี	-	-	-	1	1
ประจวบคีรีขันธ์	-	-	1	-	1
รวม	5	11	3	1	20

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 5 ราย มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 5.12 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองริ รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่นั้จนอายุ 1 ปี จึงย้ายตามบิดามารดาซึ่งเป็นกรรมกรก่อสร้างมายังอำเภอเมืองสมุทรสาครอยู่ที่นี้ 3 ปี จึงย้ายไปที่จังหวัดระยองอีกประมาณ 2 ปี จึงย้ายกลับมาก็ที่

อำเภอเมืองสมุทรสาครอีกครั้งตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุ 7 ปี พออายุได้ 8 ปี ตัวอย่างรายนี้ได้ไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรกแต่เรียนได้เพียง 2 ปี ครอบครัวไม่มีเงินให้เรียนจึงต้องออกจากโรงเรียนตอนอายุ 10 ปี และมาช่วยมารดาแกะกุ้งที่ลั้งกุ้ง (แกะเปลือก ไว้หาง ผ่าหลัง หักหัว เป็นต้น) เป็นงานหารายได้มาจากจำนวนกุ้งที่แกะได้ ซึ่งมารดาจะเป็นคนเก็บเงินทั้งหมด ซึ่งตัวอย่างรายนี้ช่วยมารดาแกะกุ้ง ดูแลบ้าน ดูแลน้องจนอายุได้ 14 ปี มารดาได้ยืมว่ามีงานในโรงงานกุ้งทำซูชิในอำเภอเมืองสมุทรสาคร จึงให้ตัวอย่างรายนี้ไปทำ ซึ่งต้องเสียค่าสมัครสูงถึง 9,000 บาท จ่ายให้นายหน้า ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับขอใบอนุญาตทำงาน ค่าชุด และค่าสมัครงาน งานนี้ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลา 38 บาท/ชั่วโมง ทำงานตั้งแต่เวลา 07:30 – 17:00 น. ได้หยุดวันอาทิตย์ เป็นงานที่ทำงานปัจจุบันซึ่งทำมาได้ปีกว่าแล้ว ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.5

ตาราง 5.12 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → จังหวัดระยอง → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
2	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
3	อำเภอกระทุ่ม จังหวัดภูเก็ต → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
4	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
5	อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองเจ้ รัฐมอญ หลังจากที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 3 ปี บิดามารดาย้ายไปทำงานที่จังหวัดสมุทรปราการ จึงส่งตัวอย่างรายนี้กลับไปอยู่บ้านที่พม่ากับย่า เพื่อที่จะได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ซึ่งก็ได้เรียนจนจบเกรด 6 ตอนอายุ 13 ปี มารดาจึงไปรับมาอยู่ด้วยกันที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้าผู้ใหญ่ 10,000 บาท เด็ก 4,000 บาท หลังจากที่มาอยู่ที่สมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้ยังไม่ได้ทำงานเพราะบิดามารดาเห็นว่ายังเป็นเด็กอยู่และมีเจ้าหน้าที่ของ

องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งมาชวนไปเรียนหนังสือในวันอาทิตย์ ซึ่งจะได้มีโอกาสเรียนภาษาไทยด้วย ตัวอย่างรายนี้เรียนหนังสือได้เกือบปีจนอายุ 14 ปี บิดามารดาให้ออกมาทำงาน โดยนำช่วยหางานให้เป็นคนงานในโรงงานทำขนม ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 20:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งต้องเสียค่าขอใบอนุญาตทำงาน 4,500 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบันนี้ ทำมาได้ประมาณ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.10

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต (มีใบเกิดแต่บิดามารดาทำหายระหว่างเดินทางกลับบ้าน) บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ มาเป็นกรรมกรก่อสร้างอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต ครอบครัวนี้อยู่ที่ภูเก็ตจนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 3 ปี จึงตัดสินใจย้ายกลับบ้านที่รัฐมอญและอยู่ที่นั่นอยู่ 4 ปี จนตัวอย่างรายนี้อายุ 7 ปี และเรียนจบเกรด 1 บิดามารดาจึงอพยพโยกย้ายมาทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยเข้ามาทางด่านแม่สอด และมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่ายผู้ใหญ่ 9,000 บาท เด็ก 2,000 บาท โดยบิดามารดาทำงานแกะกุ้งที่ลิ่งกุ้ง ตัวอย่างรายนี้อยู่บ้านเฉยๆ 2 ปี จนอายุได้ 9 ปี เพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก เรียนได้ 2 ปี หยุดเรียน เพราะครอบครัวไม่สามารถแบกรับค่าใช้จ่ายได้ บิดามารดาจึงให้ออกมาดูแลบ้านและเลี้ยงน้อง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 11 ปี โดยไปช่วยบิดามารดาทำงานในโรงงานทำลูกชิ้น โดยทำหน้าที่หักหัวปลา ได้รายได้วันละ 50 – 120 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00 – 14:00น. ทำได้ไม่กี่เดือน เพื่อนของบิดาเห็นว่าพูดภาษาไทยจึงชวนตัวอย่างรายนี้ไปขายของที่ร้านขายอาหารทะเลในตลาดอำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. หลังจากทำงานนี้ได้ 2 ปี ตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 14 ปี บิดาให้ย้ายมาทำงานที่แปปลาด้วยกัน เพราะเป็นงานเหมา โดยช่วยบิดาคัดแยกปลาตามขนาด และประเภทปลาได้ค่าจ้างวันละ 150 – 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00 – 09:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณปลาในแต่ละวัน) ตัวอย่างรายนี้จ้างนายหน้าทำใบอนุญาตทำงานซึ่งเสียค่าทำบัตร 4,800 บาท และระบุอายุว่า 17 ปี ทั้งที่อายุจริงเพียงแค่ 14 ปี งานนี้เป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งทำมาได้ประมาณ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.11

รายที่ 4 ชายมอญ อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองสะพุม รัฐมอญ บิดาทำงานที่ลิ่งปลา และมารดาทำงานที่ลิ่งกุ้ง ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือในบางครั้งจึงไปช่วยมารดาแกะกุ้ง ช่วยดูแลบ้าน จนอายุได้ 12 ปี บิดามารดาจึงส่งไปเรียนหนังสือที่รัฐมอญ โดยตัวอย่างรายนี้เดินทางกลับไปทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้า 3,900 บาท ตัวอย่างรายนี้อยู่ได้ 2 ปี (ตอนอายุได้ 14 ปี) ก็ติดต่อบิดามารดาว่าอยากกลับมาอยู่ประเทศไทย มารดาจึงขอให้ญาติซึ่งเป็นนายหน้าพามาโดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ เสียค่านายหน้า 10,000 บาท ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยเป็นลูกจ้างร้านขายผักในตลาดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยที่เจ้าของร้านชวนไปทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 14:00 – 18:00น. ทำงานอาทิตย์ละ 4 วัน ส่วนอีก 3 วันตัวอย่างรายนี้ไปช่วยบิดาทำงานที่ลิ่งปลา ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ 2 เดือน ญาติมาชวนไป

ทำงานแกะกึ่งที่ลึงกึ่งซึ่งเป็นงานเหมา ค่าจ้างจะได้ตามจำนวนกึ่งและขนาดกึ่งที่แกะได้ เฉลี่ยแล้วกิโลกกรัมละ 6 – 13 บาท ได้ค่าจ้างอาทิตย์ละประมาณ 900 – 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 21:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกึ่งในแต่ละวัน) ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่ลึงกึ่งแห่งนี้ได้ 4 เดือน นายจ้างของบิดาเปลี่ยนจากลึงปลามาทำโรงงานพลาสติก เลยชวนทั้งครอบครัวมาทำงานที่โรงงานนี้ โดยตัวอย่างรายนี้มีหน้าที่รับพลาสติกที่ส่งมาจากที่ต่างๆ แกะ คัด ยกซัง เป็นต้น โดยได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:30 – 17:30น. หยุดวันอาทิตย์ ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่นี่ 5 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน โดยนายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุ 17 ปี เสียค่าใช้จ่าย 6,000 บาท นายจ้างออกเงินให้ก่อนแล้วหักเงินจากค่าแรง และมีค่าต่อใบอนุญาตทำงานปีละ 3,500 บาท ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.13

รายที่ 5 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มีใบเกิด) บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ มาทำงานแกะกึ่งที่ลึงแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 7 ปี เพื่อนมาชวนไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก โดยตัวอย่างนี้เรียนหนังสือได้ 2 ปี แล้วย้ายมาเรียนที่โรงเรียนอีกแห่งที่จัดการเรียนการสอนโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง โดยเรียนอีก 3 ปี ตอนอายุ 12 ปี ตัวอย่างรายนี้ได้มีโอกาสไปเรียนที่โรงเรียนวัดศิริมงคลได้อีกไม่ถึงปี บิดามารดาให้ลาออกมาช่วยทำงาน ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยทำงานเป็นครูพี่เลี้ยงเด็กและล้างในห้องครัวองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 15:00น. ทำงานได้ไม่ถึงปี ตัวอย่างรายนี้ลาออกมาแต่งงานแล้วเปลี่ยนมาทำงานที่โรงงานตุ๊กตาที่น้ำท่าอยู่และสามีก็ทำงานที่เดียวกัน โดยได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยเจ้าของโรงงานจัดหาหน้ามาให้โดยเสียค่าทำ 4,500 บาท ซึ่งนายจ้างจะหักจากเงินเดือน งานนี้เป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.22

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 3 ราย มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตารางที่ 5.13 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 34 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองรี รัฐมอญ อพยพเข้ามาทำกินในที่ดินของรัฐบาลไทยจัดสรรให้อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ จนอายุได้ 12 ปี มีการสู้รบบ่อยครั้งบริเวณชายแดน บิดามารดาจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยญาติชวนมาทำงานทำกระถางปลูกต้นไม้ ครอบครัวนี้อยู่ที่เกาะเกร็ดได้ 5 ปี จึงอพยพโยกย้ายพร้อมญาติมาอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะที่นนทบุรีตำรวจเริ่มกวาดจับคนที่ไม่มียบัตรประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากประเทศพม่าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครอบครัวนี้ทำสวนแตงโมโดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน (บุกเบิกที่ดินเอง) โดย

ตัวอย่างรายนี้ช่วยครอบครัวทำสวนแตงโม หลังจากอยู่ที่นี้ได้ปีกว่า ตัวอย่างรายนี้แต่งงานกับชาวพม่าที่อพยพหนีสงครามและการเกณฑ์ทหารเข้ามาทางอำเภอสังขละบุรีแล้วย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลังจากแต่งงานได้ปีกว่า (อายุ 18 ปี) เกิดการสู้รบบริเวณใกล้ชุมชนที่ตัวอย่างรายนี้อาศัยอยู่ ตัวอย่างรายนี้จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายโดยคนรู้จักชวนตัวอย่างรายนี้และสามีไปทำงานรับจ้างเพาะกล้ายางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เงินเดือน 6,000 บาท โดยนายจ้างดูแลรับผิดชอบเรื่องที่พักและอาหาร ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ 3 ปี ญาติชวนไปทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยได้งานแกะกึ่งในโรงงาน ซึ่งงานแกะกึ่งเป็นงานเหมา รายได้จะได้ตามจำนวนกึ่งและขนาดที่แกะได้ โดยได้รายได้ประมาณ 2,000 – 4,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 03:00 – 22:00น. นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้คนงาน โดยคนงานต้องจ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,000 บาท และมีค่าต่อบัตรปีละ 4,500 บาท ซึ่งตัวอย่างรายนี้ยังทำงานนี้จนปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.6

ตาราง 5.13 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี → อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี → จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* → จังหวัดสุราษฎร์ธานี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร
2	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → จังหวัดนครปฐม* → อำเภอเมืองสมุทรสาคร
3	อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี → จังหวัดชลบุรี → จังหวัดระยอง → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ* → จังหวัดชลบุรี (2) → อำเภอเมืองสมุทรสาคร (2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 ชายมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่เมืองสมุทรสาครจนอายุได้ 6 ปี มารดาส่งกลับไปอยู่กับยายที่รัฐมอญ และบวชเรียนจนอายุ 12 ปี มารดาให้นายหน้าพามาประเทศไทยโดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเสียค่านายหน้า 5,000 บาท ให้มาช่วยบิดาทำงานก่อสร้างที่จังหวัดนครปฐม โดยได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท และทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานที่นี้ได้ 1 ปี งานหมด ทั้งครอบครัวเลยอพยพพร้อมผู้รับเหมามาที่อำเภอสมุทรสาคร โดยตัวอย่างรายนี้มาทำงานแกะกึ่งที่สั่งได้เงิน

600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้ง) ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าทำใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ใน

รูป 5.9

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากรัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีจนอายุ 3 ปี ทั้งครอบครัวจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรีอยู่ 10 ปี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พออายุได้ 13 ปี ทั้งครอบครัวได้อพยพโยกย้ายไปอยู่ที่จังหวัดระยอง โดยบิดามารดาไปทำงานแกะกุ้ง อยู่ที่นี่ได้ 1 ปี ทั้งครอบครัวจึงย้ายกลับมาอยู่ที่ชลบุรี อยู่ได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้ (อายุ 15 ปี) จึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยให้นายหน้าหางานให้โดยพาไปทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (จ่ายค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานหนักมากแทบไม่ได้พัก ตัวอย่างรายนี้จึงทำงานได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วนั่งรถกลับมาหาบิดามารดาที่จังหวัดชลบุรี มารดาจึงหางานให้ทำในร้านอาหารตามสั่ง ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างให้ ทำงานได้ 1 เดือน จึงเปลี่ยนมาทำงานเป็นแม่บ้าน ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงาน 3 เดือน แต่ถูกโกงค่าจ้างอีกได้รับค่าจ้างเพียงเดือนเดียว หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงขอให้พี่ที่อยู่ที่สมุทรสาครหางานให้ โดยได้งานที่ล้างปลาได้ค่าจ้างวันละ 150 – 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ทำงานนี้ได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะงานที่ล้างปลาเป็น “งานหนัก อันตรายจากการใช้มีด เคยโดนมีดบาด เลยไม่อยากทำ” จากนั้นตัวอย่างรายนี้เห็นประกาศรับคนงานของโรงงานกุ้งเลยไปสมัคร โดยเสียค่าสมัครงาน 3,500 บาท โดยทำงานได้ค่าจ้างวันละ 208 บาท ได้ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.17

(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 11 ราย มีเส้นทางอพยพโยกย้ายไว้ในตาราง 5.14 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเจเปราะ รัฐมอญ บิดามารดาเดินทางเข้ามาในประเทศไทยตอนอายุ 1 ปี โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดามีอาชีพแกะกุ้งแบบรายเหมาอยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่สมุทรสาครจนอายุ 10 ปี บิดามารดาอพยพโยกย้ายไปทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างที่กรุงเทพฯ โดยอยู่ได้ 3 ปีก็อพยพกลับมาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร เพราะโดนโกงค่าแรง โดยบิดามารดากลับมาทำงานแกะกุ้งแบบรายเหมา ตัวอย่างรายนี้ช่วยดูแลบ้าน อยู่ได้ประมาณ 1 ปี จนอายุ 14 ก็ได้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งเรียนได้ 8 เดือน จึงตัดสินใจหยุดเรียนออกมาทำงานเพราะอยากช่วยครอบครัวหารายได้

ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานที่โรงงานกึ่งแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองสมุทรสาครตอนอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นที่เดียวกับที่บิดาทำงาน โดยต้องเสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท ให้กับโรงงาน ซึ่งบอกว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขอใบอนุญาตทำงาน งานที่ทำคือ ใช้มีดผ่าหลังกึ่ง ดึงหาง แกะหัว หักหัวกึ่ง เป็นต้น ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานกะดึกตั้งแต่ 20:00 – 04:30น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูปที่ 5.4

ตาราง 5.14 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองเจเปราะ รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
2	เมืองรี รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
3	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
4	เมือง Zoppa รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
5	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดระนอง → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดระนอง → เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(5)
6	เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
7	เมืองอะเนียง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
8	เมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(4)
9	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
10	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
11	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 หนูมมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองรี รัฐมอญ บิดามารดาพาเดินทางมาประเทศไทย ตอนอายุ 3 ปี เข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตรงมาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 6 ปี โดยช่วยมารดาแกะกุ้งที่ล้าง ซึ่งค่าจ้างที่ได้ก็นำมารดาเก็บไว้หมด ทำงานได้ 3 ปี ล้างกุ้งปิดกิจการ จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องและแพ็คกุ้ง โดยคนรู้จักแนะนำให้ ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 20 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ทำงานได้ปีกว่า (อายุ 10 ปี) ก็ลาออกเพราะ “ขัดแย้งเรื่องงานกับหัวหน้าคนไทย” หลังจากนั้นบิดาก็ชวนไปทำงานที่โรงงานหอย (ที่เพิ่งเปิดใหม่) โดยได้เงินเดือนประมาณ 2,500 – 10,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 17:00 – 01:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบัน และทำมาแล้ว 7 ปี ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,000 บาท ค่าต่อบัตรอีก 3,500 บาท ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.7

รายที่ 3 ชายมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมาะละหม่ง รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 5 ปี โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี หลังจากมาถึงอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้ก็ช่วยมารดาทำงานแกะกุ้ง โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. (ขึ้นกับปริมาณกุ้ง) ค่าจ้างที่ได้มารดาเก็บไว้หมด ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่จนอายุ 13 ปี ก็เลิกเพราะล้างปิด หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้ไปช่วยบิดาทำงานก่อสร้างได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,800 บาท และค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.8

รายที่ 4 หญิงมอญ อายุ 23 ปี เกิดที่เมือง Zoppa รัฐมอญ บิดามารดาเดินทางมายังประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเกรด 2 มาทางด่านระนองตรงมาที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปีโดยไปช่วยบิดาแกะกุ้งในโรงงานกุ้ง ได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 – 3,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 22:00น. ซึ่งทำมาได้ 13 ปีแล้ว และเป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานตอนอายุ 18 ปี โดยเจ้าของโรงงานให้นายหน้ามาจัดการเสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท และค่าต่อบัตร 3,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในรูป 5.12

รายที่ 5 หญิงมอญ อายุ 25 ปี เกิดที่เมืองเมาะละหม่ง รัฐมอญ มารดาพามาอยู่ที่จังหวัดระนอง (ซึ่งบิดาอพยพมาก่อนหน้านั้นแล้ว) ตอนอายุ 7 ปี เข้ามาทางด่านระนอง จากนั้นทั้งครอบครัวก็อพยพไปอยู่ที่เมืองสมุทรสาคร อยู่ได้ปีกว่า บิดาจึงส่งตัวอย่างรายนี้กลับไปเรียนหนังสือที่รัฐมอญ ตอนอายุ 8 ปีพออายุ 10 ปี บิดาจึงไปปรับกลับมาอยู่ที่จังหวัดระนอง ซึ่งอยู่ได้ไม่กี่เดือนบิดาจึงส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมืองเมาะละหม่งอีกครั้ง จนจบเกรด 4 ตอนอายุได้ 14 ปี บิดาจึงให้นายหน้าพาตัวอย่างรายนี้มาอยู่ด้วยคนที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยมาทางด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เสียค่านายหน้า 13,000 บาท ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งที่ล้างกุ้ง โดยค่าจ้างที่ได้มารดาเก็บไว้หมด ทำงานตั้งแต่

05:00 – 18:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้ง) พอตัวอย่างนี้อายุได้ 15 ปี นายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ เสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท โดยนายจ้างจะหักเงินจากค่าจ้างครั้งละ 500 บาท ต่อรอบเงินที่ออก โดยในบัตรตัวอย่างรายนี้ระบุว่าอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุเพียง 15 ปีเท่านั้น ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่ลี้ภัยแห่งหนึ่งได้ 2 ปี จึงย้ายไปอยู่ที่ลี้ภัยอีกแห่งโดยนำชวนไป โดยเสียค่าสมัครงาน 1,500 บาท ได้ค่าจ้างวันละ 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 24:00น. ค่าจ้างจะออกทุกๆ สองสัปดาห์ โดยทำงานที่นี้ได้ 5 ปีจึงลาออก เนื่องจากต้องแก้ไขตลอดการทำงานไม่ไหว จึงพักงานคลอดบุตรและเลี้ยงบุตรจนบุตรอายุได้ 5 เดือน ตัวอย่างรายนี้ได้มีโอกาสพบกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง (IOM) เลยไปสมัครงานได้เป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งพนักงานสาธารณสุขต่างดาวได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานช่วงเวลา 08:30 – 16:30น. ได้หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ โดยองค์กรนี้ช่วยขอใบอนุญาตทำงานให้ด้วย หลังจากทำงานได้เกือบ 3 ปี โครงการปิดตัวลงตัวอย่างรายนี้เลยต้องหางานใหม่ได้งานแกะกุ้งในลี้ภัยแห่งหนึ่ง ได้ค่าจ้างประมาณสัปดาห์ละ 2,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 3 เดือนก็ลาออก เพราะกุ้งน้อยลง นายจ้างเลยเปลี่ยนเป็นล้างปลา ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานหักหัวปลา แล่ปลา เพราะ “ไม่เคยทำ ปลากลิ่นแรง ทนไม่ไหว” หลังจากนั้นงานที่หาที่ทำคือ ไปช่วยเป็นล่ามให้พยาบาลที่รู้จักกัน โดยทำงานตอนเย็นตั้งแต่ 17:00 – 20:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.14

รายที่ 6 ชายมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ โดยที่ตอนยังเล็ก (จำอายุไม่ได้) เคยมาอยู่ประเทศไทยอยู่ระยะหนึ่ง แล้วกลับไปเรียนหนังสือที่พม่า จนจบเกรด 1 ตอนอายุ 11 ปี บิดาจึงไปรับมาอยู่ด้วยกันที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยเข้ามาทางด่านแม่สอด และมีนายหน้าพามา (ไม่สามารถระบุค่าใช้จ่ายได้) ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 11 ปีโดยช่วยมารดาทำงานแกะกุ้ง โดยค่าจ้างที่ได้มารดาเก็บไว้หมด หลังจากที่จะช่วยมารดาแกะกุ้งได้ไม่นาน เพื่อนชวนไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง เรียนได้ประมาณ 1 ปี ตอนอายุ 12 ปี มารดาให้ออกมาช่วยแกะกุ้งที่ลี้ภัยจนอายุได้ 16 ปี คนรู้จักชวนให้ไปทำงานในโรงงานทำมะพร้าว โดยได้ค่าจ้าง 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 42 บาท โดยต้องเสียค่าสมัครงาน (รวมใบอนุญาตทำงานด้วย) 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 20:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.15

รายที่ 7 ชายมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองอะเนียง รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเกรด 2 พร้อมกับพี่ โดยบิดามารดาให้นายหน้าพาไปส่งที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร เข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 5,000 บาท (ต่อคน) ตัวอย่างรายนี้ช่วยมารดาเลี้ยงน่อง อยู่บ้านได้ประมาณ 1 ปี ตอนอายุ 12 ปี จึงไปช่วยมารดาทำงานแกะกุ้งที่ลี้ภัย โดยได้ค่าจ้างรวมกัน 2,000 – 3,000 บาทต่อสัปดาห์ โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ตัวอย่างรายนี้ขอใบอนุญาตทำงานโดยให้นายหน้าจัดทำให้เสียค่าใช้จ่าย 4,300 บาท และค่าต่อบัตร 4,300 บาท โดยโกงอายุในบัตรว่าเป็น 16 ปี ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังรูป 5.16

รายที่ 8 ชายทวาย อายุ 20 ปี เกิดที่เมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี มรดกพม่ายังประเทศไทย ตอนอายุ 7 ปี โดยให้นายหน้าพามาทางด่านจังหวัดระนอง (ไม่สามารถระบุค่าใช้จ่ายได้) ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือเพราะครอบครัวยากจน แต่ก็ได้พยายามเขียนอ่านด้วยตนเอง เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งในลังกุ้ง ซึ่งรายได้ที่ได้มารดาเก็บไว้หมด หลังจากทำงานได้ปีกว่า ตัวอย่างรายนี้จึงให้นายหน้าหางานให้ (เสียค่านายหน้า 3,000 บาท) ได้งานเป็นคนงานในโรงงานปลากระป๋องได้ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ หลังจากทำงานได้ 6 เดือน ตัวอย่างรายนี้จึงให้นายหน้าหางานใหม่ให้ (เสียค่านายหน้า 1,500 บาท) เนื่องจาก “โรงงานเก่าไม่มีทำล่วงเวลา เงินที่ได้ก็น้อย ไม่พอใช้” งานใหม่เป็นโรงงานปลากระป๋องเหมือนเดิม โดยทำหน้าที่แลปลาได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 24:00น. ทำงานได้เพียง 5 เดือน ตัวอย่างรายนี้ก็ลาออกเพราะ “ขัดแย้งกับหัวหน้าที่เป็นคนไทย หัวหน้าไม่ชอบหน้าเลยโดนกลั่นแกล้ง โดนหักเงิน เช่น เข้าห้องนํานาน ทำงานผิด” จากนั้นงานที่สัที่ทำคือ แกะกุ้งในโรงงานกุ้ง โดยให้นายหน้าหาให้ (เสียค่านายหน้า 4,000 บาท) ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หากมีล่วงเวลาจะทำงานถึงเที่ยงคืน หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งทำงานนี้จนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.18

รายที่ 9 หญิงมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ บิดามารดาพามาประเทศไทยตอนอายุ 11 ปี หลังเรียนจบเกรด 5 โดยให้นายหน้าพามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้าเด็ก 6,000 บาท ผู้ใหญ่ 12,000 บาท ตรงมายังอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งได้เกือบปี ญาติชวนไปทำงานที่โรงงานกุ้งแห่งหนึ่ง โดยต้องเสียค่าสมัครงานซึ่งรวมค่าใบอนุญาตทำงานด้วย 6,000 บาท โดยได้ค่าจ้าง 2,000 – 4,500 บาทต่อ 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.19

รายที่ 10 ชายมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ มารดาพามาประเทศไทยพร้อมพี่ชายตอนอายุ 9 ปี หลังจบเกรด 1 โดยมีนายหน้าพามาทางด่านระนอง เสียค่าใช้จ่าย 12,000 บาท แต่ทั้ง 3 คนถูกจับที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มารดาโดนขัง 1 เดือน ส่วนตัวอย่างรายนี้พร้อมพี่ชายถูกส่งกลับทางด่านแม่สอด และได้จ้างนายหน้าให้พามาที่อำเภอเมืองสมุทรสาครอีกครั้งเสียค่านายหน้าอีก 12,000 บาท เมื่อตัวอย่างรายนี้มาถึงที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พี่เขยมารับไปอยู่ด้วยที่กรุงเทพฯ เนื่องจากมารดาถูกจำคุกอยู่ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่กรุงเทพฯ ประมาณ 1 เดือน จึงได้ไปอยู่กับมารดาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และเริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งแบบรายเหมาได้รายได้รวมกับมารดาประมาณวันละ 300 – 400 บาท (ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้ง) ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ได้หยุดวันอาทิตย์ ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยเสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท และค่าต่ออายุบัตรอีก 4,300 บาท ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.21

รายที่ 11 หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ มารดามาประเทศไทย ตอนอายุ 11 ปี หลังจบเกรด 4 โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้าผู้ใหญ่ 12,000 บาท เด็ก 5,000 บาท เข้ามายังอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตอนอายุได้ 13 ปี ตัวอย่างรายนี้ได้เรียนหนังสือในศูนย์การศึกษาที่วัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง เรียนวันอาทิตย์ ส่วนวันที่เหลือตัวอย่างรายนี้ไปช่วยมารดาแกะกุ้งที่ล้างแห้งหนึ่ง โดยได้ค่าจ้าง 1,000 – 2,000 บาทต่อสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 19:00น. ตัวอย่างรายนี้ขอใบอนุญาตทำงานโดยผ่านนายหน้าเสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท และค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท โดยนายจ้างจะทยอยหักจากค่าแรงครั้งละประมาณ 300 – 350 บาทต่อรอบเงินที่ออก ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังรูป 5.23

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่เพียงรายเดียว มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 5.15 ตัวอย่างรายนี้เป็นหญิงมอญ อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางมากับบิดามารดาตอนอายุ 4 ปี มาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรี ได้ 3 ปี จนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 7 ปี บิดามารดาได้งานที่จังหวัดชลบุรี จึงส่งตัวอย่างรายนี้ให้เดินทางพร้อมย่ากลับไปพม่าเพื่อเรียนหนังสือจนอายุ 12 ปี มารดาไปรับกลับมาที่ชลบุรี ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี ที่จังหวัดชลบุรี โดยช่วยบิดามารดาแกะกุ้งแบบรายเหมา เนื่องจากยังเด็กและรายได้เป็นงานเหมา ตัวอย่างรายนี้เลยไม่สามารถระบุได้ว่าได้รายได้เท่าไร พออายุได้ 18 ปี ทั้งครอบครัวไปทำงานแกะกุ้งที่ล้างแห้งหนึ่งที่จังหวัดระยอง ตัวอย่างรายนี้ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 05:00น. ทุกวัน ไม่มีวันหยุด รายได้ทั้งหมดจะมอบให้มารดาไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทำงานที่นี้ได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะงานน้อยลงและน้ำที่ทำงานอยู่ที่จังหวัดชลบุรีชวนไปทำงานที่โรงไม้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ไม่กี่เดือน เลยให้นายหน้าหางานได้ที่กรุงเทพฯ เป็นคนงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (เสียค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานแทบไม่ได้หยุดพัก ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่นี้ได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ชลบุรี มารดาหางานใหม่ให้ทำเป็นลูกจ้างร้านขายกล้วยเดี่ยว ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 1 ปี ป้าที่สมุทรสาครชวนมาทำงานที่ล้างปลาซึ่งเป็นงานแบบเหมา ได้เงินเดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 05:00 – 17:00น. ทำงานได้ประมาณ 1 ปี บิดามารดาย้ายมาสมทบที่สมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เลยย้ายมาทำงานกับบิดามารดาที่ล้างกุ้งได้เงินประมาณ 1,500 – 5,000 บาท เงินออกทุกๆ 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ซึ่งที่ล้างกุ้งทำงานสบายกว่า แกะกุ้งทำได้ง่ายกว่า ซึ่งตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้มาได้ 2 ปีแล้ว และยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยจ่ายค่าทำบัตรไป 5,500 บาท โดยให้นายหน้าทำให้ เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.20

ตารางที่ 5.15 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองมะละแหม่ง → จังหวัดชลบุรี* → จังหวัดระยอง → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ → ชลบุรี → จังหวัดสมุทรสาคร (2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

5.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีเพียง 4 ราย ซึ่งทั้งหมดมีรูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากอำเภอเมืองสมุทรสาครเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ที่ดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงาน ซึ่งงานส่วนใหญ่จะเป็นงานในภาคธุรกิจประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากประมง การแปรรูปต่างๆ ในโรงงานขนาดเล็ก ถึง โรงงานขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สมุทรสาครเป็นตลาดกลางของการค้ากุ้งของประเทศไทย จึงมีงานให้แรงงานเลือกทำ และมีรายได้ที่ดี ตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้มีเส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 34 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองรี รัฐมอญ อพยพเข้ามาทำกินในที่ดินของรัฐบาลไทยจัดสรรให้อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ จนอายุได้ 12 ปี มีการสู้รบบ่อยครั้งบริเวณชายแดน บิดามารดาจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยญาติชวนมาทำงานทำกระถางปลูกต้นไม้ ครอบครัวนี้อยู่ที่เกาะเกร็ดได้ 5 ปี จึงอพยพโยกย้ายพร้อมญาติมาอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะที่นนทบุรีตำรวจเริ่มกวาดจับคนที่ไม่ม่บัตรประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากประเทศพม่าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครอบครัวนี้ทำสวนแตงโม โดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน (บุกเบิกที่ดินเอง) โดยตัวอย่างรายนี้ช่วยครอบครัวทำสวนแตงโม หลังจากอยู่ที่นี้ได้ปีกว่า ตัวอย่างรายนี้แต่งงานกับชาวพม่าที่อพยพหนีสงครามและการเกณฑ์ทหารเข้ามาทางอำเภอสังขละบุรีแล้วย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลังจากแต่งงานได้ปีกว่า (อายุ 18 ปี) เกิดการสู้รบบริเวณใกล้ชุมชนที่ตัวอย่างรายนี้อาศัย

อยู่ ตัวอย่างรายนี้จะตัดสินใจอพยพโยกย้ายโดยคนรู้จักชวนตัวอย่างรายนี้และสามีไปทำงานรับจ้างเพาะกล้า
ยางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เงินเดือน 6,000 บาท โดยนายจ้างดูแลรับผิดชอบเรื่องที่พักและอาหาร
ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ 3 ปี ญาติชวนไปทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยได้งานแกะกึ่งในโรงงาน ซึ่ง
งานแกะกึ่งเป็นงานเหมา รายได้จะได้ตามจำนวนกึ่งและขนาดที่แกะได้ โดยได้รายได้ประมาณ 2,000 –
4,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 03:00 – 22:00น. นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้คนงาน โดยคนงาน
ต้องจ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,000 บาท และมีค่าต่อบัตรปีละ 4,500 บาท ซึ่งตัวอย่างรายนี้ยังทำงานนี้จน
ปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีดังนี้

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ → จังหวัดสุราษฎร์ธานี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

รายที่ 2 ชายมอญ อายุ 5 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจาก
เมือง Zoppa รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่เมืองสมุทรสาครจนอายุได้ 6 ปี มารดาส่งกลับไปอยู่กับยายที่รัฐมอญ
และบวชเรียนจนอายุ 12 ปี มารดาให้นายหน้าพามาประเทศไทยโดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอ
สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเสียค่านายหน้า 5,000 บาท ให้พามาช่วยบิดาทำงานก่อสร้างที่จังหวัด
นครปฐม โดยได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท และทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานที่นี่ได้ 1 ปี งานหมด ทั้ง
ครอบครัวเลยอพยพพร้อมผู้รับเหมามาที่อำเภอสมุทรสาคร โดยตัวอย่างรายนี้มาทำงานแกะกึ่งที่ล้างได้เงิน
600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกึ่ง) ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าทำ
ใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้จากพื้นที่ที่
เริ่มทำงานมีดังนี้

จังหวัดนครปฐม → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพ
โยกย้ายมาจากรัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีจนอายุ 13 ปี ทั้งครอบครัวจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่
ที่จังหวัดชลบุรีอยู่ 10 ปี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พออายุได้ 13 ปี ทั้งครอบครัวได้อพยพ
โยกย้ายไปอยู่ที่จังหวัดระยอง โดยบิดามารดาไปทำงานแกะกึ่ง อยู่ที่นี่ได้ 1 ปี ทั้งครอบครัวจึงย้ายกลับมาอยู่
ที่ชลบุรี อยู่ได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้ (อายุ 15 ปี) จึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยให้นายหน้าหางานให้โดยพาไป
ทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (จ่ายค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานหนักมากแทบ
ไม่ได้พัก ตัวอย่างรายนี้จะทำงานได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วนั่งรถกลับมาหาบิดาที่จังหวัดชลบุรี
มารดาจึงหางานให้ทำในร้านอาหารตามสั่ง ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างให้ ทำงานได้ 1 เดือน จึงเปลี่ยนมา

ทำงานเป็นแม่บ้าน ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงาน 3 เดือน แต่ถูกโกงค่าจ้างอีกได้รับค่าจ้างเพียงเดือนเดียว หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จะขอให้ป่าที่อยู่ที่สมุทรสาครหางานให้ โดยได้งานที่ล้งปลาได้ค่าจ้างวันละ 150 – 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ทำงานนี้ได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะงานที่ล้งปลาเป็น “งานหนัก อันตรายจากการใช้มีด เคยโดนมีดบาด เลยไม่อยากทำ” จากนั้นตัวอย่างรายนี้จะเห็นประกาศรับคนงานของโรงงานกึ่งเลยไปสมัคร โดยเสียค่าสมัครงาน 3,500 บาท โดยทำงานได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ได้ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีดังนี้

กรุงเทพมหานคร → จังหวัดชลบุรี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

รายที่ 4 หญิงมอญ อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางมากับบิดามารดา ตอนอายุ 4 ปี มาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีได้ 3 ปี จนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 7 ปี บิดามารดาได้งานที่จังหวัดชลบุรี จึงส่งตัวอย่างรายนี้ให้เดินทางพร้อมย่ากลับไปพม่าเพื่อเรียนหนังสือจนอายุ 12 ปี มารดาไปรับกลับมาที่ชลบุรี ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี ที่จังหวัดชลบุรี โดยช่วยบิดามารดาแกะกึ่งแบบรายเหมา เนื่องจากยังเด็กและรายได้เป็นงานเหมา ตัวอย่างรายนี้เลยไม่สามารถระบุได้ว่าได้รายได้เท่าไร พออายุได้ 18 ปี ทั้งครอบครัวไปทำงานแกะกึ่งที่ล้งกึ่งแห่งหนึ่งที่จังหวัดระยอง ตัวอย่างรายนี้ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 05:00 น. ทุกวัน ไม่มีวันหยุด รายได้ทั้งหมดจะมอบให้มารดาไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทำงานที่นี้ได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะงานน้อยลงและน้ำที่ทำงานอยู่ที่จังหวัดชลบุรีชวนไปทำงานที่โรงไม้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ไม่กี่เดือน เลยให้นายหน้าหางานได้ที่กรุงเทพฯ เป็นคนงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (เสียค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานแทบไม่ได้หยุดพัก ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่นี้ได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ชลบุรี มารดาหางานใหม่ให้ทำเป็นลูกจ้างร้านขายกวยเตี๋ยว ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 1 ปี ป่าที่สมุทรสาครชวนมาทำงานที่ล้งปลาซึ่งเป็นงานแบบเหมา ได้เงินเดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 05:00 – 17:00น. ทำงานได้ประมาณ 1 ปี บิดามารดาย้ายมาสมทบที่สมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เลยย้ายมาทำงานกับบิดามารดาที่ล้งกึ่งได้เงินประมาณ 1,500 – 5,000 บาท เงินออกทุกๆ 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ซึ่งที่ล้งกึ่งทำงานสบายกว่า แกะกึ่งทำได้ยากกว่า ซึ่งตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้มาได้ 2 ปีแล้ว และยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยจ่ายค่าทำบัตรไป 5,500 บาท โดยให้นายหน้าทำให้เส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของตัวอย่างรายนี้มีดังนี้

จังหวัดชลบุรี → จังหวัดระยอง → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ →
 จังหวัดชลบุรี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

5.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครนั้นมีอยู่เพียง 4 คนเท่านั้น ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน โดยทั้งหมดนี้มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แล้วได้มีการอพยพโยกย้ายมายังอำเภอสมุทรสาคร โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลอาจมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานได้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ (ตาราง 5.16)

ตาราง 5.16 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	1
หญิง	3
อายุ	
<15	1
15-20	3
สถานภาพ	
โสด	3
แต่งงาน	1
ศาสนา	
พุทธ	4

ตาราง 5.16 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ภูมิำเนา	
ไทย	3
พม่า	1
ชาติพันธุ์	
มอญ	4
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	1
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3
อาชีพ	
เกษตร	1
ก่อสร้าง	1
โรงงาน	1
ต่อเนื่องประมง	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
51-100	3
101-150	1
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	2
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	2
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	4
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

เพศ โดยทั่วไปแล้วเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีการอพยพเคลื่อนที่โยกย้ายมากกว่าเพศหญิง แต่ในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 4 รายนี้ ประกอบด้วย เพศหญิง 3 ราย เพศชาย 1 ราย โดยมีอยู่ 3 ราย (ชาย 1 ราย หญิง 2 ราย) ที่มีการอพยพโยกย้ายงานโดยไป

พร้อมกับครอบครัว ส่วนที่เหลืออีก 1 ราย ที่เป็นเพศหญิงนั้น ได้ให้นายหน้างานให้ โดยทั้งหมดมีการอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโอกาสชีวิตที่ดีกว่า ได้งานที่มีรายได้ที่ดีกว่าเดิม เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว

อายุ ในกลุ่มตัวอย่าง 4 รายนี้ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 12 ปี ถึง 17 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุยังน้อย และยังมีการอพยพโยกย้ายไปทำงานพื้นที่อื่นตอนอายุ 13 ปี – 18 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 20 ปี ทั้ง 4 คนนี้มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานพื้นที่อื่นตอนอายุ 13 15 17 และ 18 ปี

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสเป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 4 รายนี้มี 3 รายที่อพยพโยกย้ายตอนเป็นโสด ส่วนอีกหนึ่งรายอพยพโยกย้ายตอนแต่งงานแล้ว โดยอพยพพร้อมกับสามีจากพื้นที่เดิมที่อยู่ใกล้ชายแดนและมีการสู้รบเกิดขึ้น

ศาสนา ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้ นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ซึ่งศาสนาไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย แต่หากมีศาสนาเดียวกัน รู้จักกันจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และทำให้เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายได้

ภูมิลำเนา ในกลุ่มตัวอย่าง 4 รายนี้ เกิดที่ประเทศไทย 3 คน และที่พม่า 1 คน ซึ่งการเกิดในประเทศไทยหรืออพยพมาจากพม่าตั้งแต่เด็กทำให้ตัวอย่างเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตในประเทศไทยช่วงหนึ่ง ซึ่งทำให้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนหรือเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและพูดภาษาไทยได้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สามารถตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปหาโอกาสที่ดีกว่าได้

ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้าย กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้เป็นชาติพันธุ์มอญทั้งหมด ซึ่งเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ทำให้เกิดการ “ชักชวน” “ให้” “แลกเปลี่ยน” ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับงานในพื้นที่ โดยญาติ เพื่อน รวมไปถึงนายหน้า ซึ่งทั้ง 4 รายนี้ อพยพโยกย้ายโดยได้ข้อมูล ข่าวสารหรือชักชวนจากคนรู้จักทั้งสิ้น

การศึกษา ในกลุ่มตัวอย่าง 4 รายนี้ มีอยู่ 3 รายที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ส่วนที่เหลืออีก 1 ราย มีโอกาสได้เรียนหนังสือ แต่เรียนได้เพียงแค่เกรด 1 เท่านั้น แต่ทั้งหมดพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตราย สกปรก ต่ำต้อย รายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพและใช้จ่ายในครอบครัว หรือในบางครั้งก็ถูกโกงไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้ไม่ครบตามจำนวนที่พึงได้ ก็จะทำให้มีการเปลี่ยนงานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน ซึ่งจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางทาง

เศรษฐกิจของภาคกลาง จึงมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งเอื้อให้ทายาทรุ่นที่ 2 นี้ สามารถย้ายเปลี่ยนงานได้

การที่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้าง ค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนี้แต่เดิมก่อนอพยพโยกย้ายประกอบอาชีพทำการเกษตร (สวนแตง) 1 คน มีรายได้เดือนละ 2,000 บาท อีกรายช่วยบิดาทำก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 100 บาท อีกรายทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬาได้เงินเดือน 3,500 บาท และรายสุดท้ายช่วยบิดามารดาทำงานแกะกึ่งแบบรายเหมาได้รายได้ประมาณวันละ 80 บาท ตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้ ในที่สุดก็อพยพโยกย้ายมาทำงานที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยประกอบอาชีพแกะกึ่งทั้งหมด โดยทำงานที่ล้งกึ่ง 2 คน และที่โรงงานกึ่งอีก 2 คน โดยมีรายได้วันละ 143 บาท 208 บาท 286 บาท และ 325 บาท ตามลำดับ ตัวอย่างเหล่านี้กล่าวว่า งานที่สมุทรสาครที่มีรายได้ดีเป็นงานแกะกึ่งทั้งในล้งกึ่ง และ โรงงานกึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วงานในล้งกึ่งจะเป็นงานแบบเหมาซึ่งหากรู้เจ้าของล้งดี ไม่โกงตาชั่ง ไม่โกงราคา กึ่ง จ่ายเงินตามงานที่ทำจริง ค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับปริมาณและขนาดของกึ่ง เช่น กึ่งตัวใหญ่ กิโลกรัมละ 8 บาท กึ่งตัวเล็ก กิโลกรัมละ 10 บาท งานแกะกึ่งนั้นเป็นงานที่สบาย ไม่ต้องเสี่ยงกับสภาพแวดล้อมที่ทำงานไม่ดี อันตราย งานแกะกึ่งเป็นงานที่ง่าย เป็นงานตัดหัว แกะเปลือก ผ่าหลัง ไขว้หาง ส่วนงานแกะกึ่งในโรงงานจะได้ค่าจ้างเป็นรายวัน วันละ 203 บาท มีค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ (อย่างต่ำ) 38 บาท มีเวลาทำงานแน่นอนคือ กะกลางวันเริ่มตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. (ล่วงเวลา 18:00 – 20:00น.) กะดึกเริ่มตั้งแต่ 20:00 – 06:00น. ดังนั้นงานในล้งกึ่งหรือโรงงานกึ่งจึงเป็นงานที่ได้รายได้ดีที่ทายาทรุ่นที่ 2 อยากทำ แม้ว่าต้องเสียค่าสมัครงานกับนายหน้า 2,000 – 3,500 บาท เพราะโดยเฉลี่ยแล้วรายได้ที่ได้จากล้งกึ่งนั้นจะสูงถึงเดือนละ 15,000 บาท ส่วนงานในล้งปลานั้นเป็นงานที่หนัก เงินน้อย เหม็น อันตรายจากการใช้มีด ดังนั้นแรงงานจึงไม่ค่อยชอบ

ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นหญิงทำงานในสวนยางที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เงินเดือน 6,000 บาท เปลี่ยนงานโดยญาติหาให้เป็นงานแกะกึ่งในโรงงานกึ่งที่อำเภอเมืองสมุทรสาครได้ค่าจ้าง 2,000 – 4,000 บาทต่อสองสัปดาห์

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างที่จังหวัดนครปฐมได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท เปลี่ยนงานโดยอพยพโยกย้ายตามนายจ้างที่เป็นผู้รับเหมามาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้จะเปลี่ยนไปทำงานแกะกึ่งที่ล้งกึ่งได้ค่าจ้าง 600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง ทำงานในโรงงานเย็บเสื้อผ้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท (โดนหักค่านายหน้า 500 บาท) แต่งงานหนักมาก ทำงานโดยแทบไม่ได้พัก จึงกลับไปอยู่อยู่กับมารดาที่ชลบุรี

ได้งานเป็นลูกจ้างร้านอาหารตามสั่งแต่ถูกโกงค่าแรง (เงินเดือน 3,000 บาท) จึงเปลี่ยนงานไปทำงานเป็นแม่บ้านที่โดนโกงค่าแรงอีกครั้ง (เงินเดือน 3,500 บาท) มารดาจึงหางานใหม่ให้ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร งานแรกเป็นงานที่ล้างปลา ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท แต่ทำได้ 1 ปี ก็เปลี่ยนไปแกะกุ้งในโรงงานกุ้ง ซึ่งเป็นงานที่สบายกว่าโดยได้ค่าจ้างเท่ากับที่ล้างปลาคือวันละ 203 บาท แต่มีค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท

ตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นหญิงทำงานที่จังหวัดระยอง แกะกุ้งในลั้งกุ้ง ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท แต่กุ้งน้อยลง หัวหน้างานจึงให้หยุดงาน ตัวอย่างรายนี้จะย้ายงานไปทำงานในโรงไม้ที่จังหวัดระยองได้ค่าจ้างวันละ 240 บาท แต่เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงานจึงกลัวถูกตำรวจจับ ญาติจึงชวนไปทำงานโรงไม้ที่จังหวัดชลบุรีได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท เนื่องจากงานหนักจึงติดต่อนายหน้าหางานให้ ได้งานในโรงงานเย็บชุดกีฬาที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท และต้องเสียค่านายหน้า 500 บาท งานหนักไม่มีเวลาพักผ่อน จึงทำได้เพียงเดือนเดียวแล้วย้ายกลับมาชลบุรี มารดาหางานให้เป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปี ป้าชวนมาทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยทำงานที่ล้างปลาได้รายได้เดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปีจึงลาออก เพราะงานหนัก เหม็น และอันตราย มารดาเลยให้ออกและไปสมัครงานที่ลั้งกุ้งให้ (เสียค่าสมัครงาน 2,000 บาท) ซึ่งการมาทำงานที่ลั้งกุ้งทำให้มีรายได้ 1,500 – 5,000 บาทต่อ 10 วัน

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนช่วยทำให้กลุ่มตัวอย่างทนายทนายที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกมานอกพื้นที่ เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานรวมถึงบัตรอื่นๆ จะทำให้รู้สึกว่าการหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว ในกลุ่มตัวอย่างทนายทนายที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานทั้งหมด 4 คนนี้ ตอนที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้นมีใบอนุญาตทำงาน 2 คน ไม่มีใบอนุญาตทำงานอีก 2 คน โดยนายจ้างจะเป็นผู้ขอใบอนุญาตทำงานให้โดยผ่านนายหน้า โดยที่นายจ้างออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักจากค่าจ้างเดือนละ 300 – 500 บาท ค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานจะอยู่ระหว่าง 4,500 – 6,000 บาท และค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานจะอยู่ระหว่าง 3,500 – 4,500 บาท การมีใบอนุญาตทำงานนั้นจะทำให้แรงงานรู้สึกมั่นคง เปลี่ยนงาน/หางานใหม่ได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ทำให้ทนายทนายที่ 2 นี้ “กลัวจะถูกตำรวจจับ รู้สึกว่าไม่ปลอดภัย แต่ถ้าทำงานก็จะมีใบอนุญาตทำงาน ตำรวจก็จะไม่จับ” ตัวอย่างรายหนึ่งกล่าวว่า “ถ้ามีบัตร (ใบอนุญาตทำงาน) ก็อิสระไม่โดนจับ ไม่โดนจับก็อยู่ได้ ทำงานได้วันละ 300 - 400 บาท การมีบัตรทำให้รู้สึกมั่นใจในการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น” ซึ่งหากไม่มีใบอนุญาตทำงาน หากตำรวจเข้ามาตรวจค้นจะทำให้ทนายทนายที่ 2 ถูกจับ ทั้งต้องเสียค่าปรับและเสียเวลา เสียรายได้ไป ดังตัวอย่างรายหนึ่งเคยมีประสบการณ์โดยตำรวจจับซึ่งขณะนั้นเธอมีอายุเพียง 14 ปี ทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ เมื่อตำรวจมาตรวจ (ใบอนุญาตทำงาน) ที่ลั้งกุ้งที่เธอทำงานอยู่ เธอจึงถูกจับและถูกขังในเรือนจำจังหวัด

สมุทรสาคร 23 วัน เพราะเธอไปบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี จึงถูกส่งไปเรือนจำ ซึ่งตอนนั้นตำรวจบอกว่าหากอายุไม่ถึง 18 ปี จะส่งกลับไปพม่า เธอกลัวที่จะถูกส่งกลับพม่า ซึ่งเธอไม่รู้จักใครที่นั่นแล้ว เธอจึงบอกไปว่าเธออายุ 18 ปี

นอกจากนั้นแล้วมีหลายกรณีด้วยกันที่ในใบอนุญาตทำงานระบุอายุเกินจริง เช่น ตัวอย่างรายหนึ่งขอใบอนุญาตทำงานโดยให้นายหน้าทำให้อยู่ในบัตรระบุอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุจริงเพียง 14 ปีเท่านั้น เพราะถ้าใส่อายุตามจริงก็จะทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ และเสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับเพราะไม่มีบัตร

ความสามารถในการพูดภาษาไทย กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานทั้ง 4 รายนั้นพูดภาษาไทยได้ดี เพราะมี 3 รายเกิดที่ประเทศไทย ส่วนอีก 1 รายอพยพเข้ามาในประเทศไทยตอนอายุ 4 ปี ซึ่งการที่อยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นเวลานานทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ ซึ่งก็จะเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นๆ ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิงที่เกิดในประเทศไทย เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างอีกรายที่เป็นหญิงเกิดที่ประเทศไทยอีกเช่นกัน เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดชลบุรี ไปจังหวัดระยอง ไปจังหวัดชลบุรี ไปกรุงเทพฯ ไปชลบุรี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร การที่ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ จะทำให้รู้สึกมั่นใจ และไม่กลัวโดนตำรวจจับแม้ว่าจะไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะเวลาตำรวจสอบถาม ก็ตอบได้ในภาษาไทยได้อย่างชัดเจน

5.6.3 ปลายทาง

5.6.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดสมุทรสาคร

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีเพียงส่วนน้อย (เพียง 4 ราย) ที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานแล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาครซึ่งเป็นแหล่งงานแหล่งใหญ่ที่สุดในจังหวัดสมุทรสาครมีแรงงานต่างชาติน่าจะสูงถึง 3 แสนคน และมีชุมชนแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะแรงงานพม่า 31 ชุมชน มากที่สุดในประเทศไทย ถึงขนาดที่ว่าในสถานีดำรงนั้นต้องจัดตั้งแผนกต่างด้าวขึ้นมา สำหรับปัจจัยหลักที่ดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายมาที่จังหวัดสมุทรสาครนั้นก็คล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ คือ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้มายังสมุทรสาคร โดยทั้งหมดนั้นได้เดินทางอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ และตัดสินใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า แสวงหา

ชีวิตที่ดีกว่า งานที่ดีกว่าและชีวิตที่ดีกว่าเดิม สำหรับจังหวัดสมุทรสาครเป็นตลาดกลางกุ้ง ศูนย์กลางการค้า กุ้ง ที่สำคัญของประเทศ และในคำขวัญของจังหวัดเองก็ประกอบด้วยวลีที่ว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน” ก็ สะท้อนให้เห็นภาพได้ว่าสมุทรสาครโดยเฉพาะที่มหาชัยหรืออำเภอเมืองสมุทรสาครเป็นแหล่งงานแหล่ง ใหญ่โดยเฉพาะงานประมงทะเล ธุรกิจต่อเนื่องประมงทะเล และโรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “แกะกุ้ง ตัดหัว ปลา ลอกหมึก” ซึ่งงาน “แกะกุ้ง” นี้มีทั้งในระบบ “ล้ง” (เหมาจ่าย) และในโรงงานกุ้ง ซึ่งได้ค่าจ้างเป็นรายวัน (203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท) งาน “แกะกุ้ง” เป็นงานสบาย รายได้ดี และเป็นงานที่แรงงานมี ความต้องการทำเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจจะทำรายได้สูงถึงวันละ 500 บาท สำหรับสัดส่วนของงานในจังหวัด สมุทรสาครจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รายหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครกล่าวว่า "งานในอำเภอเมือง สมุทรสาคร อำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอกะทู้แบน จะมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 70 10 และ 20 ตามลำดับ ใน อำเภอเมืองสมุทรสาครจะเป็นงานเกี่ยวกับธุรกิจประมง ประมงต่อเนื่อง โรงงานอาหารทะเล อำเภอกะทู้แบนจะเป็นงานที่เกี่ยวกับโรงงาน เช่น โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานพลาสติก ส่วนงานในอำเภอบ้านแพ้วจะเป็นงานเกี่ยวกับเกษตรกรรม ดังนั้นสมุทรสาครจึงเป็นพื้นที่ที่ “หอมหวลทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ แรงงานรวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่าให้เข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิตทั้งในรูปแบบอยู่แบบ ชั่วคราว เพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่าและอยู่แบบถาวร

2) ปัจจัยทางสังคม

ความทันสมัย ความน่าสนใจและความสะดวกสบายของสมุทรสาคร ที่ตั้งอยู่ชานเมือง (ปริมณฑล) ของกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศไทย รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดความ ประทับใจกับทายาทรุ่นที่ 2 ค่อนข้างมาก ความอยากรู้อยากเห็นในการมีโอกาสใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ การพูด ภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมเมืองใหญ่ได้ นอกจากนี้แล้วการได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงานเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

“มหาชัย” ถูกเปรียบได้ว่าเป็น “เมืองมอญ” ในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันนี้กลุ่มทวายก็เพิ่ม จำนวนมากขึ้นเช่นกัน การที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าวของโอกาสการทำงานให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำเนินงาน ซึ่งจะเห็น ได้ว่าการอพยพโยกย้าย และการโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครเกิดจากการ ชักชวนของญาติเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมมาหางาน ส่งเงินกลับบ้าน โดยผ่าน นายหน้า หรือกลับไปเยี่ยมบ้านโดยผ่านนายหน้า ที่เป็นชนชาติเดียวกัน เพราะความเป็นชนชาติเดียวกัน ก่อให้เกิดความ “ไว้วางใจ” กัน

5.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครทั้ง 20 คน 18 คน มีความประสงค์จะอยู่ทำงานต่อไปในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เหลืออีก 2 ราย ที่อยากกลับพม่า โดยให้เหตุผลว่า

“ตั้งใจกลับไปอยู่บ้านที่รัฐมอญหากเก็บเงินได้มากพอ”

“อยากกลับบ้านที่พม่าเพราะแม่ไม่สบายอยากกลับไปรักษาตัวที่พม่า”

ส่วนกลุ่มที่ไม่ต้องการอพยพไปที่อื่นมีเหตุผลหลัก 2 ประการคือ 1) ครอบครัว และ 2) ทำงาน โดยให้เหตุผลไม่ยอมอพยพโยกย้ายเพราะ

“ไม่ยอมอยู่ห่างจากครอบครัว แม่ไม่อนุญาตให้ไปทำงานที่อื่นเพราะเป็นห่วง”

“อยากอยู่กับพ่อแม่ งานที่ทำอยู่ก็ดี อยู่ใกล้บ้าน ค่าแรงก็ดี อยากทำงานที่นี้ไปเรื่อยๆ อยู่ที่นี่ก็สบายกว่าอยู่พม่า”

“อยากอยู่ที่นี่เพราะว่าลูกเกิดที่เมืองไทยอยากให้ลูกเรียนที่ประเทศไทย อยู่ที่ประเทศไทย”

อยู่ที่สมุทรสาครมีความสุข ได้อยู่กับครอบครัว ได้อยู่ใกล้แม่ ได้ดูแลแม่ด้วย ที่นี่เพื่อนเยอะ สนุกกว่าอยู่ที่บ้านที่พม่า”

“อยากอยู่สมุทรสาครไปเรื่อยๆ เพราะสมุทรสาครสนุก มีครอบครัว มีเพื่อน มีงาน”

ไม่ยอมย้ายไปอยู่ที่อื่น อยากอยู่กับพ่อแม่ ทำงานที่โรงงานก็สนุก มีเพื่อนที่ทำงานเป็นคนมอญเยอะ ไม่เคยโดนหัวหน้านัด ไม่เคยโดนหักเงิน เกิดที่ประเทศไทยด้วย ก็เลยไม่ยอมกลับไปอยู่พม่า”

“ไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่นเพราะว่าครอบครัวอยู่ที่นี่ ไม่มีคนรู้จักอยู่ที่อื่น”

“ไม่ยอมย้ายไปอยู่ที่อื่น ห่างจากพ่อแม่”

“ไม่ยอมย้ายไปที่อื่น เพราะว่าไม่อยากแยกจากแม่”

“งานที่ทำอยู่ก็ดี นายจ้างก็ไม่โกงเงิน มีปัญหาอะไรก็พูดกันได้ โรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ ตอนนี้ฉันลูก 3 คนแล้ว 2 คนกำลังเรียนหนังสืออยู่ อยากให้ลูกเรียนที่นี่”

“ที่บ้านที่พม่าไม่มีงาน ไม่มีรายได้”

“ไม่ยอมไปอยู่ที่อื่นเพราะไม่อยากจะยุ่งเรื่องบัตรเรื่องเปลี่ยนนายจ้าง”

“ที่นี่มีงานมีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก”

“ชอบอยู่ประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีไฟฟ้า มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีเพื่อนเยอะ”

“อยู่ที่ประเทศไทยสะดวก”

บทที่ 6

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต

6.1 สภาพภูมิศาสตร์

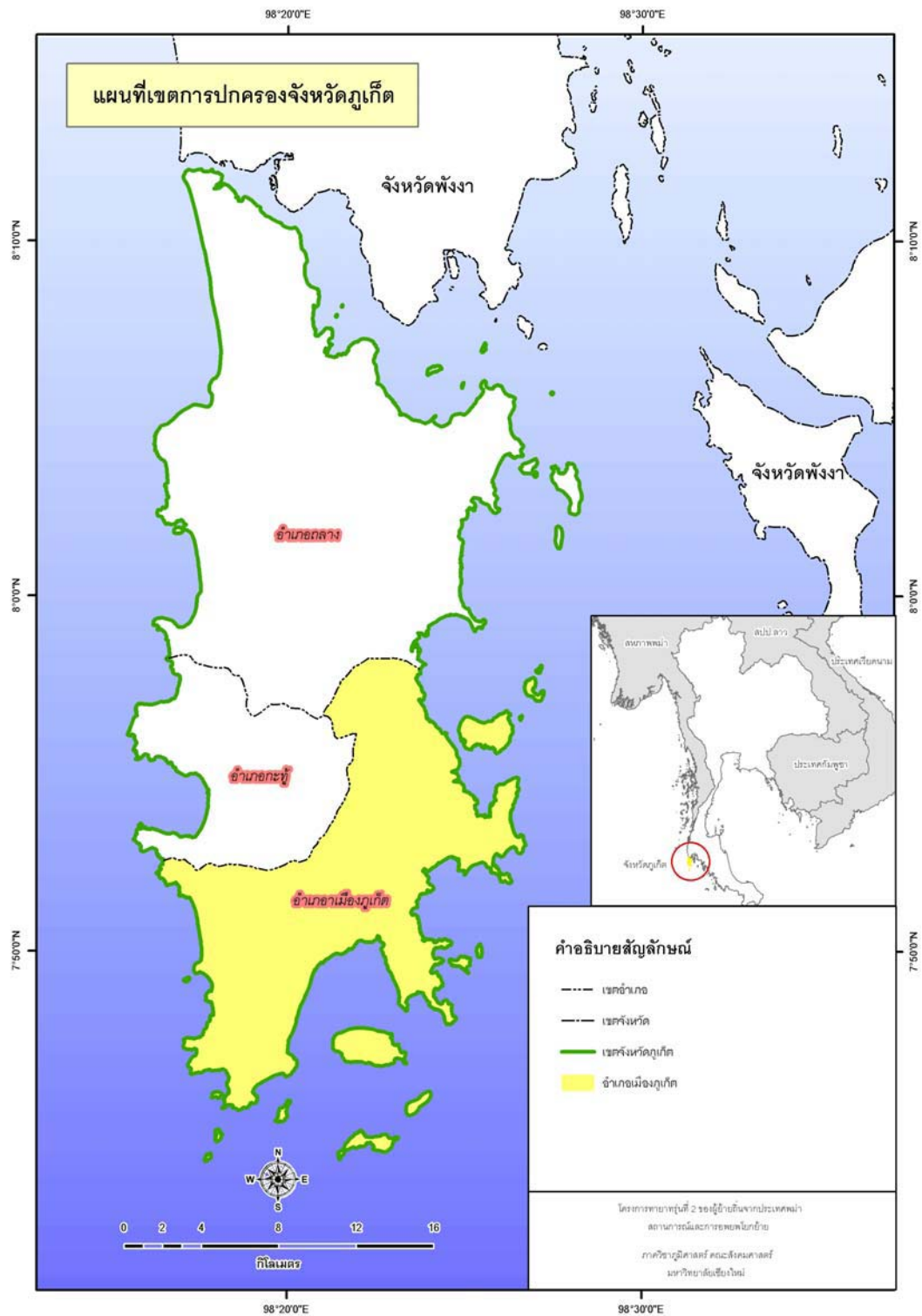
ภูเก็ตหรือเมืองถลาง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย มีพื้นที่ 543.034 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ช่องแคบปากพระ จังหวัดพังงา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทะเลเขตจังหวัดพังงา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน

ภูเก็ตมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นเกาะ จึงมีชายหาดที่สวยงามมาก จึงเป็นเมืองท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญและถูกเปรียบให้เป็น “ไข่มุกแห่งอันดามัน” ภูเก็ตเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ตามหลักฐานที่ปรากฏในบันทึกการเดินทางเรือและถูกเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามชนชาติต่างๆ เช่น “แหลมตะโกลา” “จิงซีลอน” “ภูเก็ต” หรือ “เมืองภูเขากั่ว” จนกลายมาเป็น “ภูเก็ต” ตั้งแต่ พ.ศ. 2450 เป็นต้นมา แรกเริ่มนั้นภูเก็ตเป็นเมืองที่มีการเติบโตจากการทำเหมืองแร่ดีบุกก่อนเปลี่ยนมาเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างในปัจจุบัน

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นภูเขา หมู่เกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 เป็นภูเขา ที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นพื้นที่ราบอยู่ตอนกลางและตะวันออก พื้นที่ชายฝั่งด้านตะวันออกเป็นป่าชายเลน ส่วนหาดทรายที่สวยงามหลายแห่งอยู่ทางด้านตะวันตก

ภูเก็ตมีประชากร 332,439 คน (พ.ศ. 2552) แบ่งเขตการปกครองเป็น 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง (รูป 6.1) มีตำบล 17 ตำบล และ 103 หมู่บ้าน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 9 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบลอีก 9 แห่ง โดยมีอำเภอเมืองภูเก็ตเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและปกครองจังหวัด เดิมภูเก็ตเป็นเมืองที่มีการทำเหมืองแร่ดีบุก ทำให้มีคนจีนโดยเฉพาะจีนฮกเกี้ยนมาตั้งหลักแหล่งในภูเก็ต และผสมผสานวัฒนธรรมกับท้องถิ่น ทำให้ภูเก็ตมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เช่น สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส อาหารพื้นเมือง การแต่งกาย และประเพณีวัฒนธรรม ประกอบกับ

รูป 6.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดภูเก็ต

ราคาของแร่ดิบตกต่ำลง ภูเก็ตจึงนำเอาเอกลักษณ์ที่เป็นเสน่ห์เหล่านั้นเป็นจุดขายกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมรวมทั้งก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันนี้รายได้หลักของจังหวัดภูเก็ตมาจากธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการก่อสร้างขึ้นมากมาย รองลงมาเป็นรายได้จากการค้าส่งและค้าปลีก การเกษตร เช่น การประมง ปลูกลูกตาล มะพร้าว สับปะรด และอุตสาหกรรมซึ่งจะเป็นอุตสาหกรรมบริการที่จะส่งเสริมการสนับสนุนรองรับการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต เช่น อยู่ซ่อมและเคาะฟันสัรยนต์ ซักอบรีดเสื้อผ้า น้ำแข็ง แปรรูปอาหาร (เช่น ปลาหมึกแช่แข็งและหอยเป่าฮื้อ) แปรรูปทางการเกษตร (เช่น เม็ดมะม่วงหิมพานต์ น้ำพริกกุ้งเสียบ น้ำมะม่วงหิมพานต์) อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน เป็นต้น อุตสาหกรรมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น

6.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต

จุดแข็งของจังหวัดภูเก็ตคือ ภาคธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งใช้กำลังแรงงานมาก เนื่องจากภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 204 บาท/คน/วัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นต้นทุนที่สูงของผู้ประกอบการ ทำให้เกิดปัญหาแรงงานต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวหลั่งไหลเดินทางเข้ามาในจังหวัดภูเก็ตมาก

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวรายเดือนในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ในภาพรวมพบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวของจังหวัดภูเก็ตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 61,875 คน จัดเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 4,541 คน (ร้อยละ 7.34) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (แรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 57,334 คน (ร้อยละ 92.66) (ตาราง 6.1) ซึ่งจะเห็นได้ว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่นั้นเป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ

จำนวนและสัดส่วนร้อยละของแรงงานต่างด้าวพม่า ในจังหวัดภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 แสดงไว้ในตาราง 6.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแรงงาน 3 สัญชาตินั้น จะมีสัดส่วนแรงงานพม่าสูงมากเฉลี่ยแล้วร้อยละ 99 ซึ่งตัวเลขดังกล่าวนี้เป็นตัวเลขของแรงงานในระบบที่มาขอใบอนุญาตทำงาน ยังมีแรงงานนอกระบบอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต) คาดการณ์ว่ามีแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ตสูงถึง 150,000 คน

ตาราง 6.1 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรไทยและในจังหวัดภูเก็ต
รายเดือนในปี พ.ศ. 2552

เดือน	ทั่วราชอาณาจักร			ภูเก็ต		
	ธกม.	พคกม.	รวม	ธกม.	พคกม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	8,007	27,541	35,548
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	8,258	22,667	30,925
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	8,325	26,196	34,521
เมษายน	237,857	516,574	754,431	8,167	26,199	34,366
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	8,041	26,209	34,250
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	7,987	18,046	26,033
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	8,001	18,044	26,045
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	4,562	38,570	43,132
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	4,404	56,291	60,695
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	4,470	56,773	61,243
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	4,608	57,107	61,715
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,545,902	4,541	57,334	61,875

ที่มา: กรมการจัดหางาน ระบบออนไลน์: www.doe.go.th

**ตาราง 6.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ.
2547 – 2552**

ปี	แรงงานต่างด้าวพม่า		ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด (คน)
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2547	26,902	98.00	27,450
2548	23,104	99.12	23,308
2549	29,569	99.70	29,657
2550	30,990	99.71	31,079
2551	29,107	99.67	29,202
2552	24,301	99.88	24,331

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดภูเก็ต, 2552

ตาราง 6.3 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 ซึ่งจะพบว่าแรงงานต่างด้าวพม่าส่วนใหญ่ทำงานก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือ เกษตรและปศุสัตว์ ประมง ผู้รับใช้ในบ้าน ต่อเนื่องประมง สำหรับกิจการอื่นๆ นั้นประกอบไปด้วย

- ร้านอาหาร
- ค้าปลีก/ค้าส่ง/แผงลอยในตลาด
- ร้านค้าที่มีเอกสารรับรองจากราชการ
- ร้านค้าทั่วไป
- อุตสาหกรรม
- ปั่นน้ำมัน/แก๊ส/เชื้อเพลิง
- ตู้ซ่อมรถ/ล้าง/อัดฉีด
- การให้บริการ เช่น ให้เช่ารถ เต็นท์ บริการเก้าอี้ชายหาด รับจัดสวน กำจัดหญ้า ฯลฯ
- บริการที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท บ้านเช่า อพาร์ทเมนต์ ฯลฯ
- ชักออบรีด
- กิจการรีไซเคิล กิจการค้าของเก่า คัดแยกของเก่า รับซื้อของเก่า/ขยะ

- กิจการขนส่ง
- สถานศึกษา/วัดวาอาราม/มูลนิธิ

**ตาราง 6.3 แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัด
ภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552**

ประเภทกิจการ	ปี					
	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ประมง	1,693	852	1,207	917	685	568
ต่อเนื่องประมง	675	273	169	1,193	521	243
เกษตรและปศุสัตว์	2,550	1,686	2,423	1,331	1,494	1,166
โรงสีข้าว	-	20	-	-	-	-
โรงอิฐและเครื่องปั้นดินเผา	10	57	44	32	23	19
โรงน้ำแข็ง	62	32	36	-	19	27
ขนถ่าย	-	12	-	6	65	12
ก่อสร้าง	17,060	16,242	20,242	21,194	18,579	15,702
เหมืองแร่/เหมืองหิน	-	11	-	-	-	-
ผู้รับใช้ในบ้าน	899	771	745	555	679	546
อื่นๆ	3,953	3,148	4,703	5,762	7,042	6,018
รวมแรงงานต่างด้าวพม่า	26,902	23,104	29,569	30,990	29,107	24,301
ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด	27,450	23,308	29,657	31,079	29,202	24,331

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดภูเก็ต, 2552

6.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต

เนื่องจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดภูเก็ต ไม่มีข้อมูลแรงงานต่างด้าวแยกเป็นรายอำเภอ แต่ทางมูลนิธิศุภนิมิตได้จัดทำข้อมูลทั่วไปของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ต ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาปรับใช้เพื่อให้เห็นภาพของการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวตามเขตการปกครอง (อำเภอ) และเนื่องมาจากสัดส่วนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ตนั้นสูงถึงร้อยละ 99 จึงทำให้พอเห็นภาพถึงการกระจายตัวของแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ตด้วย

ตาราง 6.4 แสดงให้เห็นถึงจำนวนของแรงงานต่างด้าวในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ต ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งจะพบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต รองลงมาคือ อำเภอกะทู้ และถลาง ตามลำดับ

นอกจากนี้แล้ว เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจัดหางานจังหวัดภูเก็ตได้ประมาณสัดส่วนจำนวนแรงงานพม่าแบ่งตามเขตการปกครองในจังหวัดภูเก็ตว่าอยู่ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลางด้วยสัดส่วนร้อยละ 50 30 และ 20 ตามลำดับ ซึ่งตัวเลขก็ใกล้เคียงกับที่ทางมูลนิธิศุภนิมิตได้ประเมินไว้

ตาราง 6.4 จำนวนแรงงานต่างด้าวในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ. 2551

อำเภอ	แรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียน	แรงงานต่างด้าวที่ไม่ขึ้นทะเบียน (โดยประมาณ)	รวม (ร้อยละ)
เมืองภูเก็ต	41,865	60,000	101,865 (65)
กะทู้	11,961	21,000	32,961 (21)
ถลาง	5,981	15,000	20,981 (14)
รวม			155,807 (100)

ที่มา: มูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต), 2553.

มูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต) ได้จัดทำจำนวนแรงงานต่างด้าวจำแนกตามอาชีพและแยกตามอำเภอ ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมานำเสนอในรูปของสัดส่วน ร้อยละ ดังแสดงในตาราง 6.5 ซึ่งจะพบว่า ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ตนั้น แรงงานต่างด้าว (พม่า) ประกอบอาชีพก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือ

ประมง และต่อเนื่องประมง ในอำเภอกระทุ่มนั้นแรงงานพม่าประกอบอาชีพก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือประมง และโรงงาน และในอำเภอถลางนั้น แรงงานพม่าประกอบอาชีพก่อสร้างมากที่สุดอีกเช่นกัน รองลงมาคือ เกษตรและประมง ตามลำดับ สำหรับการก่อสร้างนั้นนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีการจ้างงานมากที่สุด เพราะเป็นการตอบสนองภาคธุรกิจท่องเที่ยวและต่อเนื่องการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการก่อสร้างอาคารโรงแรม รีสอร์ท เกิดขึ้นตามชายหาดต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว สำหรับการประมงที่เกิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ตนั้นส่วนใหญ่จะเป็นประมงพื้นบ้านที่จะลงเรือไปหาปลาออกจากฝั่งในช่วง 16:00 – 17:00น. และกลับเข้าฝั่งในตอนเช้า 07:00 – 08:00น. นอกจากนี้ยังมีเรือวนลาก เรือวนดำ และเรือตกเบ็ด ซึ่งจะออกทะเลโดยใช้เวลานาน 3-6 เดือน ส่วนการทำการเกษตรนั้นส่วนใหญ่จะเป็นรับจ้างตัดยาง สำหรับกิจการต่อเนื่องประมงนั้นส่วนใหญ่เป็นงานตามแพปลาต่างๆ และคานเรือสำหรับซ่อมแซมเรือประมง และสำหรับโรงงานนั้นจะเป็นโรงงานที่เกี่ยวข้องกับประมง เช่น โรงงานรับฝากผลิตภัณฑ์ประมงแช่เย็น โรงงานน้ำแข็ง โรงอิฐ และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

ตาราง 6.5 แรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ตจำแนกตามอาชีพและแยกตามอำเภอ

หน่วย: ร้อยละ

ประเภทงาน	อำเภอ		
	เมืองภูเก็ต	กะทู้	ถลาง
ก่อสร้าง	32	44	43
ประมง	27	15	14
ต่อเนื่องประมง	15	8	7
เกษตร	7	7	19
โรงงาน	8	10	8
อื่นๆ	11	16	9
รวม	100	100	100

ที่มา: มุลนิธิสุกนิมิต (ภูเก็ต), 2553

6.4 ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต

การระบุถึงชาติพันธุ์ของแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ตเป็นเรื่องไม่่ง่ายนัก เนื่องจากไม่มีองค์กรใดเก็บข้อมูลในส่วนนี้ อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากองค์กรภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ทำให้พอมองเห็นภาพว่า ชาติพันธุ์ที่พบบ่อยมากในจังหวัดภูเก็ตคือ ทวาย รองลงมาคือ มอญ พม่า และกะเหรี่ยง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มาจากรัฐตามตะเข็บชายแดน โดยเฉพาะจากเขตตะนาวศรี รัฐกะเหรี่ยง และรัฐมอญ

6.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต แสดงไว้ในตารางที่ 6.6 โดยประกอบด้วยเพศชาย 8 คน และเพศหญิง 12 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 16 ปี และมากที่สุด 35 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 13 คน) มีสถานะโสด ที่เหลือแต่งงานแล้ว 7 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 19 คน นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลืออีก 1 คน นับถือศาสนาคริสต์

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็กโดยมาจากรัฐมอญ เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 2 ปี ไปจนถึง 10 ปี ที่เหลืออีก 9 คน เกิดในประเทศไทย โดยเกิดที่ระนอง 4 คน กาญจนบุรี 3 คน ภูเก็ต 1 คน และเชียงราย 1 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชาติพันธุ์ทวาย 7 คน มอญ 6 คน พม่า 5 คน และกะเหรี่ยง 2 คน

ตาราง 6.6 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่
จังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	8
หญิง	12
อายุ	
15-20	8
21-25	5
26-30	4
30-35	3
สถานภาพ	
โสด	13
แต่งงาน	7
ศาสนา	
พุทธ	19
คริสต์	1
ภูมิลำเนา	
ไทย	9
พม่า	11
ชาติพันธุ์	
พม่า	5
ทวาย	7
มอญ	6
กะเหรี่ยง	2

ตาราง 6.6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	14
ไม่ได้เรียนหนังสือ	6
อาชีพ	
ก่อสร้าง	7
ประมง	1
ต่อเนื่องประมง	2
เกษตร	2
โรงงาน	1
ลูกจ้าง	7
รายได้ต่อวัน (บาท)	
51-100	1
101-150	6
151-200	6
201-250	4
251-300	2
>300	1
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	15
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	5
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	17
พูดภาษาไทยไม่ได้	3

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่จำนวน 14 คนได้เรียนหนังสือ โดยมี 11 คนที่เรียนในประเทศพม่าในระดับเกรด 1-5 และมี 3 คน เรียนในประเทศไทยโดยจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 อย่างละ 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 6 คนไม่ได้เรียนหนังสือ การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 7 รายทำก่อสร้าง ประมง 1 ราย ต่อเนื่องประมง 2 ราย เกษตร 2 ราย โรงงาน 1 ราย และลูกจ้าง 7 ราย โดยเป็นลูกจ้างร้านอาหาร 5 ราย ขายของ 1 ราย และผู้ช่วยพยาบาล 1 ราย กลุ่มตัวอย่างมีรายได้วันละ 101-150 บาท 6 ราย 151-200 บาท 6 ราย 201-250 บาท 4 ราย 251-300 บาท 2 ราย มากกว่า 300 บาท 1 ราย และ 60 บาท 1 ราย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ส่วนใหญ่ (15 ราย) มีใบอนุญาตทำงาน และอีก 5 ราย ไม่มีใบอนุญาตทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (17 ราย) พูดภาษาไทยได้ที่เหลือ 3 ราย พูดภาษาไทยไม่ได้ ทั้งๆ ที่มีอยู่ 2 รายเกิดที่ระนองแต่ก็พูดภาษาไทยไม่ได้เลย

6.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

ภูเก็ตเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญในภาคใต้ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548 – 2552 โดยเฉพาะในสาขาบริการ สามารถจ้างแรงงานได้สูงกว่าอัตราการขยายตัวของกำลังแรงงาน และในอนาคตก็ยังคงมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตลาดแรงงานในจังหวัดภูเก็ตต้องการกำลังคนที่จบการศึกษาในระดับล่างเป็นจำนวนมากถึง 7.5 หมื่นคน/ปี หรือร้อยละ 42 ของการจ้างงาน (จังหวัดภูเก็ต, 2553) เพื่อทำงานในการก่อสร้าง นอกจากนี้ภูเก็ตยังตั้งอยู่ไม่ห่างจากจังหวัดระนองที่แรงงานจากพม่าสามารถอพยพโยกย้ายข้ามแดนมาได้โดยสะดวก ยิ่งไปกว่านั้นภูเก็ตยังมีจุดแข็งในเรื่องของความสะดวกปลอดภัยในชีวิต รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี ผู้คนที่มีอิทธิพลดีเหล่านี้ทำให้พม่าบริเวณรัฐชายแดนทางตะวันออกเฉียงใต้ของพม่า คือรัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และเขตตะนาวศรี อพยพมายังจังหวัดภูเก็ตและเป็นที่มาของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ 1) ต้นทาง 2) ระหว่างทาง และ 3) ปลายทางของทายาทรุ่นที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.6.1 ต้นทาง

6.6.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดที่ประเทศไทยจำนวน 6 ราย โดยประกอบไปด้วยกลุ่มที่เกิด

ที่จังหวัดระนอง 4 คน จังหวัดกาญจนบุรี 3 คน และจังหวัดภูเก็ต จังหวัดเชียงราย แห่งละ 1 คน ส่วนที่เหลืออีก 11 ราย เป็นกลุ่มที่เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายเข้ามายังจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่เด็ก (อายุ 2 – 10 ปี) โดยมาจากรัฐมอญ 6 ราย เขตตะนาวศรี 4 ราย และรัฐกะเหรี่ยง 1 ราย (ตาราง 6.7) ซึ่งเขตการปกครองของพม่าทั้ง 3 เขตนี้อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศไทย

ตาราง 6.7 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

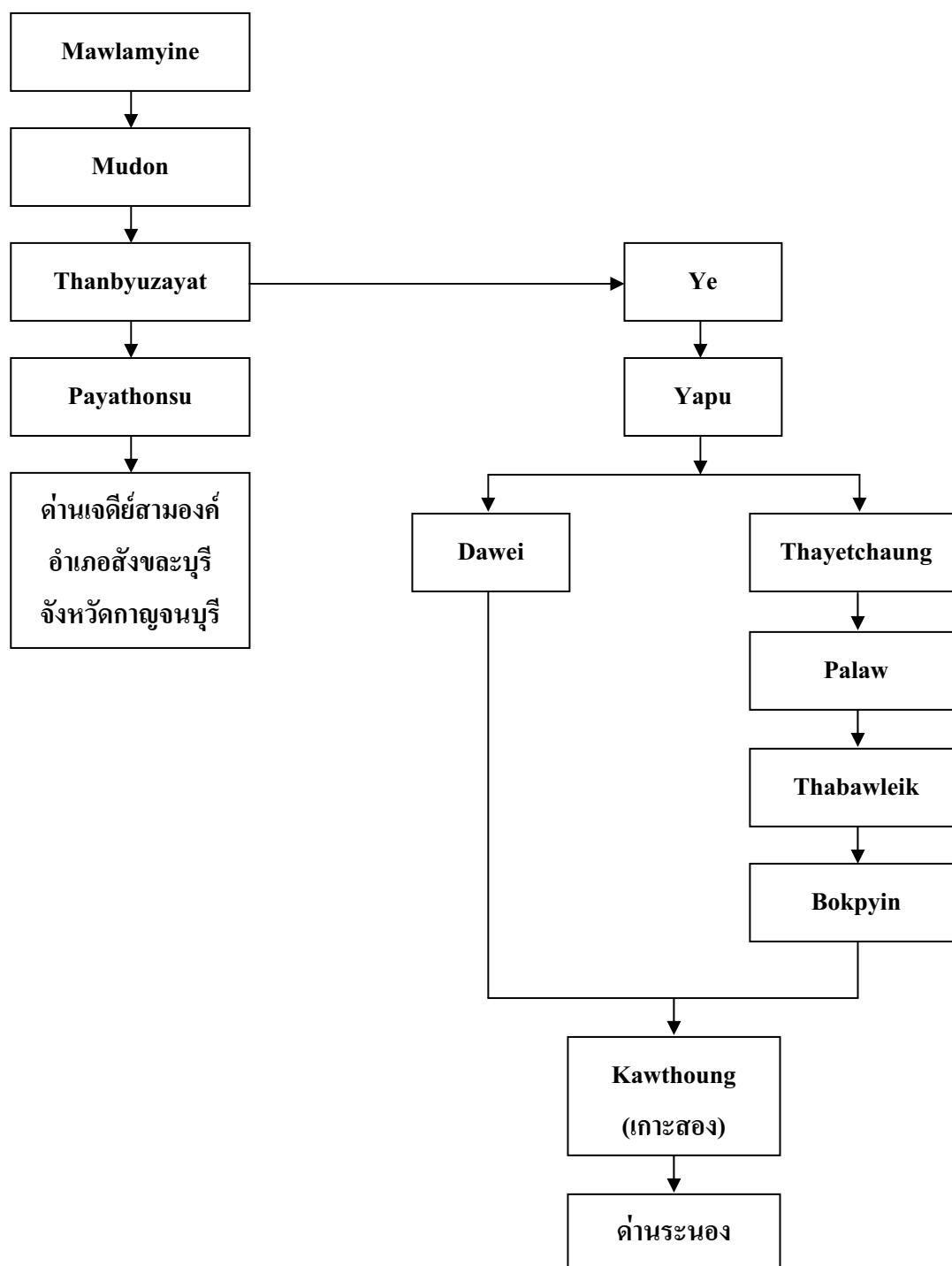
พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
ประเทศไทย	9
จังหวัดระนอง	4
จังหวัดกาญจนบุรี	3
จังหวัดภูเก็ต	1
จังหวัดเชียงราย	1
ประเทศพม่า	11
รัฐมอญ	6
เขตตะนาวศรี	4
รัฐกะเหรี่ยง	1
รวม	20

6.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 11 รายที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้น มีการอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่เด็กอายุระหว่าง 2-10 ปี โดยมีการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยจากรัฐมอญ เขตตะนาวศรีและรัฐกะเหรี่ยง โดย 11 รายนี้ เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางด่านระนอง 8 ราย ผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2 ราย และด่านแม่สอด จังหวัดตาก 1 ราย สำหรับเส้นทางการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมีดังนี้

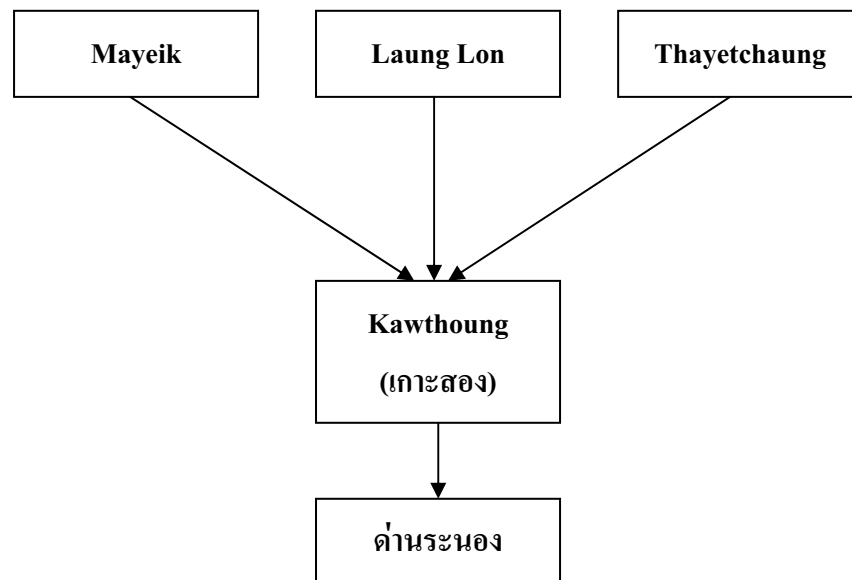
1) การเดินทางจากรัฐมอญ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่รัฐมอญมีอยู่ 6 ราย โดย 5 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง อีก 1 ราย เดินทาง

ทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแผนผังแสดง
เส้นทางดังรูป 6.2

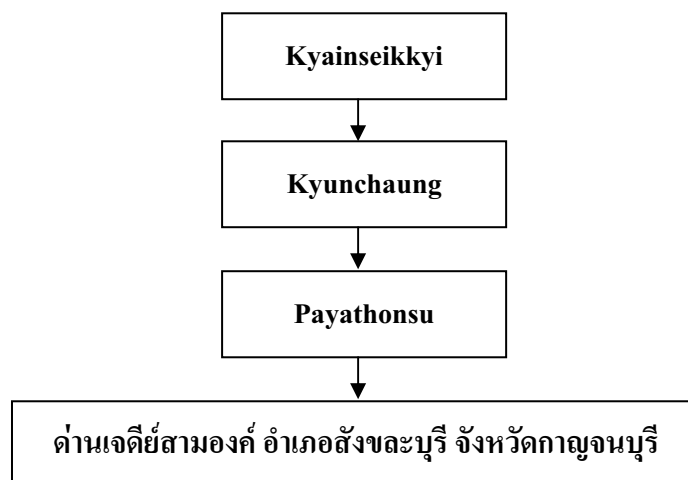
รูป 6.2 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐมอญ ของกลุ่มตัวอย่าง

2) การเดินทางจากเขตตะนาวศรี กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่เขตตะนาวศรีมีอยู่ 4 ราย โดยทั้งหมดเดินทางไปยังเกาะสองโดยทางเรือและเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง และมีแผนผังแสดงเส้นทางดังรูป 6.3

รูป 6.3 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากเขตตะนาวศรีของกลุ่มตัวอย่าง

3) การเดินทางจากรัฐกะเหรี่ยง กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่รัฐกะเหรี่ยง เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแผนผังแสดงเส้นทางดังรูป 6.4

รูป 6.4 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐกะเหรี่ยงของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับกระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต ที่มีภูมิลำเนาในประเทศพม่าจำนวน 11 คนนั้น สามารถสรุปได้ดังแสดงในตาราง 6.8 ซึ่งจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง 7 คน เดินทางมาพร้อมกับบิดา มารดา ญาติ และ 4 คนเดินทางมาเองกับนายหน้า ซึ่งในจำนวนทั้งหมด 11 รายนี้ เป็นการเดินทางที่มาเองโดยไม่ต้องอาศัยนายหน้าเพียง 2 ราย ที่เหลืออีก 9 รายนั้นต้องอาศัยนายหน้า และมีค่าใช้จ่ายในการนำเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย สำหรับการเดินทางอพยพโยกย้ายผ่านทางด่านระนองนั้นมีค่าใช้จ่ายนายหน้าระหว่าง 3,500 – 13,000 บาท โดยมีตัวอย่าง 2 ราย เสียค่าใช้จ่ายที่ 3,500 บาท 3 รายเสียค่าใช้จ่าย 5,500 บาท และ 6,000 บาท และ 13,000 บาท อย่างละ 1 ราย ส่วนค่าใช้จ่ายนายหน้าสำหรับการเดินทางมาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีนั้นอยู่ที่ 5,000 บาท และด่านแม่สอด 7,500 บาท

ตาราง 6.8 กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า

พื้นที่ต้นทาง			ช่องทางเดินทาง	การเดินทางมากับ			ค่าใช้จ่าย	จำนวน (คน)
รัฐมอญ	เขต ตะนาวศรี	รัฐกะเหรี่ยง		บิดามารดา/ ญาติ	บิดา มารดา/ ญาติ และ นายหน้า	นายหน้า		
4	4	-	ด่านระนอง	1	3	4	3,500 – 13,000	8
1	-	1	ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	1	1	-	5,000	2
1	-	-	ด่านแม่สอด จังหวัดตาก	-	1	-	7,500	1

สำหรับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดในประเทศไทย 9 รายนั้น มีอยู่ 3 รายที่เกิดในประเทศไทย พออายุ 5 ปี ก็กลับไปเรียนหนังสือที่พม่า จนอายุ 10-12 ปี ก็กลับมาทำงานในประเทศไทยอีกครั้ง จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสำนักงานจัดหางานจังหวัดภูเก็ต และมูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต) ได้ข้อมูลตรงกันว่า แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่านั้นมีที่คลอบคลุมในประเทศไทย เนื่องจากมีบริการทางสาธารณสุขและการให้บริการดีกว่าทางพม่า โดยส่วนใหญ่แล้วฝ่ายมารดาจะเป็นผู้ดูแลบุตร สำหรับมารดาที่เป็นแรงงานจะหยุดงานมาดูแลบุตรเอง หรือให้ญาติผู้ใหญ่ (ย่า ยาย จ้างบุคคลอื่นๆ) เป็นผู้ดูแล หลังจากเด็กมีอายุได้ประมาณ 3-5 ปี ครอบครัวแรงงาน

พม่านิยมส่งเด็กกลับไปเรียนในฝั่งพม่า พออายุ 10-12 ปี เด็กเหล่านี้ก็จะอพยพกลับเข้าสู่ประเทศไทยอีกครั้ง เพื่อมาเป็นแรงงานหาเงินช่วยครอบครัว สำหรับการเดินทางข้ามแดนนั้น แรงงานส่วนใหญ่จะใช้บริการของนายหน้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า และนิยมเดินทางกลับพม่าทางด่านแม่สอด จังหวัดตาก โดยเสียค่าใช้จ่ายให้นายหน้า 5,000 บาท และเมื่อต้องการกลับมายังประเทศไทยมักจะนิยมกลับมาทางด่านระนอง โดยเสียค่าใช้จ่าย 6,000 บาท กระบวนการอพยพโยกย้ายจากไทยไปพม่าเพื่อไปเรียนหนังสือหรือเยี่ยมญาติโดยผ่านนายหน้า มีการดำเนินการเป็นกระบวนการและพบเห็นอยู่เสมอกับแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ต

6.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต ที่เดินทางอพยพโยกย้ายจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยนั้น ได้เดินทางมาตั้งแต่อายุ 2 – 10 ปี (ตาราง 6.9) โดยมีจำนวน 9 คนที่เดินทางเข้ามาตอนช่วงอายุ 5-10 ปี ส่วนใหญ่จะเดินทางมาตอนอายุ 10 ปี เพื่อมาอยู่กับครอบครัวที่อพยพมาอยู่ในไทยอยู่ก่อนแล้ว ที่เหลือ 2 คน เดินทางเข้ามาตอนอายุน้อยกว่า 5 ปี โดยเข้ามาตอนอายุ 2 และ 3 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมากับบิดามารดา ญาติ เป็นการเดินทางอพยพโยกย้ายตามครอบครัว เกิดจากการตัดสินใจของบิดามารดา ไม่ใช่เป็นการอพยพโยกย้ายที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเอง เนื่องจากยังเด็กอยู่ โดยมีอยู่ 9 รายที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมาที่ภูเก็ตเลย ส่วนอีก 2 ราย รายหนึ่งเดินทางมายังอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และอีกรายเดินทางไปยังจังหวัดชลบุรี

ตาราง 6.9 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้ามายังประเทศไทย

อายุ	จำนวน (คน)
<5 ปี	2
5-10 ปี	9
รวม	11

6.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

การอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มาจากประเทศพม่า จำนวน 11 คนนั้น เป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดามารดา ญาติ มายังประเทศไทย โดยอพยพมาตั้งแต่เด็ก (2-10 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ การอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญคือการสูญเสียที่ดินทำกิน รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย รัฐบาลทหารพม่ากดขี่ข่มเหงชนกลุ่มน้อย บริเวณรัฐชายแดน โดยเก็บภาษีในอัตราที่สูง ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางสังคม ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายถิ่นจากรัฐชายแดน ประกอบกับแรงดึงดูดด้วยโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีของภูเก็ตซึ่งเป็นปัจจัยให้มีการเดินทางเข้าสู่จังหวัดภูเก็ต โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย มีศักยภาพสูงในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว การค้าและอื่นๆ ซึ่งกิจการด้านการท่องเที่ยวนี้เองที่ก่อให้เกิดการจ้างงานด้านบริการที่ส่งเสริมสนับสนุนและรองรับการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต อัตราการจ้างงานขั้นต่ำอยู่ที่ 204 บาท/วัน/คน ซึ่งเป็นอัตราที่สูง ที่ดึงดูดให้แรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงจากพม่าให้เข้ามาแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า

2) ปัจจัยทางสังคม

ชาวพม่าที่อพยพเข้ามาในจังหวัดภูเก็ต เมื่อมีงานทำมีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้น ก็จะส่งข่าวกลับไปยังญาติพี่น้องในพม่าให้อพยพโยกย้ายตามมา เปรียบเสมือนกับเป็นเครือข่ายทางสังคมที่จะช่วยหาข้อมูลแหล่งงาน ช่วยเหลือในการอพยพโยกย้าย ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายตรงมาที่จังหวัดภูเก็ตเลย แม้จะมีบางรายจะไปเริ่มทำงานในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย แต่ในที่สุดก็อพยพเข้าสู่จังหวัดภูเก็ต

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างระหว่างไทยกับพม่า ทำให้ชาวพม่าที่อพยพโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทยสามารถผสมกลมกลืนได้ดีกับสังคมไทย ไม่รู้สึกแปลกแยก ทำให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้โดยไม่รู้สึกแตกต่าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตถึงเหตุผลที่ทำให้บิดามารดาอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ โดยได้รับข้อมูลจากญาติพี่น้อง คนรู้จักที่อพยพย้ายถิ่นมาก่อนที่บอกกล่าวไปว่าภูเก็ตมีงานหลากหลายให้เลือกทำได้ รายได้ดี ชีวิตสบายไม่ค่อยลำบาก มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ค้ำกับการที่เสียเงินจ่ายค่าขนาน้ำให้ดำเนินการพามายังภูเก็ต

6.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 7 – 18 ปี (ตาราง 6.10) โดยมีอยู่ 15 คนที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุน้อย ส่วนอีก 5 รายเริ่มทำงานโดยมีอายุมากกว่า 15 ปี โดยเริ่มทำงานเมื่ออายุ 16 ปี 3 ราย 17 ปี 1 ราย และอีกรายเริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี บิดามารดาของทายาทรุ่นที่ 2 ก็สนับสนุนให้บุตรเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุน้อย เพราะคิดว่าโตแล้ว จะได้ช่วยหาเงินมาช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว ส่วนตัวทายาทรุ่นที่ 2 เองก็อยากทำงาน เพราะคิดว่าตนเองโตแล้วเป็นผู้ใหญ่แล้ว ซึ่งงานในจังหวัดภูเก็ตเองก็มีอยู่มากมาย นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้มีอยู่ 5 รายที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะครอบครัวยากจน และเริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย โดยมีตัวอย่างรายหนึ่งเป็นหญิงกะเหรี่ยง อายุ 30 ปี เกิดที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งครอบครัวยากจนมาก และเป็นพี่คนโต จึงต้องช่วยบิดามารดาทำงานตั้งแต่อายุ 7 ปี

ตาราง 6.10 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน (คน)
<10 ปี	2
10-15 ปี	13
>15 ปี	5
รวม	20

6.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตจำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย 9 คน และกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าเข้ามาในประเทศไทยจำนวน 11 คน ส่วนใหญ่เริ่มทำงานในจังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต ส่วนที่เหลือมีพื้นที่ที่เริ่มทำงานในจังหวัดชุมพร ระนอง และกระบี่ แห่งละ 1 คน กรุงเทพฯ 2 คน สมุทรปราการ 1 คน กาญจนบุรี 2 คน และเชียงราย 1 คน (ตาราง 6.11)

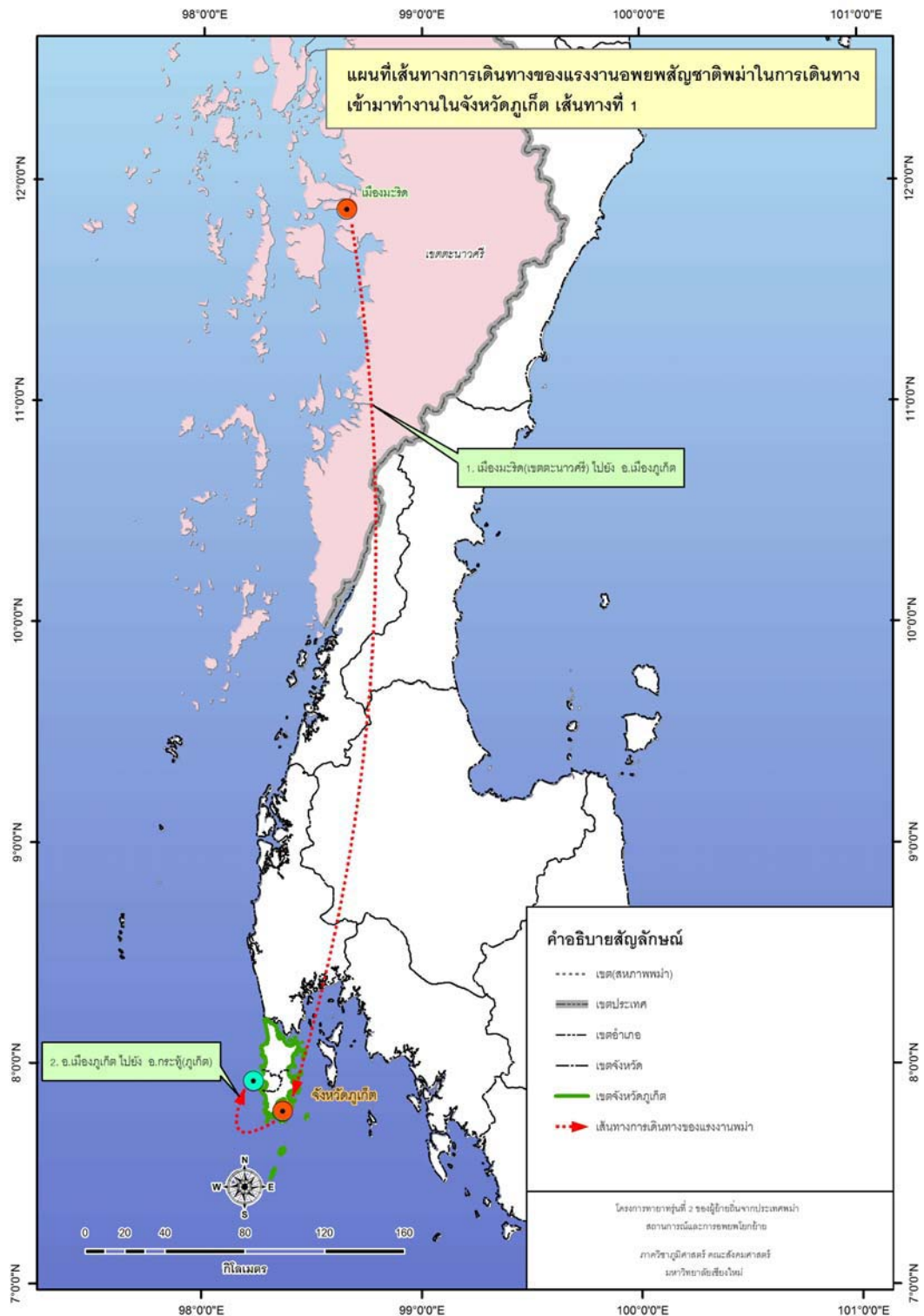
ตาราง 6.11 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต

พื้นที่	กลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
จังหวัดภูเก็ต			
อำเภอเมือง	1	8	9
อำเภอกะทู้	-	1	1
อำเภอถลาง	1	-	1
จังหวัดอื่นๆ			
ชุมพร	1	-	1
ระนอง	1	-	1
กระบี่	1	-	1
กรุงเทพฯ	1	1	2
สมุทรปราการ	1	-	1
กาญจนบุรี	1	1	2
เชียงราย	1	-	1
รวม	9	11	20

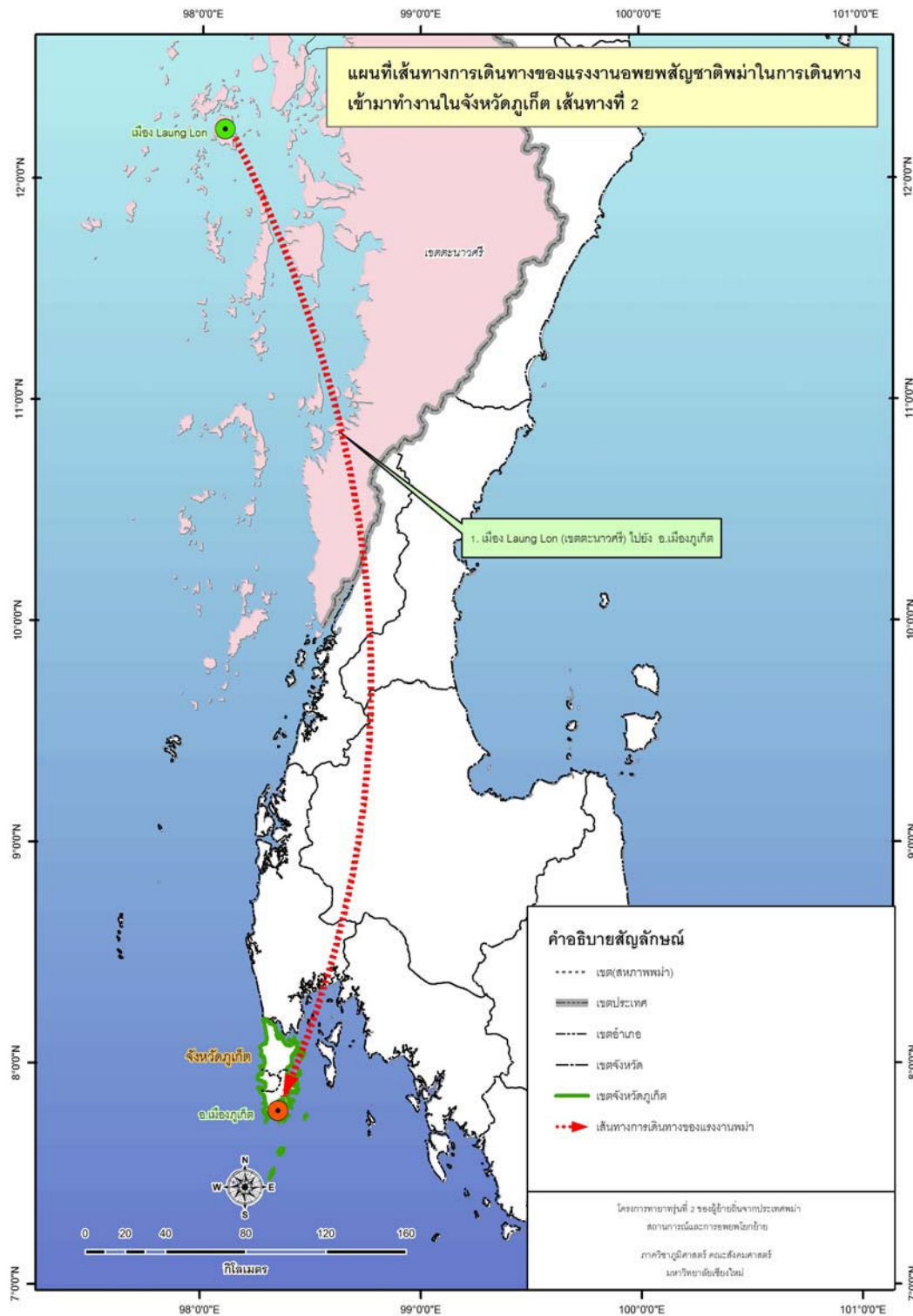
6.6.2 ระหว่างทาง

6.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

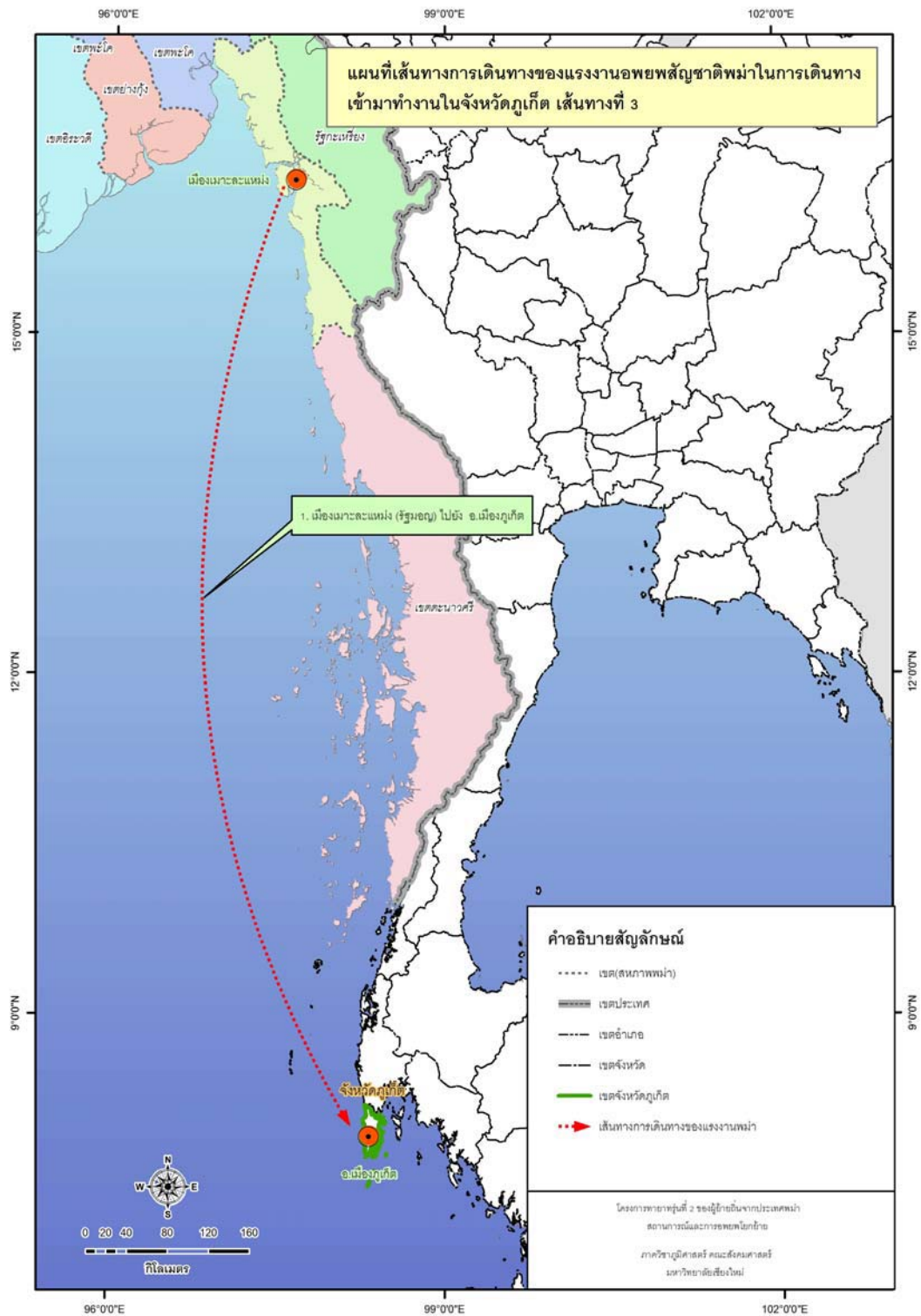
กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ตจำนวน 20 คนนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 6.5 – 6.24 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเป็นเด็กซึ่งมีอยู่ 11 คนนั้นจะแสดงภูมิถิ่นกำเนิดในประเทศพม่าไว้ในแผนที่ด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 9 คนนั้น จะแสดงจังหวัดที่เกิดในประเทศไทยไว้ในแผนที่ด้วย ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นทำงาน โดยจะศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานหรือไม่อย่างไร

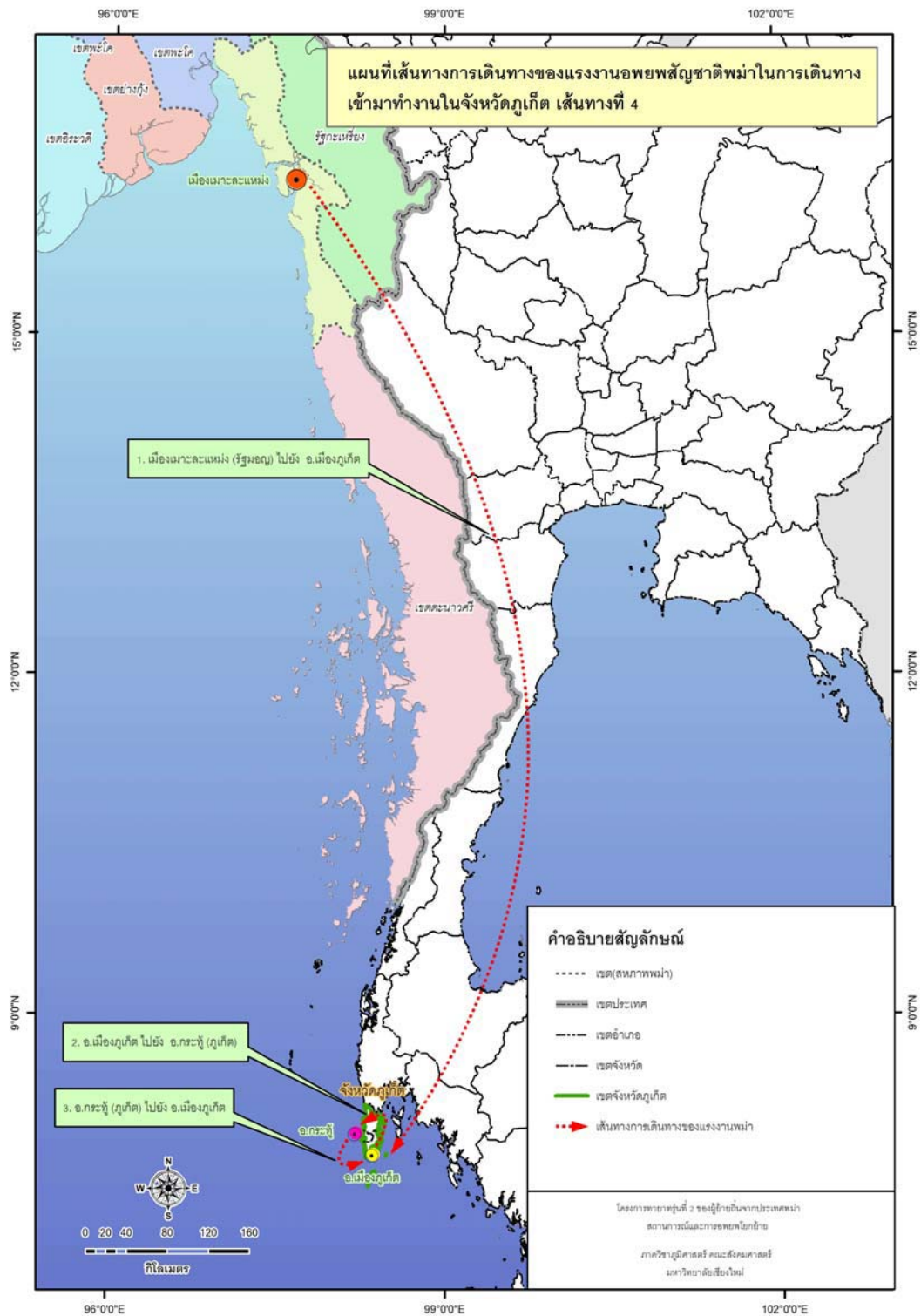
รูป 6.5 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 1

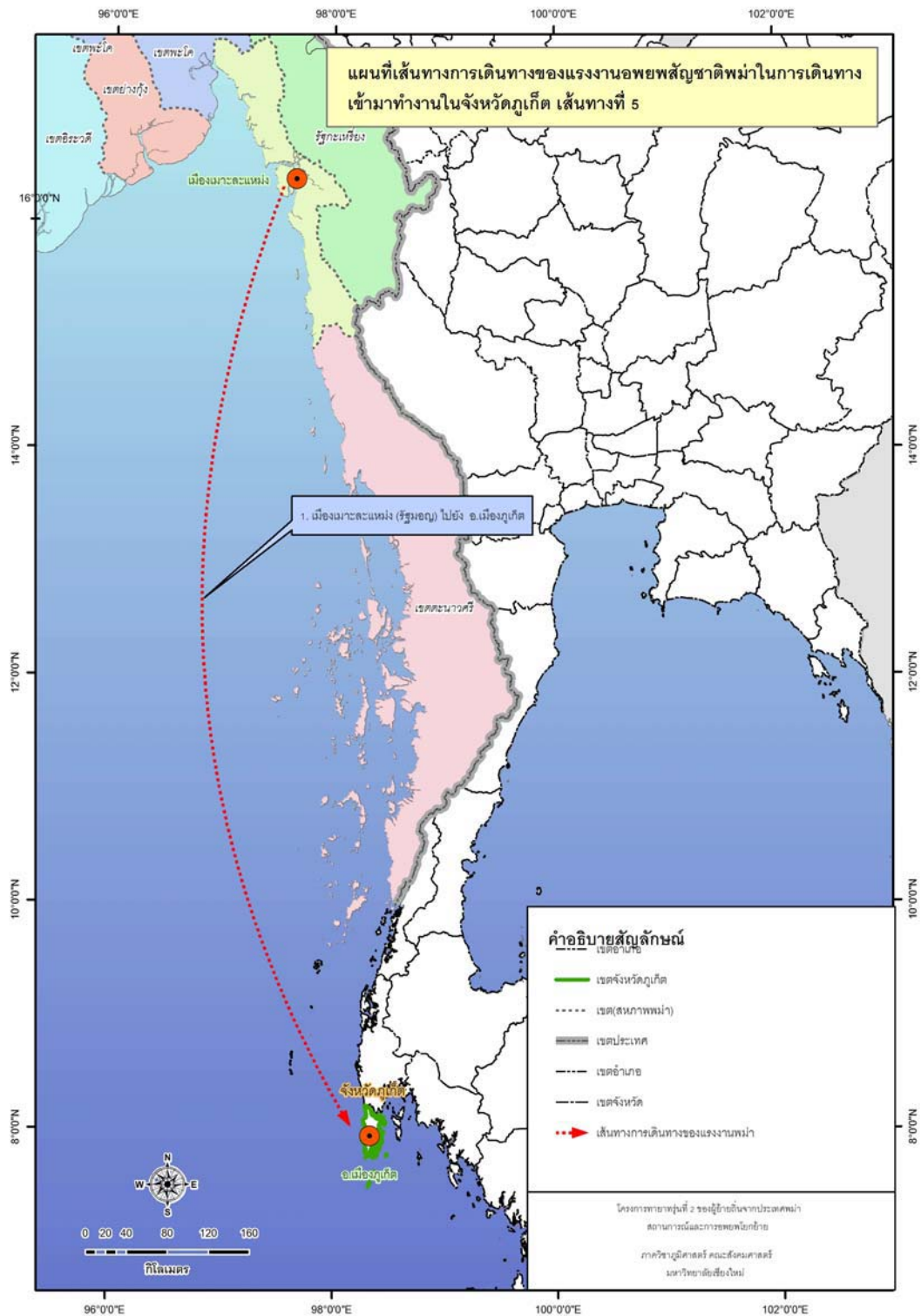
รูป 6.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 2

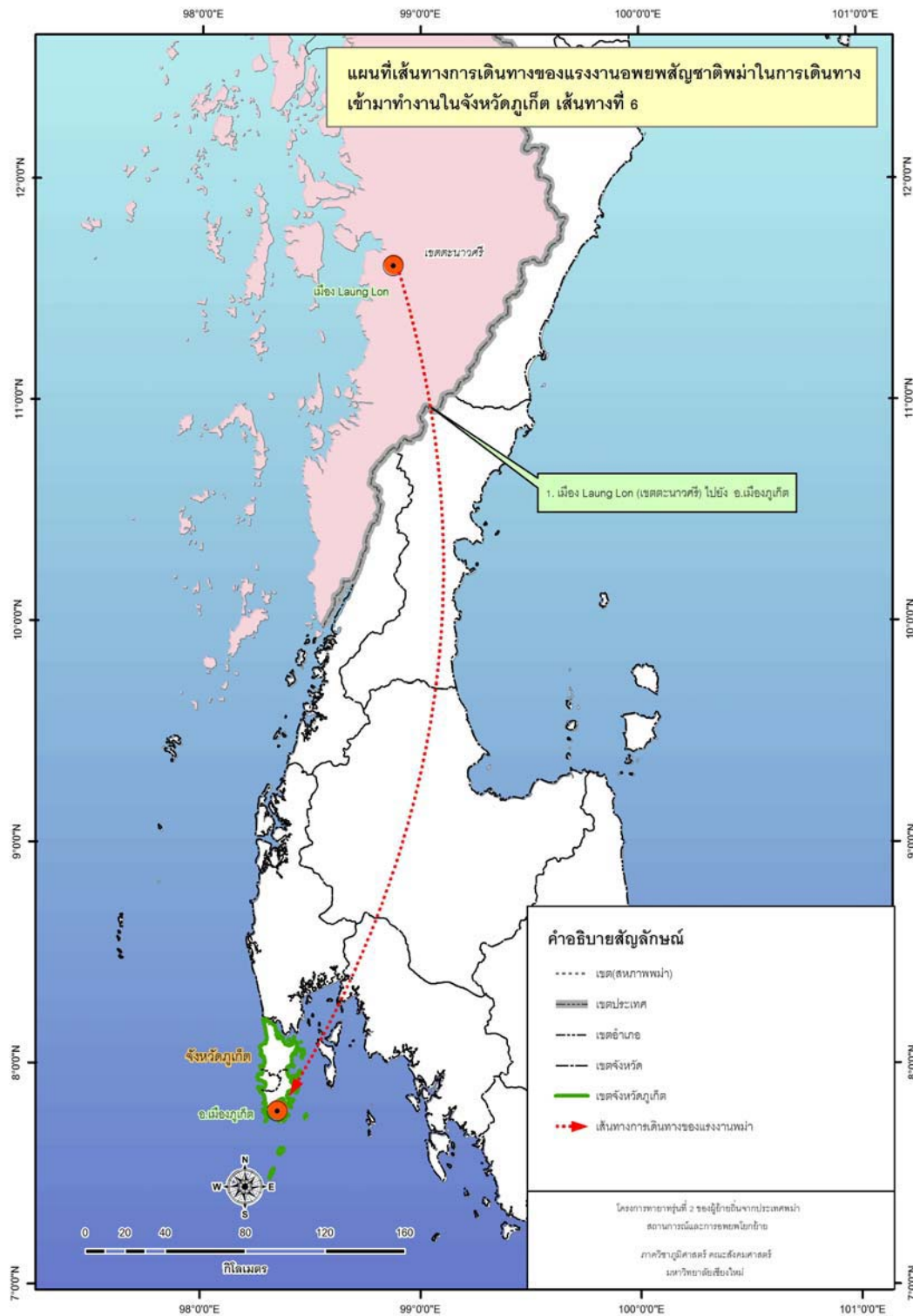
รูป 6.7 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 3

รูป 6.8 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 4

รูป 6.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 5

รูป 6.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 6